

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

Problematika domácího násilí

The problemacy of domestic violence

Diplomová práce

Vedoucí práce:

PhDr. Anna Arnoldová

Autor:

Hana Pelčáková

Praha 2009

Anotace

Diplomová práce „Problematika domácího násilí“ pojednává o závažném celospolečenském problému současnosti. Práce je rozdělena na teoretickou část a praktickou část. Teorie po vymezení pojmu domácího násilí, jeho specifík, druhů a výskytu rekapituluje teoretické modely příčin. Dále se zabývá partnerským násilím a jeho mýty, odhaluje charakteristiku pachatele a oběti a všímá si dětí jako svědků partnerského násilí. Následuje popis v legislativním kontextu a přináší informace o pomoci ze strany laiků a prevenci. Praktická část analyzuje dotazníkové šetření o postoji k domácímu násilí a shrnuje výsledky v hodnocení.

Abstract

The diploma thesis „Problematy of domestic violence“ deals with a serious social problem of nowadays. The work is divided into theoretical and practical part. In theory there is definition of domestic violence, description of its specific attributes, kinds and occurrence and it outlines the main theories of its causes. It is focused on intimate violence between partners, its myths and it explores a perpetrator and victim characteristics. Children as witnesses of intimate partner violence are noticed. Then explores how domestic violence is reflected in legal context and brings information about aid from uninitiated and prevention. Practical part analyzes questionnaire concerns attitude to domestic violence and it summarizes results in evaluation.

Klíčová slova

Domácí násilí, týrání, partnerské násilí, oběť, pachatel, agrese, žena, vykázaní, ohrožená osoba

Keywords

Domestic violence, maltreatment, intimate partner violence, victim, perpetrator, aggression woman, exiling from endangered person

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci na téma Problematika domácího násilí zpracovala samostatně a použila jsem jen uvedené prameny a literaturu.

Současně dávám svolení k tomu, aby tato diplomová práce byla umístěna v Ústřední knihovně UK a používána ke studijním účelům.

V Praze dne 20. srpna 2009

.....
Hana Pelčáková

Poděkování:

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucí mé diplomové práce paní PhDr. Anně Arnoldové za její odborné vedení a vstřícný přístup.

Děkuji také mé matce a bratrům za jejich neskonalou podporu při studiu, mému příteli Janu Langerovi za cenné rady při zpracování dotazníkové části práce a Mgr. Lucii Koutníkové za poskytnutí rešerší.

OBSAH

ÚVOD	- 8 -
1. DOMÁCÍ NÁSILÍ.....	- 11 -
1.1 Definice	- 12 -
1.2 Znaky a specifika domácího násilí.....	- 13 -
1.2.1 Týrání za zavřenými dveřmi.....	- 14 -
1.3 Druhy domácího násilí.....	- 15 -
1.4 Oběti domácího násilí	- 16 -
1.5 Podněty pro vznik a výskyt domácího násilí	- 19 -
2. VÝVOJ A TEORIE DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	- 21 -
2.1 Historie	- 21 -
2.2 Genderový aspekt domácího násilí.....	- 22 -
2.3 Teorie příčin domácího násilí	- 23 -
3. PARTNERSKÉ NÁSILÍ	- 27 -
3.1 Vymezení pojmu.....	- 27 -
3.2 Mýty o partnerském násilí	- 28 -
3.3 Dynamika partnerského násilí	- 30 -
3.4 Charakteristika agresora	- 32 -
3.5 Charakteristika oběti.....	- 35 -
3.6 Důsledky partnerského násilí.....	- 37 -
3.6.1 Syndrom týrané ženy.....	- 38 -
3.6.2 Posttraumatická stresová porucha	- 40 -
3.6.3 Stalking.....	- 41 -
3.7 Děti jako svědci domácího násilí.....	- 41 -
4. POMOC OBĚTEM DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	- 44 -
4.1 Pomoc v legislativním kontextu	- 45 -
4.1.1 Ochrana před domácím násilím.....	- 46 -
4.1.2 Intervenční centra.....	- 48 -

4.2	Pomoc obětem domácího násilí neziskovými organizacemi	- 49 -
4.3	Pomoc ze strany laiků	- 49 -
4.4	Prevence.....	- 51 -
4.4.1	Primární prevence	- 51 -
4.4.2	Sekundární prevence	- 53 -
4.4.3	Terciární prevence.....	- 53 -
5.	PRAKTICKÁ ČÁST	- 55 -
5.1	Definování výzkumného problému diplomové práce.....	- 55 -
5.2	Hypotézy výzkumu	- 55 -
5.3	Metody výzkumu	- 57 -
5.4	Struktura dotazníku.....	- 59 -
5.5	Popis vzorku	- 60 -
5.6	Analýza a výsledky výzkumu	- 61 -
5.6.1	Výsledky výzkumu:.....	- 62 -
5.7	Hodnocení výzkumu	- 89 -
	ZÁVĚR.....	- 92 -
	Resumé	- 94 -
	Seznam použité literatury:	- 95 -
	Seznam příloh:.....	- 103 -
5.8	Příloha č. 1: Seznam intervenčních center v ČR dle Registru služeb poskytovatelů sociálních služeb	- 104 -
5.9	Příloha č. 2: Seznam vybraných neziskových organizací.....	- 111 -
5.10	Příloha č. 3: Dotazníkové šetření "Postoj české společnosti k domácímu násilí". -	113

Seznam použitých zkratk:

APDN	Aliance proti domácímu násilí
Apod.	A podobně
Atd.	A tak dále
BKB	Bílý kruh bezpečí
CAN	Child Abuse and Neglect – Syndrom týraného dítěte
CPPS	Centrum poradensko psychologických služieb
ČR	Česká republika
DN	Domácí násilí
DSR	Dotazovaná skupina respondentů
IC	Intervenční centrum
Např.	Například
OSN	Organizace spojených národů
OSPOD	Orgán sociálně právní ochrany dětí
PC	Personal computer – Osobní počítač
PTSP	posttraumatická stresová porucha
STŽ	Syndrom týrané ženy
Tj.	To je
TZ	Trestní zákon
Tzv.	Tak zvaný
USA	Spojené státy americké
WHO	World Health Organisation – Světová zdravotnická organizace

ÚVOD

Násilí ve společnosti se projevuje v nejrůznějších formách a k jeho výskytu přispívají různé faktory, jako jsou například zrychlující se životní tempo, neschopnost řešit zátěžové situace, nestabilita moderní rodiny či násilí v původní rodině. Jednou z nejzávažnějších forem je násilí skryté před očima veřejnosti, páchané v prostředí domácnosti, kde člověk očekává bezpečí a jistotu. Domácí násilí je stále více aktuálnějším tématem, které je potřeba řešit a přistupovat k němu jako celospolečenskému problému.

Problematika domácího násilí se stále častěji objevuje na stránkách denního tisku, na internetu nebo v televizních a rozhlasových pořadech a díky tomuto trendu se zvyšuje povědomí české společnosti o domácím násilí. Přesto se stále můžeme setkat s přetrvávajícími mýty, které přispívají k nejednoznačnému postoji k této problematice. Mnohdy se svaluje vina na oběť a chování násilných pachatelů je obhajováno. Existence těchto mýtů potvrzuje důležitost informačních kampaní a činnosti neziskových organizací. Příkladem kampaně, která mě přiměla k zamyšlení, jsou speciální noviny „Nechceme se bát!“ volně distribuované v brněnských ulicích 25. listopadu 2008 v rámci stejnojmenné akce pořádané u příležitosti Mezinárodního dne proti násilí na ženách¹. Zmiňovaný tisk seznamuje čtenářky a čtenáře s konkrétními příběhy žen, informuje o právních aspektech domácího násilí a odkazuje na organizace poskytující pomoc. Považuji za důležité, že se tak prolamuje tabu rodinných příběhů, které se odehrávají za zavřenými dveřmi a byly dlouhou dobu považovány za čistě soukromou věc.

Hlavním důvodem výběru tématu diplomové práce je jeho aktuálnost a impulzem zabývat se touto problematikou bylo pro mne zavedení zákona na ochranu před domácím násilím. Motivací k výběru byla dále osobní zkušenost s domácím násilím z perspektivy dětského svědka. Celá problematika je komplikovaná a není snadné pochopit, že se domácí násilí týká celé společnosti bez ohledu na vzdělání, příjmy nebo bydliště napříč všemi společenskými vrstvami. Vyskytuje se nejen v heterosexuálních, ale i homosexuálních vztazích a na jeho výskyt nemá vliv ani věk nebo náboženské vyznání (o.s. ROSA, 2006).

¹Mezinárodní den proti násilí na ženách připadá na 25. listopadu. Akce „Nechceme se bát!“ se konala v rámci Týdne proti násilí na ženách 24. – 28. listopadu, který již šestým rokem pořádaly brněnské organizace Nesehnutí Brno, Persefona, Magdalenium, Amnesty International, Domov sv. Markéty a společnost Nora. Jednalo se o řadu veřejných akcí, jejichž cílem bylo co nejvíc přispět k netoleranci vůči násilí na ženách ve všech jeho podobách (domácí násilí, sexuální zneužívání a znásilnění, obchod se ženami či jiné genderově podmíněné násilí). Přímo 25. listopadu byl v centru Brna připraven infostánek s novinami „Nechceme se bát!“ a dalšími informačními materiály.

Domácí násilí se tak mnohdy objevuje i v naší blízkosti, aniž bychom si to uvědomovali, neboť agresor se může na veřejnosti projevovat jako spořádaný občan se slušným a společenským chováním.

„Jsou dvě hodiny ráno a v jednom bytě na Teplicku se znovu rozsvítilo světlo, které vzbudí dvanáctiletého Karla. Matka a její přítel se opět hádají. Syn slyší matku naříkat, je bita. Leží na zemi a "přítel" ji nepřestává kopat. Karel vyběhává na chodbu činžovního domu a mobilem volá na pomoc policii.“ (Soukal, 2009, s. 5) Domácí násilí má mnoho tváří a je potřeba si uvědomit, že ne všechny ihned rozpoznáme. Bití, fackování, hrubé strkání jsou jedny z nejčastějších projevů fyzického násilí mezi členy rodiny. Ale nejde jen o fyzické napadání. Častější je výskyt psychického týrání v nejrůznějších formách, které může mít mnohem vážnější následky, a tuto formu domácího násilí nemůžeme podceňovat.

Téma domácího násilí je velmi rozsáhlé a v této práci nebylo možné postihnout všechny jeho aspekty. Diplomovou práci věnuji z důvodu omezeného rozsahu domácímu násilí v užším slova smyslu, kdy jsem se zaměřila na partnerské násilí. Problematiku se snažím rozkrýt v kontextu týrání žen, které se ve společnosti vyskytuje v největší míře. M. Vágnerová uvádí, že ženy jsou obětmi v 95 % případů (Vágnerová, 2004).

S bližšími poznatky o fenoménu domácího násilí seznamuji v pěti kapitolách. Práci otevírá teoretickým exkursem do zkoumaného problému. V prvních dvou kapitolách pojednávám obecně o pojmu domácího násilí, jeho definici, druzích a předkládám rozbor charakteristických znaků a teoretická východiska. V závěru první části uvádím možné příčiny vzniku domácího násilí a výskyt. V druhé části je nastíněn historický vývoj a genderový aspekt.

Třetí kapitolu jsem věnovala problematice partnerského násilí. Nejdříve vysvětluji pojem partnerského násilí a informuji o mýtech, které se objevují i v současné době. Z hlediska pochopení partnerského násilí jsem považovala za nutné zmínit se zde o dynamice tohoto druhu násilí. Následuje část věnovaná charakteristice pachatele a oběti s důrazem na informace o důsledcích partnerského násilí. Z důvodu blížící se platnosti úpravy trestního zákona jsem zmínila nebezpečné pronásledování, tzv. stalking. Kapitolu jsem zakončila pohledem dětí na partnerské násilí, které se i jako svědci mohou stát oběťmi.

Čtvrtá část se zabývá možnostmi pomoci obětem domácího násilí. Zde jsem zaměřila svou pozornost na legislativní stránku pomoci, konkrétně na institut vykázaní a intervenční centra. Dále se stručně věnuji neziskovým organizacím a připojuji pododdíl o pomoci ze strany laiků, neboť jedním z cílů diplomové práce bylo ukázat, že se s domácím násilím může

setkat kdokoliv ze čtenářů, jehož pomoc může hrát zásadní roli. Závěr čtvrté kapitoly patří prevenci ve třech úrovních. Zde seznamuji s informačními kampaněmi posledních let.

Praktická část našla své místo v poslední kapitole, která je věnována dotazníkovému šetření. Zde popisuji zvolenou metodiku, analyzuji data, ověřuji stanovené hypotézy a v závěru praktické části uvádím hodnocení výzkumu.

Celou práci uzavírám závěrečným zhodnocením, po němž již následuje pouze anglické summary, seznam použité literatury a přílohy.

Cílem mé práce bylo poskytnout informace o příčinách, specifikách a možné pomoci v případech partnerského násilí pro hlubší pochopení tohoto závažného problému. Chtěla jsem poukázat na důležitost prevence, především v podobě informačních kampaní, neboť domácí násilí již dávno není soukromou záležitostí a je potřeba snížit toleranci společnosti k tomuto jevu.

1. DOMÁCÍ NÁSILÍ

V první řadě je třeba vědět, co si vlastně pod pojmem domácí násilí představit. V mnoha případech si oběti ani neuvědomují, že něco není v pořádku. Pojmu „domácí násilí“ se používá relativně krátce, avšak problematika jednání, které tento specifický a komplikovaný fenomén vystihuje, tady existovala odjakživa, nicméně byla po dlouhou dobu přehlížena jako nepodstatná okrajová záležitost. Pojem vychází z anglického termínu „domestic violence“, které bývá ještě upřesněn doplněním „between intimates“, tedy „mezi blízkými“². Po odborné stránce je domácí násilí jasný a názorný pojem, že „i u laického příjemce navozuje adekvátní asociace.“ (Čírtková, 2006, s.11) Zřejmě je to dáno i tím, že pojem rychle začala používat média při prezentaci a rozkrývání problému široké veřejnosti.

Někteří autoři³ poznamenávají, že jde o problém v kontextu tiché sociální tolerance násilí na ženách. Ačkoliv z nejrůznějších statistik a výzkumů vyplývá, že násilím jsou postihovány především ženy, je důležité si uvědomit, že v některých případech jsou zasaženi i ostatní členové domácnosti. Oběťmi se kromě žen stávají i muži, senioři, děti a zdravotně postižení.

Řada pramenů uvádí aspekty domácího násilí, které zahrnují fyzické, sexuální, psychické či ekonomické násilí (či např. vynucenou izolaci), k nimž dochází mezi blízkými osobami. Ženy tvoří většinu obětí domácího násilí, přičemž pachatelé jsou obvykle jejich současní i bývalí partneři. Jak jsem uvedla v předchozím odstavci, k násilí dochází ale i na dětech, starých osobách a dále dochází k násilí žen proti mužům či k násilí v homosexuálních vztazích (o.s. ROSA, 2006). V souvislosti s pojmovým vymežováním domácího násilí není možné opomenout také nebezpečné pronásledování, tzv. „stalking“ (z angl.). Někteří zahraniční odborníci považují tuto problematiku za separátní fenomén, ale já se přikláním spíše k názoru Buzawy (2002), že stalking je s domácím násilím úzce spjat. Nebezpečné pronásledování by se v České republice díky novému trestnímu zákoníku mělo stát od roku 2010 trestným činem⁴.

² Můžeme se také setkat s blízkými pojmy jako „zneužívání partnera“ (anglicky „partner abuse“, „spouse abuse“), „intimní násilí“ (anglicky „intimate violence“), „násilím v rodině“ (anglicky „family violence“), „bitá žena“ (anglicky „battered woman“) nebo v německy hovořících zemích vytvořený pojem „násilí uvnitř rodinného kruhu“ („Gewalt in der Familie“), ale v povědomí laické veřejnosti nejsou tak rozšířené a vyskytují se spíše v mezinárodněprávních dokumentech. (Čírtková, 2006).

³ BUZAWA, Carl G., BUZAWA, Eve S. (2002)

⁴ Zdroj: <http://www.stalking.estranky.cz/stranka/jak-to-vidi-zakon> [cit. 2009-07-20]

1.1 Definice

„Domácí násillí je vědomá činnost“ (Dufková, Zlámal, 2004, s. 53). Podle německého kriminologa H. J. Schneidera je domácí násilí nejrozšířenější, nejméně kontrolovatelné a nejvíce podceňované (Matoušek, Koláčková, Kodymová, 2005).

V České republice v současné době neexistuje přesná definice vymezující domácí násilí. Můžeme se setkat s řadou definic, ve kterých se promítají rozdílné přístupy a výkladové koncepce. Řada neziskových organizací, které se problematikou domácího násilí zabývají, mohou uvádět mírně odlišné definice z hlediska poskytovaných služeb a cílových skupin, kterým jsou služby určeny.

V širším slova smyslu formulovala Rada Evropy domácí násilí takto: *„Násilné chování v rodině zahrnuje jakýkoli čin, nebo opomenutí, spáchané v rámci rodiny některým z jejích členů, které podkopávají život, tělesnou nebo duševní integritu, nebo svobodu jiného člena stejné rodiny, nebo vážně poškozují rozvoj jeho osobnosti.“*⁵ (Voňková, Huňková, 2004, s. 14) Členové rodiny (angl. „Family members“) jsou zahrnuti v definici, kterou odsouhlasila britská vláda v roce 2004 *„jakýkoliv incident výhružného chování, násilí nebo týrání (psychologické, fyzické, sexuální, ekonomické nebo emocionální) mezi dospělými osobami, které jsou nebo byly intimními partnery nebo členy rodiny, a to bez ohledu na pohlaví nebo sexuální orientaci“*⁶(vlastní překlad autorky). Tato definice domácího násilí nahradila různé definice používané vládními odděleními a dalšími agenturami, nyní je používaná britskou policií a také Královskou prokuraturou.

Autorky M. Martinková, R. Macháčková řadí pod pojem domácí násilí (dále zkr. DN) v širším kontextu *„jakékoliv jednání, které má za cíl uplatnění moci nebo kontroly nad osobou, ve vztahu k níž pachatel může nebo někdy v minulosti mohl být považován za osobu blízkou“* (Martinková, Macháčková, 2001, s. 11). Domácí násilí úzce souvisí s postavením a mocí násilníka vůči oběti, což ve své definici dokládá M. Vágnerová jako *„zneužití a postavení moci, kterou pachatel v rodině má. Projevuje se nepřiměřenými požadavky, vynucováním podřízlosti oběti a kontroly nad jejím životem. Toho je dosahováno násilím, event. vyhrožováním a využíváním strachu z další újmu“* (Vágnerová, 2004, s. 633).

⁵ Doporučení RE R(85)4 O násilí v rodině z 26. 3. 1985

⁶ Srov. <http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/responses/UNITEDKINGDOMweb.pdf>

1.2 Znamky a specifika domácího násilí

Na tomto místě bych ráda zdůraznila, že je třeba odlišit domácí násilí od akutních či chronických hádek, ve kterých narozdíl od DN není vztah oběti a pachatele asymetrický, nýbrž oba aktéři jsou si rovni. Domácí násilí nejsou hádky či rvačky, kde se role násilné a ohrožené osoby střídají. Ač se setkáváme s rozdílností definic domácího násilí, odborníci se shodují na jeho určujících znacích (Čírtková, 2006b; Vitoušová, 2006):

- **Opakování a dlouhodobost** – jedná se o tzv. „*Násilí na pokračování*“ (Vitoušová, 2006, s. 5). Nejde totiž o jednorázové ataky, nýbrž o nepřetržitý koloběh incidentů probíhající i několik let a přerušovaný fázemi usmiřování, slibů a relativního klidu. Toto období klidu se však postupně zkracuje. Jeden útok nemusí ještě znamenat domácí násilí, ale může to být začátek.
- Tyto incidenty se opakují se vzrůstající intenzitou. **Eskalace** domácího násilí probíhá např. od pouhého strkání, které může vyústit v nebezpečný fyzický útok. Zpravidla se děje od psychického týrání a snižování lidské důstojnosti až k závažným trestným činům, které ohrožují zdraví a také život.
 - Eskalací vzniká jasné dělení rolí na osobu násilnou a ohroženou, tedy zmiňovaná **asymetričnost vztahu**. Násilník využívá silnějšího postavení k ovládnutí a zastrašení oběti, přičemž ta není schopna se adekvátní formou bránit. Role se v průběhu opakovaných incidentů nemění, násilím uplatňuje moc nad jejím každodenním životem. Násilník chce kontrolovat svého partnera, u kterého chce dosáhnout, aby se choval/a „správně“ a podle představ násilníka (Jones, 2002).
- Mezi hlavní a typické znamky patří **vzájemná blízkost** oběti a pachatele. Mají společné nejen bydlení, děti, přátele, ale důvěrně se znají, znakem je společná propojenost. Tím je domácí násilí tak specifické. Domácí násilí se liší od tradičního vztahu násilník – oběť. Fakt, že partneri vstupují do intimního vztahu dobrovolně, narušuje stereotypní pojetí násilného chování a zároveň otevírá prostor pro jeho bagatelizování. Definice DN se blíží spíše pojetí agrese jako „*aktu nepřátelství nebo útoku směřujícího vědomě k poškození druhého, k omezení jeho svobody a ke způsobení psychické nebo fyzické bolesti*“ (Jandourek, 2001, s.16). Agresori si nepřipouští, že by mohli být za násilí vůči partnerovi potrestáni. Také tolerance společnosti vůči násilí utvrzuje útočníky v tom, že jsou oprávněni k takovému jednání (Vágnerová, 2004).
- **Neveřejnost** – domácí násilí se odehrává mimo kontrolu společnosti, probíhá za zavřenými dveřmi domova v uzavřeném okruhu osob.

Toto jsou klíčové znaky domácího násilí, přičemž, aby bylo jednání považováno za domácí násilí, musí být naplněny všechny znaky.⁷

DN je charakterizováno složitým, ambivalentním postojem oběti k pachateli. To znamená, že se oběť DN chová jinak než oběti poškozené cizím pachatelem. Projevuje se zde kolísavá ochota nechat potrestat pachatele. Oběti si přejí zastavit pachatele, ale vzápětí mohou změnit názor (Dufková, Zlámal, 2005).

1.2.1 Týrání za zavřenými dveřmi

Domácí násilí se vymyká z tradičního obrazu násilí místem, kde se odehrává, intimním poutem mezi agresorem a obětí a okolnostmi, za kterých k němu dochází. V tom spočívá je specifická a také nebezpečnost, které přispívá vysoká latence.

V užším vymezení DN tím rozumíme násilí mezi partnery, které se odehrává v soukromí, je opakované a má stoupající tendenci. Jako domácí násilí můžeme chápat veškeré násilí, které probíhá za uzavřenými zdmi domova. Vyskytuje se v případech, kde je nerovnováha moci. Význam pojmu DN ukazuje i rozbor po jazykové stránce. „Domácí násilí“ je složeno ze dvou slov. Na jedné straně slovo „domácí“ představuje domácnost, uzavřené prostředí, které se vyznačuje soukromím a stejně tak uzavřeným okruhem osob, které toto prostředí, tedy dům či byt, společně sdílejí. Na druhé straně slovo „násilí“ doplňuje to, že se zde vyskytuje agresivní jednání, a to pouze v rámci tohoto okruhu osob.

Domácnost překrývá celek, kterou tvoří rodina mající svá pravidla. Pro většinu lidí je rodina nejdůležitější prostředí, které spojují s jistotou a bezpečím. Právo na soukromí umožňuje uspořádat si vztahy v rodině ve větším měřítku než v jiných skupinách. Jak Lovaš uvádí (2001), můžeme si tak vytvořit uzavřený systém, do kterého není možné zvenku zasáhnout. *„Na to, aby mohl někdo zneužívat svoji sílu a převahu nad jiným, musí mít vhodné podmínky. Nesmí ho nikdo rušit, nesmí mu nikdo bránit například tím, že se zastane oběti anebo přivolá pomoc... Ať to zní jakkoli paradoxně, ale rodina je právě z těchto hledisek prakticky ideálním prostředím pro násilí. Je to přímý důsledek práva rodiny na soukromí, které je respektováno natolik, že v mnoha zemích je považováno za důležitější než ochrana slabších před násilím“* (Lovaš, 2001a, s.173).

⁷ Srov. http://www.donalinka.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=355

1.3 Druhy domácího násilí

Domácí násilí lze rozdělit na jednotlivé druhy, které se však z hlediska oběti prolínají a zpravidla se nedějí izolovaně. Informace o druzích násilí najdeme v zásadě na všech webových stránkách neziskových organizací. Níže uvedené rozdělení čerpám z informací občanského sdružení Acorus⁸, které má v dané problematice již dvanáctiletou praxi.

Povědomí o druzích násilí veřejnost má, ale cílem je ukázat i taková jednání, která jsou svými specifiky týráním, ale veřejnost si je neuvědomuje. Cílem agresora je získat moc nad obětí a ovládat ji. Conwayová (2007) ve své publikaci zmiňuje tzv. „duluthský model“ násilí, který ukazuje, že citové týráním posiluje fyzické a sexuální násilí. Cílem je moc a výsledkem je násilí.

Nejčastější formou domácího násilí je kombinace fyzického a psychického, což dokládá Výzkum STEM pro občanské sdružení Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR a.s. z roku 2006 (dále jen STEM) a uvádí to dvojice autorů Dufková, Zlámal (2005).

Fyzické násilí:

- je nejvíce viditelné, neboť zpravidla zanechává stopy v podobě modřin, jizev, popálenin, zlomenin, zaschlé krve apod.
- mezi projevy fyzického násilí patří např. bití, píchání ostrými předměty, řezání, pálení, svazování, trhání vlasů, škrábání, ohrožování předměty nebo zbraněmi, kroucení rukou, odpírání jídla či spánku apod.

Psychické násilí:

- zpravidla stojí na počátku rozvíjejícího se řetězce násilí fyzického, nebo se odehrává samostatně, později bývá ohrožená osoba vystavena současně fyzickým útokům i nadávkám a ponižování
- je obtížně dokazatelné, neboť na první pohled není zřejmé, zda je osoba skutečně psychicky týraná – jedná se např. o soustavné ponižování, urážení, zesměšňování na veřejnosti, vyhrožování, využívání mocenských privilegií, ovlivňování dětí, často pachatel vyhrožuje umístěním do psychiatrické léčebny

Emocionální násilí:

- je orientováno na osoby, zvířata a věci, ke kterým má ohrožená osoba citový vztah

⁸ Dostupné na <http://www.acorus.cz/cz/informace-o-domacim-nasili.html>

Sociální násilí:

- zaměřuje se na sociální postavení a prostředí oběti
- zahrnuje izolování ohrožené osoby od ostatních lidí, zablokování telefonu, zákaz vycházení z bytu, kontrola času a sociálních kontaktů apod. – ztráta kontaktu posiluje závislost na partnerovi

Ekonomické násilí:

- dotýká se základních potřeb ohrožené osoby, jako je jídlo, bydlení, ošacení apod.
- zahrnuje zákaz docházení do zaměstnání, nechávání se doprošovat o peníze, kontrolu vydávání peněz a požadování vyúčtování i nepatrných částek, odmítání financovat stravu, platit nájem, poskytovat ošacení, odebírání peněz, znemožnění disponovat společným účtem apod.

Sexuální násilí:

- je rovněž hůře rozpoznatelné a dokazatelné, neboť zpravidla také nezanechává stopy a odehrává se v intimním prostředí beze svědků
- zahrnuje znásilnění, vynucování si sexuálního styku nebo sexuálních praktik proti vůli ohrožené osoby, sexuální napadání atd.

Dona linka⁹ navíc ještě připojuje rizikové faktory, které vznik domácího násilí doprovázejí:

- vynucená sociální izolace
- finanční závislost na partnerovi
- péče o děti v rámci mateřské a rodičovské dovolené
- zdravotní postižení a omezení
- vyšší věk a bezmocnost seniorů
- přechod z aktivní zaměstnanosti do starobního či jiného důchodu
- nezvládnuté rodičovství a výchova dětí
- závislosti násilné osoby

1.4 Oběti domácího násilí

V případě obětí domácího násilí se v užším pojetí hovoří o násilí mezi partnery. Obětí násilného jednání se stávají ženy i muži, avšak může týkat kohokoliv v rodině. Tímto

⁹ Dostupné na :http://www.donalinka.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=355

způsobem se mezi oběťmi v širším slova smyslu ocitají děti, senioři, zdravotně postižení. Pod hlavičkou domácího násilí se tak setkáváme s pojmy týrání a zneužívání dětí (CAN¹⁰), zanedbání péče seniorů a dalšími variantami transgeneračního násilí (Lovaš, 2001b).

Celkové zaměření práce je na ženy. Jak bylo řečeno, nejčastějšími oběťmi jsou ženy a v druhé kapitole bude partnerské násilí, včetně charakteru oběti podrobněji nastíněno. V této kapitole je cílem stručně nastínit informace o dalších obětech kromě žen. K výčtu stručné charakteristiky oběti v širším slova smyslu jsem použila webové stránky Acorus, které považují za jedny z nejpřehlednějších z hlediska laické veřejnosti hledající základní informace.

- Ženy:

„Pravděpodobnost být napadena, poraněna či usmrcena v bezpečí domova členy rodiny je třikrát větší než pravděpodobnost napadení na ulici“ (Huňková, Voňková, Čacká-Pavlíková, 2002, s.28 [online]). *„Ženy tvoří 90 % až 95 % všech obětí domácího násilí“* (Huňková, Vonková, 2004, s. 45).

- Děti:

Spolu se ženami jsou jednou z nejohroženějších skupin v rámci násilí v rodině. V souvislosti s týranými dětmi se hovoří o syndromu CAN, což je zkratka pro „syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte“.

V ČR se touto oblastí primárně zabývá Dětské krizové centrum, které mimo jiné poskytuje sociální službu ambulantního a terénního charakteru „Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi“. Cílovou skupinou jsou rodiny zasažené sociální patologií, včetně rodin s výskytem domácího násilí.¹¹

Občanské sdružení ROSA ve svých statistikách vykazuje až 95 % případů domácího násilí, kde jsou děti jeho svědky. Smutná je skutečnost, že dokonce až 60 % násilníků týrající své partnerky, týrá i své děti. Ze statistiky vyplývá, že dvě z pěti dětí klientek se staly i oběťmi. Tyto děti jsou psychicky týrány, fyzicky napadány, ať přímo nebo při obraně matky. Často se navíc stávají prostředkem k manipulaci nebo získání opětovné kontroly nad obětí.(o.s. ROSA, Tisková zpráva: Dětská svědectví násilí, 18.12.2008 [online]) . Můžeme tak konstatovat, že přítomnost dětí v případech domácího násilí je vysoce ohrožující a narušuje jejich zdravý vývoj.

¹⁰ V roce 1962 byl popsán tzv. syndrom bitého dítěte (Battered Child Syndrome). V pozdějších letech se vžil pojem „syndrom CAN“ (Child Abuse and Neglect), definovaný Zdravotní komisí Rady Evropy v roce 1992.

¹¹ Více informací k této oblasti dostupné z www.dkc.cz

- Muži:

Obětmi DN se stávají i muži. Je vhodné zde připomenout, že v konceptu DN, tak jak se s ním v současném kontextu pracuje, je pojem násilí spíše metaforického charakteru a zahrnuje fenomény, jako jsou moc, manipulace, kontrola, nátlak, vydírání, ponižování atd. „Násilí páchané na mužích může být specifické právě tím, že na jedné straně není patrná tak výrazná převaha síly na straně pachatele, na druhé straně může být přítomen silný potenciál manipulace nebo moci spíše symbolické povahy“ (Buriánek, Podaná, 2006, s.29).

Je zde patrný genderový aspekt, kdy socializace mužů probíhá s důrazem na agresivitu a komunikační schopnosti nejsou běžně podporovány. Obraz muže jako oběti nepatří do mužské rolové charakteristiky, je společensky nepřijatelný, působí zde předsudky, což podporuje latenci DN na mužích. Z výzkumu R. Pucherta (2004, in Buriánek, Podaná, 2006) vyplývá, že každý čtvrtý muž ze vzorku 196 respondentů byl alespoň jednou v životě fyzicky napaden svou partnerkou. Z pilotní sondy, kterou provedli J. Buriánek a Z. Podaná vyplývá, že 30 % mužů zažilo slovní agresi, 4 % mužů uvedlo vuústění partnerské hádky ve fyzické napadení. Kontakt s DN závisí na věku a stupňuje se spíše ve středním věku.

- Senioři:

Jedná se také o velmi latentní skupinu, která jen zřídka zveřejní násilí. „Výzkumy v USA, Kanadě a Velké Británii zjistily případy různých forem násilí u 3 – 6 % 65letých a starších osob“ (Kovařík, Zimmelová, 2006, s. 81). Většinou se násilí na seniorech dopouštějí jejich děti, což je pro seniory velmi bolestné a jen neradi o této skutečnosti mluví.

- Zdravotně postižení:

Tato skupina obětí je téměř neznámá¹², pouze nejzávažnější případy, které zpravidla končí tragicky a dostanou se před soud, jsou zveřejněny. Násilí páchané na postižených je skryté, neexistují žádné statistické údaje o jeho výskytu. Zdravotně postižení jsou velmi zranitelnou skupinou, protože jsou mnohdy odkázány na péči násilníka, a vzhledem ke svému handicapu se ne vždy dokáží účinně bránit.

¹² Literatura, která se tím zabývá: *Domácí násilí a zdravotně postižení : sborník materiálů z celostátní konference organizované o.s. ORFEUS*. Edit. Zuzana Truhlářová. Praha : Orfeus, 2005. 88 s.

1.5 Podněty pro vznik a výskyt domácího násilí

Domácí násilí je podmíněno mnoha faktory. V řadě případů proto nelze jednoznačně určit jeho příčinu. Vždy se jedná o souhrn více vlivů, které mohou vést ke vzniku násilí. Pokud se tedy zabýváme příčinami domácího násilí, je důležité zasadit je do společensko-kulturního kontextu. Možné příčiny vzniku působí zpravidla současně, vzájemně se prolínají a posilují.

Dufková, Zlámal (2004) shrnují příčiny do níže uvedených čtyř bodů:

1. Celospolečenské – ve společnosti je podporováno a udržováno hierarchií hodnot dominance mužů.
2. Lokální – přispívající faktory jako nezaměstnanost, nízký příjem.
3. Rodinné – faktory zvyšující náchylnost k propuknutí jsou víra pachatele na vlastní právo k ovlivňování členů své rodiny, předepsané role, vztahová blízkost (ví, co si mohou dovolit).
4. Osobnostní – vycházejí z individuálních charakteristik aktérů, přímý kontakt s násilím v průběhu dětství je u pachatele rizikovým faktorem.

Odhalování příčin spouštějících násilné chování pomáhá z mého pohledu zároveň eliminovat mýty a stereotypy, které okolo počátků agresivního chování existují. Zjišťování názorů obětí, v čem spatřují příčinu násilnických projevů partnera, bývá předmětem mnoha dotazníků neziskových organizací, které se zabývají formami pomoci obětem. Například v dotazníku Bílého kruhu bezpečí (dále zkr. BKB) z roku 1999 (Bílý kruh bezpečí : Znaký a tendence domácího násilí v ČR [online]) je uvedena nejčastější příčina povahové založení násilníka, přičemž jako hlavní příčinu to uvedlo 37 % obětí. Mezi dalšími nejčastějšími odpověďmi subjektivně předpokládaných příčin se objevil alkohol (50 %), domácí neshody (34%) a psychická nemoc (30%).

Jak potvrzuje výzkum BKB, alkohol je oběťmi považován za nejčastější příčinu násilí, což z velké míry zakrývá skutečné příčiny. Stejný výsledek ukazuje i výzkum CPPS¹³ na Slovensku z roku 2001/2002 (Filadelfiová, 2002), kde na dotaz „Výskyt stimulů násilného chování“ uvedlo 53,7 % obětí „po vypití“. Jak ukazují výpovědi obětí, poměrně často se mezi nimi vyskytuje uvažování ve zjednodušených vzorcích „odnaučím-li násilníka pít alkohol odstraní se i násilí“. Pouze třetina obětí uvedla, že k tomu aby se násilník začal chovat agresivně, není třeba žádný spouštěcí mechanismus. Jako další nejčastější podněty byly

¹³ Zkr. CPPS = Centrum poradensko-psychologických služieb

uvedeny odporování oběti (42,5 %), návštěva oběti přátel (19,5 %) nebo jiný podnět (16,3%) – například požadavek na pomoc v domácnosti, reakce na chování dětí, zdravotní stav agresora, změna bydliště nebo souvislost prací, což bychom mohli vyjádřit „měl špatný den“ nebo „bylo toho na něj moc“. Některé oběti označili za bezprostřední příčinu násilného chování „chování oběti“, což je ukazuje, že mýtům o domácím násilí podléhá nejen širší veřejnost, ale i samotné oběti (Filadelfiová, 2002).

Mezi základní fakta o domácím násilí patří jeho rozšířenost a vysoká latence, díky které nelze přesně vymezit počet týraných a zneužívaných osob. Z policejních statistik vyčteme například počty vykázaných násilných osob ze společného obydlí v souladu se zákonem 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím (dále jen Zákon 135/2006 Sb.), ale stále existuje velké množství neoznámených případů. Podpůrné údaje týkající se výskytu domácího násilí najdeme spíše ve statistikách neziskových organizací. I když by se mohlo na první pohled zdát, že došlo v posledních letech k výraznému nárůstu případů DN, je spíše pravděpodobné, že důvodem je spíše náhlé zviditelnění případů, které následně vyvolává vzrůstající zájem společnosti na toto téma (Huňková, Voňková, 2004).

Podle výzkumu STEM (2006) má přímou zkušenost s domácím násilím 23 % populace starší patnácti let, obětí se stalo 13 % lidí. 50 % dotázaných mělo nepřímou zkušenost s domácím násilím, tedy věděli o něm jen z doslechu.

2. VÝVOJ A TEORIE DOMÁCÍHO NÁSILÍ

2.1 Historie

V rámci pochopení domácího násilí považuji za vhodné, aby čtenář této práce získal pohled společnosti na tuto problematiku v průběhu historie. Násilí v rodině není žádnou novinkou, vyskytovalo se v různé intenzitě a podobě již odedávna a bylo považováno za součást obecně přijímaných kulturních a společenských hodnot. Do konfliktů v rodině se nezasahovalo, protože rodinné záležitosti nebyly vnímány jako věc širší veřejnosti. Teprve v moderní společnosti docházelo postupně ke změně přístupu a násilí v rodině začalo ztrácet statut rodinného tajemství.

Fyzické trestání žen a dětí bylo po staletí přehlíženo a tolerováno jako běžná praxe vycházející z patriarchálních tradic. V řadě kultur byly ženy, děti a také služebnictvo považováno za majetek otce, který mohl používat všechny druhy trestů dle uvážení vzhledem ke své autoritě a zároveň odpovědnosti za rodinu. Již Aristoteles považoval manželskou a otcovskou autoritu za oprávněnou, neboť ji odvozoval z přirozené nerovnosti mezi lidmi, přičemž nejdokonalejší mezi bytostmi může přirozeně rozkazovat ostatním členům rodiny (Chmelařová, 2008).

Ve středověku sňatkem přecházela otcovská práva na manžela, včetně práva působit na výchovu ženy, což zahrnovalo i fyzické tresty. Poslušnost ženy, a tím i mužská autorita byla pravděpodobně také vyvozována, dle mého názoru jednostrannou interpretací novozákonních veršů (List Efezským), že muž je hlavou ženy, která mu má být ve všem podřízena. Při odvolávání se na bibli je nutné uvažovat v kontextu doby, širším textovém kontextu a záměru pisatelova sdělení. Když Pavel hovoří o poddanosti ženy muži, promítá se na pozadí duchovní stránka v rámci vztahu Krista a církve. O kousek dál se uvádí „*Muži milujte ženy své, jako Kristus miloval církev a vydal sebe samého za ni*“¹⁴, můžeme mluvit o blízkém vztahu muže a ženy, ve kterém má panovat láska, neboť jak najdeme v prvním Petrově listu¹⁵, muži mají mít ohled na ženu a mají být k dispozici v její prospěch.

Až zhruba do konce 18. Století se rodiny v Evropě řídily principem otcovských autorit. Vlivem společenským změn v novověku byl rozdíl v postavení mužů a žen menší, ale otázka domácího násilí byla stále věcí soukromou. Ve 20. století se o domácím násilí začalo

¹⁴ Efezským 5,25

¹⁵ 1Petrův, 3,7 „Stejně muži: žijte se svými ženami podle poznání jako se slabší ženskou nádobou a prokazujte jim úctu jako spoludědičkám milosti života, aby vaše modlitby neměly překážku.“

hovořit v souvislosti s uveřejněnými brutálními případy s tragickým koncem, ale ještě do 60. let bylo považováno za ojedinělý jev. Povědomí o vysokém počtu obětí se rozšířilo nejprve v USA a následně v Evropě. Nutností bylo změnit přístup k této problematice a zamezit toleranci vůči domácímu násilí.

Až v 70. letech se přestalo věřit, že bití a týrání je řídký jev, který se sice vyskytuje, ale jen ve zjevně problematických rodinách. Za velkého přispění feministických hnutí se prolomila míra společenské tolerance k tomuto jevu, který se dostal do popředí zájmu, a týrané ženy začaly otevřeně mluvit i svých životních příbězích s násilníkem. Feministky se tak zasadily o vnímání DN jako závažného společenského problému. Hnutí týraných žen v USA mělo za cíl, aby domácí násilí bylo kvalifikováno jako trestný čin, a to i v případech, kdy nedojde k těžké újmě na zdraví. K legislativní změně došlo o 10 let později, v letech 80., ale ukázalo se, že tzv. kriminalizující přístup, kdy se pozornost obracela pouze na pachatele, nesnížil ani výskyt, ani skrytost, ani intenzitu domácího násilí a oběti zůstávaly bez další pomoci. Bylo potřeba, aby se k projevům domácího násilí přistupovalo specifickým způsobem, protože od jiných podob násilí se zásadně liší. Domácí agresor stíhaný za kriminální čin se za „kriminálního“ nepovažuje a vzhledem k velkému dopadu na oběti se musela hledat řešení kombinující právní, ale také sociální opatření.

V roce 1985 byla na VII. Kongresu OSN o prevenci kriminality a zacházení s pachateli v Miláně vydána rezoluce o potírání domácího násilí, dále bylo přijato Doporučení výboru ministrů Rady Evropy R85(4) o násilí v rodině. Toto Doporučení nechává na jednotlivých státech, aby samy uvážily, zda do svého právního řádu začlení postih domácího násilí. Navíc vyjadřuje preferenci neformálních způsobů řešení případů domácího násilí, ale pouze za předpokladu, že je aplikováno včas a v kombinaci s právními a sociálními opatřeními.

2.2 Genderový aspekt domácího násilí

„Problematika násilí na ženách je otázkou tzv. genderem podmíněného násilí odehrávajícího se zejména v domácím prostředí pachatele i oběti“ (Hrušková, Kozlová, 2003, s. 24).

Když hovoříme v průběhu historie o násilí v rodině, jedná se o násilí, páchané především na ženách. Bylo řečeno, že domácí násilí se dostalo do kategori společenského problému díky aktivitám feministických hnutí. I s ohledem na skutečnost, že oběťmi jsou s převahou ženy, je domácí násilí považováno za jednu z forem násilí na ženách. Podle definice

OSN je násilím na ženách míněn „každý projev rodově podmíněného násilí, který má nebo by mohl mít za následek tělesnou, sexuální nebo psychickou újmu nebo utrpení žen, včetně hrozby takovými činy, zastrašování a úmyslného omezování svobody a to jak ve veřejném či soukromém životě.“ (CzechKid: *Projevy domácího násilí v různém kulturním prostředí*. [online] [cit 2009-07-10]).

Podle Čírtkové (2002a) odráží genderový aspekt historickou a politickou rovinu problému. Díky ženským hnutím se dostalo domácí násilí do hledáčku vlád vyspělých zemí a dostalo se do kategorie závažného sociálního problému. Proto bylo původně řešeno jako násilí na ženách, teprve později, jak ukázaly mnohé studie, se začíná hovořit o násilí pachaném na mužích.

Genderové stereotypy hrají podstatnou roli v této otázce, odkazují na sociální rozdíly mezi muži a ženami na základně biologických rozdílů. Jak uvádí Gjuričová (2000), genderové stereotypy představují ustálené vzorce nazírání v chápání muže a ženy, jejich vlastností a schopností, jednání i jejich očekávání. U mužů je kladen důraz na soutěživost, samostatnost, potlačování emocí stereotypní představy o mužích jsou spojené s rozhodvací silou, vůlí, rozumem a agresí. Ženy jsou považovány za slabší jedince pečující o rodinu, ale samy sebe příliš neprosazují. Hlavní role ženy je matka a hospodyně, zatímco muž má nárok na určitá privilegia a pěstuje si pocit nadřazenosti, „k těmto modelům se řadí i mýtus, že násilí „dělá muže opravdovými muži“ (Hrušková, Kozlová, 2003).

2.3 Teorie příčin domácího násilí

Příčiny a bezprostřední podněty vzniku násilného chování v prostředí domácnosti jsou různorodé a názory na vznik domácího násilí se liší i mezi odborníky v rámci různých teoretických přístupů a modelů. Teorie byly zformulovány na základě empirických poznatků a svým zaměřením odpovídají kontextu jedince, společnosti, nebo se jedná o interakční vysvětlení.

V obecné rovině M. Huňková a J. Voňková (2004) uvádí například tyto teorie domácího násilí:

- Psychiatrické výklady:

Nazírají na násilnou osobu nebo jeho oběť jako na patologické osobnosti. V krajní pozici tento jev vnímají jako spojení sadisticky zaměřeného násilníka s masochisticky orientovanou obětí. S tím souvisí i názor, že alkohol je příčinou DN, ale výzkumy prokázaly,

že toto je možný spouštěč, ale ne příčina (Huňková, Voňková, 2004). Často je zdůrazňována provokace ze strany oběti či myšlenka, že si oběti násilí svým chováním zaslouží. Tento přístup však byl již překonán, neboť vede v důsledku ke svalování viny na oběť. V současné době je pojetí provokující oběti pokládáno za jeden z nebezpečných mýtů o domácím násilí. Souhlasím s doktorkou L. Čírtkovou (2002b), která potvrzuje, že provokace ze strany oběti nepřicházejí v úvahu, neboť oběť domácího násilí se vyznačuje tzv. extrémní laskavostí, tedy ze strachu z násilnického partnera dělá vše pro to, aby mu vyhověla a udržela co nejdéle klid.

- Sociologické výklady:

Do popředí je stavěn sociální stres jako základní příčinný faktor násilí a jako o společných faktorech násilných vztahů se hovoří např. o nezaměstnanosti, nevyhovujícím bydlení nebo nedostatku financí. Nicméně tímto způsobem nemůžeme vznik násilného chování uspokojivě vysvětlit, vnější stresy jako je například nízký finanční příjem nemusí být příčinou násilí, protože se s domácím násilím setkáváme i u velmi dobře zajištěných rodin. Z výsledků výzkumu STEM (2006) vyplynulo, že domácností, kde se odehrálo domácí násilí a o kterých hovořili respondenti, byly z 51 % průměrně zajištěné, ze 17 % solidně zajištěné a ve 3% případech se jednalo o domácnosti s velmi dobrým zajištěním.

Širší veřejností vnímaná souvislost mezi špatnou sociální a ekonomickou situací a týráním je často založena na tom, jak často je zjištěný případ zmiňován, tedy ne jak vysoká je statistická výpovědní hodnota. (Bentovim, 1998)

Tyto teorie opomíjí výskyt domácího násilí v jiných, než sociálně znevýhodněných vrstvách a další úskalí je v tom, že opět tu je tendence ospravedlňovat pachatele, protože se tak chová v důsledku společenského tlaku (příklad „je toho na něj moc...“).

- Teorie cyklického násilí – mezigenerační přenos násilí:

Tato teorie vychází z přesvědčení, že jde o přenos způsobu chování zažitého v dětství na další generaci. Děti jako svědci násilí v rodině pokračují v tomto naučeném chování dál vůči svým partnerům nebo svým dětem. „*Všechny formy násilí v rodině zanechávají své stopy ať již v podobě zasunutých vzpomínek, nesprávných modelů chování, nebo přenosu obdobného chování na své děti a stávají se tak velkým mezigeneračním, ale i celospolečenským problémem*“ (Vykopalová, 2001).

- Feministické teorie:

Vycházejí z názoru, že domácí násilí vyplývá z boje o moc, je tak chápáno jako odraz nerovnováhy ve vztahu. Zohledňují fyzické i psychické násilí a nesouhlasí se zúžením pouze na fyzické násilí (např. americké feministky s požadavkem prosadit, aby se trestalo i za psych. újmu) DN ve světle těchto teorií odráží historický kontext mužské dominance a postavení žen.

Feministky nesouhlasí s názorem, že to je věc soukromá, upozorňují na selhávající instituce při ochraně žen. Násilí podle těchto teorií pomáhá mužům upevnit své postavení a posílit kontrolu nad ženami, přičemž muži používají násilí i jako trest – žena neplní své povinnosti, vzpírá se, bojuje, dělá si nároky na svou nezávislost. Dostatečně nepokrývá rozsah celého problému, nevysvětlují seniory, muže, homosexuální páry. Tyto teorie také opomíjejí individuální faktory, zohledňují pouze sociální prostředí.

Na druhou stranu díky feministkám vystoupila tato problematika ze soukromí a většina vyspělých zemí přijala feministickou teorii za základ pro změny v přístupu společnosti k obětem tohoto jevu a jejich ochraně.¹⁶

- Interakční model (systematický):¹⁷

(Bentovim, český překlad 1998; Vágnerová, 2004)

Je zaměřena na vzájemné vztahy a chování členů rodiny. Jde o interakční procesy¹⁸ mezi násilnou osobou a obětí v konkrétním rodinném kontextu i v širším kontextu větších sociálních struktur. Teorie odpovídá na otázku, proč se v některých rodinách vyskytuje týrání a zneužívání a v jiných ne, i když mají podobné sociální zázemí. Tento model vysvětluje příčiny na základě představy komplementarity¹⁹ chování násilníka a způsobu reagování oběti.

¹⁶ Například Rakousko, USA, Německo, Kypr, Švédsko, Irsko

¹⁷ Viz blíže Bentovim (1998) - Sociálně-interakční teorie

¹⁸ KUCHAROVÁ, V. (2003). Některé obsahové změny postojů k manželství a rodičovství. In Mareš, P., & Potočný, T. (Eds.), *Modernizace a česká rodina*, 189–203. Brno: Barrister & Principal.

¹⁹ komplementarita = chování vzájemně doplňuje a určitému chování oběti předchází násilné reakci útočníka.

Vzájemné nenávistné chování, negativní citové reakce a podrážděnost vede k tomu, že dětem a partnerům, kteří jsou následně týráni, jsou připisovány trvalé a celkově negativní vlastnosti. Ty pak vytvářejí domnělé důvody k násilnému jednání. Takováto vysvětlení jsou doprovázena vzájemným dynamickým působením jedince, rodiny a společnosti. Násilí je výsledkem v rámci systému.

Jiný výklad interakčního modelu se zaměřuje na osobnost násilníka. To znamená, že hledá vysvětlení ve struktuře jeho vlastností, případně jiných faktorech ovlivňujících násilníkovu schopnost reagovat, ať už aktuálně nebo dlouhodobě (Vágnerová, 2004). Může to být například sklon k agresivnímu chování, negativní emocionalita, sebestřednost nebo chorobná žárlivost.

3. PARTNERSKÉ NÁSILÍ

3.1 Vymezení pojmu

Násilí mezi partnery je nejčtenějším druhem domácího násilí dle statistik, ale také dle počtu zveřejňovaných případů v médiích. Otázka násilí mezi dospělými se dostala do veřejného povědomí později než otázka výskytu násilí na dětech (Huňková, Voňková, 2004). Jedná se o nejčastější a velmi závažnou formu porušování lidských práv, včetně práva na život a fyzickou a psychickou nedotknutelnost.

Kalifornská organizace Center for Relationship Abuse Awareness²⁰ definuje partnerské násilí (relationship abuse) jako „*týrající a nátlakové chování užívané k udržení moci a ovládnání dřívějšího nebo současného intimního partnera. Toto chování se vyskytuje ve formách emocionálního, finančního, sexuálního nebo fyzického týrání a zahrnuje výhrůžky, izolaci nebo zastrasování*“ (vlastní překlad autorky).²¹

Ačkoliv v případě partnerského násilí hovoříme především o heterosexuálních párech, je nutné mít na paměti, že se vyskytuje i mezi partnery v homosexuálním soužití. Curt Rogers (Domácí násilí - odpovědi expertů [online]), americký expert na domácí násilí mezi gayi, v rámci Projektu On-line konference Domácí násilí USA-ČR (2005-2006) potvrzuje výskyt z každoroční studie, která ukazuje, že jeden ze čtyř gayů zažil domácí násilí.

Podle reprezentativního výzkumu²² provedeného v roce 2003 v České republice Sociologickým ústavem AV ČR a Filosofickou fakultou UK zažilo zhruba 38 % žen fyzické či sexuální násilí ze strany svého partnera (současného nebo bývalého manžela či přítele). Výzkum ukázal, že násilí v intimních partnerských vztazích je čtenější než násilí páchané cizími agresory a že má svůj specifický charakter, který se do značné míry odvíjí od genderově podmíněné mocenské hierarchie v páru.

V souvislosti s mocenskými vztahy považují za zajímavé zmínit poznatky z výzkumu J. Marhánkové, která se dotazovala žen žijících v azylovém domě. Oběti uvedly, že násilí se v dříve bezproblémovém vztahu objevilo až po určité době, a to hlavně po svatbě nebo po narození dítěte. Útoky se objevovaly především ve chvílích, kdy se mezi partnery ustavovala silná vazba, např. dítě nebo společné bydlení. Z této skutečnosti J. Marhánková vyvozuje, že k agresivním projevům dochází až ve chvíli, kdy muž cítí jistou „oprávněnost“ k takovému

²⁰ možno přeložit jako „Centrum pro uvědomění si partnerského týrání“ (vlastní překlad autorky)

²¹ Srov. <http://www.stoprelationshipabuse.org/signs.html>

²² Mezinárodní výzkum násilí na ženách (IVAWS = International Violence Against Women Survey)

jednání, která vyplývá především z jeho ekonomické role v rámci vztahu. Věta „já tě živím“ byla také nejčastěji uváděným důvodem, kterým partner své chování ospravedlňoval. Všechny klientky v rozhovoru uvedly, že v porovnání s jejich mužem byla jejich rozhodovací pravomoc mnohem menší a všechna důležitá rozhodnutí činil partner. To, že se ve všech případech jednalo o muže, kteří vyznávali tradiční model genderové dělby práce v rodině a jeho dodržování od své partnerky důsledně vyžadovali, podporuje hypotézy feministicky orientovaných teorií (Marhánková, 2006 [online]).

3.2 Mýty o partnerském násilí

O mýtech domácího násilí můžeme říct, že to jsou názory „zdravého selského rozumu“, které ovšem nemají obecnou platnost. Ačkoliv je problematika domácího násilí v současné době mediálně zviditelňovaná a širší veřejnost tak čerpá informace o pojmu DN, stále mezi lidmi koluje řada mýtů, které znesnadňují pozici oběti a tvoří překážky při hledání a poskytování pomoci.

Ve shrnutí výzkumu STEM (2006) se uvádí, že v porovnání s výsledky prvního reprezentativního výzkumu, provedeného o pět let dříve, se vnímání problematiky domácího násilí změnilo k lepšímu, včetně oslabení některých mýtů. Před třemi lety byl každý druhý člověk starší 15 let přesvědčen, že napohled slušní lidé se domácího násilí nedopouštějí a přesto, že se jedná o vysoký počet, je to stále o 13 % méně než v roce 2001. Na druhou stranu STEM ale shrnuje, že podléhání mýtům přetrvává, což potvrzuje otázka na typickou oběť. Více než dvě třetiny populace soudilo, že oběťmi domácího násilí se zpravidla stávají slabé a bojácné ženy, to je bohužel o 7 % více než před pěti lety.

Mýty mají souvislost i s rozporuplností názorů na násilí na ženách jako takové. Na jednu stranu považujeme fyzické napadení jako neoprávněné jednání, které je přestupkem či trestným činem, ale na druhou stranu je násilné chování vůči partnerce bagatelizováno. Na otázku „Proč?“ může odpovědět příklad:

„A co měl ten chudák dělat? Ona ho tou svou vyřídilkou ve všech diskuzích naprosto převyšuje. Vždyť by ho úplně zničila! Neměl jinou možnost, musel ji trošku usměrnit“ (Buskotte, 2008, s. 22).

Tento příklad ukazuje na genderový aspekt a představuje obhajobu domácího násilí tím, že ženy mají ve vztahu podřízenou roli a muž, který je přece „živitel“ rodiny a má za ní zodpovědnost, si „musí“ svou vůdčí pozici ubránit i za použití násilí.

Mýty racionalizují násilné jednání agresora a odvracejí pozornost od skutečného problému. O.s. ROSA (*Domácí násilí: mýty o domácím násilí* [online]) k tomu dodává úrovně popírání jevu:

- Popírání existence domácího násilí (žádný takový problém neexistuje)
- Popírání závažnosti domácího násilí (tento problém existuje, ale není tak závažný)
- Popírání řešitelnosti domácího násilí (s problémem nelze nic dělat)

Následující vybrané mýty o domácím násilí, mohou pomoci především laikům, ale i pomáhajícím profesím, aby k případům domácího násilí přistupovali bez apriorních předsudků či mylných předpokladů.

Mýtus: Partnerské násilí se děje pouze v rodinách s nízkými příjmy či se týká lidí s nedostatečným vzděláním.

Fakta: Domácí násilí se vyskytuje ve všech společenských skupinách, nezávisle na vzdělání či ekonomické situaci pachatele či oběti²³. Potvrzují to i četné výzkumy²⁴.

Mýtus: Bylo toho na něj moc, tak mu prostě „ujela ruka“.

Fakta: Jednorázová fyzická potyčka může být chápána jako chyba, ale závažnost věci to nesnižuje. Na veřejnosti bývají muži klidní, ale v rodinném kruhu svůj stres ventilují na partnerce či dětech. Proč? Za zavřenými dveřmi před zraky veřejnosti nemají potřebu dodržovat jistá pravidla společnosti a svůj neúspěch, stres a přepracovanost si vybíjejí na těch nejsnadnějších cílech. Frustrace a stres nejsou v žádném případě omluvou za nepřiměřené a agresivní chování!

Mýtus: Partnerské násilí je soukromá věc, aneb do cizích věcí bych se neměl/a „míchat“.

Fakta: Tento mýtus vyjadřuje, že se raději nepletete do záležitostí, protože máme strach, aby nás to samotné nedostalo do problémů. Je vlastně lepší o ničem nevědět.

Je nutné si však uvědomit, že násilí v soukromí je z právního hlediska stejně postižitelné jako násilí na veřejnosti. Prostředí bytu nebo domu nedává nikomu právo zacházet s partnerem, jak se mu zlíbí.

²³ Domácí násilí se týká všech vrstev společnosti bez ohledu na jejich rasu, původ či socioekonomický statut. Rodiny s dobrým materiálním zázemím se však obracejí na placené instituce nebo svůj problém více utajuje než v jiných vrstvách společnosti. Uvedený způsob uvažování „to se může přihodit jen...“ buduje falešné přesvědčení, že jim samotným se problém vyhne.

²⁴ Viz například STEM (2006)

3.3 Dynamika partnerského násilí

Násilí mezi partnery má svou příznačnou dynamiku, tzv. „**kruh domácího násilí**“ nebo také „spirála násilí“. Agresivní chování se nevyskytuje jako ojedinělý akt, ale jedná se o dlouhodobý způsob chování jednoho partnera vůči druhému. Předchází mu často zvýšené projevy pozornosti spojené často i se žárlivostí, ty však oběť ze začátku považuje za projevy lásky. Příkladem může být vyzvedávání z práce, i nečekané, nebo stupňující se požadavky na trávení společného času.

Průběh každého vztahu a v něm projevujícího se násilného chování je individuální a přesto najdeme společné znaky. Důležité je si uvědomit, že agresor netýrá oběť nepřetržitě. Násilné incidenty jsou prokládány obdobím klidu, čímž se mezi obětí a agresorem vytváří zvláštní pouto vzájemné závislosti, díky kterému v nerovném vztahu oba aktéři zůstávají. Ochota oběti zůstat v násilném vztahu je udržována cyklickým střídáním násilí a obdobím relativního klidu (Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008).

Douglas (1991, in *Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci*, 2006, s.7) zjistil, že partneři v počátečních stadiích cyklu násilí k sobě cítí vzájemné pozitivní emoce, ovšem se stále vzrůstající intenzitou násilí narušující vztah se pozitivní aspekty vytrácejí. Následně se podle Douglase stává násilí „*záměrným, promyšleným a nebezpečným*“.

Předpoklad, že k domácímu násilí dochází v cyklu, vyslovila jako první L. Walker (1979). Teorie střídání fází vysvětluje proces viktimizace oběti i vznik a rozvoj chování označovaného jako „naučená bezmocnost“ (angl. learned helplessness).²⁵

Cyklus násilí se skládá ze tří oddělených a odlišných fází (Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008).

1. Fáze narůstání tenze:

Projevuje se mírnými incidenty, například verbální agresí (kritizování, nadávky), fackami apod. Oběť pociťuje zvýšené napětí a strach z možného násilí a snaží se odvrátit očekávané budoucí násilí a jeho eskalaci.

Tato fáze bezprostředně předchází období týrání, oběť se snaží být úslušná, pečující a snaží se násilníkovi vyhovět. Agresor bývá podrážděný, pokořuje a kritizuje oběť, vzrůstá u něho potřeba kontroly a žárlivost.

²⁵ Pojem, který vytvořil M.E.P. Seligman roku 1975. Koncept vycházející původně z výsledků sledování pokusů se zvířaty (vyhnutí se elektrickému šoku), později ověřený i experimenty s lidmi (vyhnutí se nepříjemnému hluku, pak neřešitelné problémy). Pokusné zvíře, které se naučí, že nemůže kontrolovat averzivní podnět, upadá do stavu bezmoci, deprese a demotivace. (Nakonečný, 1999)

2. Fáze násilí:

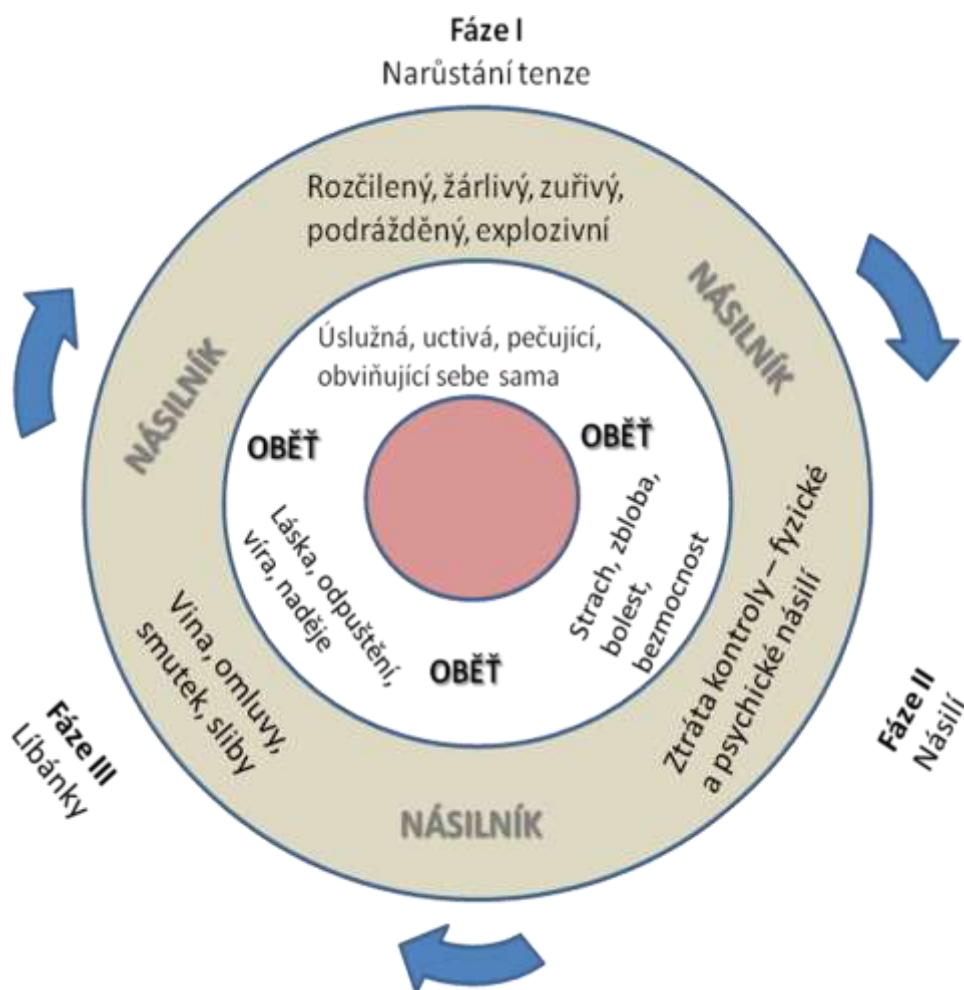
Jedná se o relativně krátkou fázi, která může trvat od několika minut až do několika hodin. V průběhu této fáze se eskaluje napětí z první fáze do otevřeného násilí a může mít za následek zranění, v krajním případě až smrt.

Agresor ztrácí nad sebou kontrolu, dochází k násilným projevům tenze a záchvatům zuřivosti. Oběť je v této chvíli bezmocná, nechce věřit, co se stalo, později se emočně hrouťí.

3. Fáze „lábánek“ klidu (období usmiřování):

V průběhu této fáze si násilník uvědomí, co způsobil, omlouvá se, slibuje, že se incident nebude opakovat, projevuje lítost nad svým chováním. V některých případech ale připisuje vinu za své násilné chování oběti. V počátku je tato fáze nejdelší, ale postupem času se stává výrazně kratší, až téměř vymizí rychlým přechodem do první fáze a agresor se chová stále stejně bezohledně s dávkou agrese, při tom se cítí k takovému jednání oprávněný.

Obrázek č. 1 - Kruh domácího násilí

Převzato z Magdalenium – Fáze domácího násilí [online]

„Po usmíření často dochází k novému sblížení a dočasnému zlepšení vztahu“ (Vágnerová, 2004, s.641). To se může stát překážkou při řešení chování první a druhé fáze. Důležité je, jak žena toto násilí vnímá a hodnotí, zda jej akceptuje, nebo odmítá, zda má přesvědčení o své schopnosti kontrolovat situaci, či nikoliv (Eisikovits a kol.,2002, in Vágnerová, 2004). Žena schopná bránit se má šanci kontrolovat průběh situace, nebo dokáže odejít, ale zůstává-li žena pasivní, zvyšuje se riziko další akcelerace násilí (Vágnerová, 2004). „Oběť nesmí zůstat pasivní.“ Tak STEM (2006) hodnotí odpovědi na otázku, jak by se měla chovat oběť při prvním vážnějším fyzickém napadení. Naprostá většina veřejnosti starší 15 let, byla před třemi lety přesvědčena, že oběť to nesmí jen tak přejít. Téměř 30 % doporučilo násilníka alespoň na čas opustit (STEM, 2006).

Postupem času, kdy se zkracují časové intervaly mezi fázemi, až zcela fáze klidu vymizí, může dojít k postupnému rozvoji bezmocnosti, utajování a adaptaci na roli týrané ženy, odhalení a popření (Vágnerová, 2004).

3.4 Charakteristika agresora

Pachatel domácího násilí, neboli agresor, je na rozdíl od oběti domácího násilí v současné době téměř neprozkoumanou veličinou. Neexistuje žádný typický pachatel a s jistotou můžeme říct jen to, že pocházejí z různých socioekonomických a vzdělanostních vrstev. Z informací uvedených v předchozích kapitolách můžeme obecně o pachateli domácího násilí říct, že mnozí z nich mohou mít vlastní zkušenost s týráním v dětství nebo byli svědky násilí vůči matce, což se odrazilo v jejich naučeném způsobu chování, že násilí je možné použít a je to zcela legimní. Řada pachatelů má ve vztahu zažitý patriarchální a mocenské vzorce a o rozdělení mužských a ženských rolí mají tradiční představu založenou na podřízeném postavení žen. Dále se násilníci dopouštějí agresivního chování z pocitu beztrestnosti, neboť se domácnost považují ze soukromé teritorium, kde mají právo cokoli dle uvážení. Pachatelé používají manipulativní jednání s cílem udržet si moc a kontrolu nad životem oběti.

Momentálně neexistuje žádný výzkum, který by mapoval typologii pachatelů domácího násilí. Vycházet můžeme ze tří pramenů. Těmito prameny jsou především informace poskytované samotnými oběťmi domácího násilí, dále kriminologické výzkumy a psychologicky zaměřené výzkumy, které zkoumají typické rysy osobnosti agresora.

Kriminologické výzkumy se zajímají především o to, jak pachatelé reagují na tresty právního charakteru. Ukázalo se, že hrozba oficiálních sankcí působila na některé pachatele

odstrašujícím příkladem. L.Čírtková v tomto ohledu zmiňuje ojedinělý projekt L.W Shermana z roku 1982 proslulý jako „Minneapolis-Experiment“²⁶(Čírtková, 2006a).

Pod vlivem Shermana se prosadilo členění pachatelů domácího násilí podle jejich sociálního ukotvení (Hrdá, 2007).

Z hlediska orientace širší veřejnosti a pro lepší pochopení pozadí potenciálních i současných případů partnerského násilí v praxi pokládám za důležité uvést charakteristiku pachatele dle M. Vágnerové (2004), včetně některých rizikových vlastností.

Pachatelé uznávají ideál mužského chování, který za prvé klade důraz na dominanci, tvrdost a moc a za druhé neumožňuje projevit strach, nejistotu nebo závislost. Mívají zvýšenou potřebu moci nad ženou, kombinovanou se strachem ze ztráty své pozice, obávají se ztráty kontroly nad situací a vůbec mají strach z každého náznaku oslabení autority. Partnerce proto často prezentují její „nedokonalost“ a podřízené postavení. Příkladem může být požadavek na zbytečné, ale neustálé uklízení, každodenní příprava teplých večeří i za horší finanční situace, příkazy, s kým může a nesmí žena hovořit apod. Spouštěčem násilí může být prakticky cokoli, co podle názoru násilníka překročilo jím stanovené hranice.

Zvláště problematickým je dle mého názoru střídání dvou naprosto rozdílných způsobů chování, které je někdy označováno jako „fenomén Jekylla a Hyda“. Nejde jen slušné, nekofliktní chování na veřejnosti, které se doma promění na otevřenou agresi, ale také o demonstrativní projevy lásky střídané s násilím. Tato nevypočitatelnost jednání brání oběti zaujmout jednoznačný postoj a tak dochází k popírání závažné situace. Žena nemůže uvěřit negativním projevům.

Partnerka bývá hodnocena tak, že potřebuje „vychovat, protože rodiče to nezvládli“, nebo potřebuje kontrolu z důvodu nepřijatelného chování. Násilník je přímo přesvědčen, že má právo být rozhořčen nad neplněním povinností partnerky. Pro postoj agresora k domácímu dění je pak typické, že je přesvědčen o oprávněnosti svého chování a nepovažuje to za trestuhodné. Odmítá odpovědnost, chybí mu nadhled a svaluje vinu na okolnosti (např. opilost) nebo přímo na ženu. Co se týče alkoholu, ten měl v partnerském násilí významnou roli vždy, funguje jako spouštěč, který odstraňuje zábrany, ale je prokázáno, že alkohol není příčinou násilného chování.

²⁶ Experiment v Minneaopolisu byl zaměřen na ověření teorií odstrašujícího účinku rychlého trestu pro pachatele domácího násilí. Cílem bylo zjistit nejefektivnější policejní opatření při kontaktu s domácím násilím. Šlo o redukcii rizika opakového útoku vůči stejné oběti. Byly proti sobě postaveny tři postupy: 1) urovnání konfliktu a domluva pachatelů, 2) oddělení sporných stran, pachatel se musel na 8 hodin vzdálit a 3) zadržení pachatele bez ohledu na další postup věci. Do experimentu bylo zařazeno celkem 314 případů s charakterem méně závažných incidentů. Pro vyhodnocení byly použity policejní statistiky a rozhovory s oběťmi. Na základě vyhodnocení formuloval L.W.Sherman závěr, že zadržení a uvěznění je nejefektivnější policejní strategie snižující riziko opakování násilných ataků proti oběti. (Čírtková, 2003)

Na základě psychologicky zaměřených výzkumů, které se zaměřují na psychiku agresora a zkoumání typických rysů jeho osobnosti, bylo definováno několik typů pachatelů domácího násilí. Jedná se o tzv. specialistu, což je vlastně násilník s dvojitou tváří (fenomén Jekyll-Hide), dále generalistu, který se chová násilně nejen v prostředí domácnosti, ale také na veřejnosti. Dalším typ pachatele je situační domácí agresor, který je k násilí v intimním vztahu veden vnějšími situačními okolnostmi (BENETA.cz. *Domácí násilí - Zatím víme víc o ohrožených osobách* [online]).

Mezi rizikové vlastnosti, které agresori mívají a kterých by si měly všimnout především „rizikové“²⁷ ženy, patří nízké sebevědomí, problémy s ovládnutím vlastního chování, chorobná žárlivost, pozitivní vztah k násilí, které je prostředkem k řešení čehokoliv a celková nespokojenost, kterou si následně vybíjejí na snadných cílech apod. Tyto vlastnosti nemusí vypovídat o násilnických sklonech vůči partnerce, ale byly identifikovány jako vlastnosti, které mívají domácí agresori častěji.

Huňková, Voňková (2004) popisují zjednodušený psychologický profil většiny počtu pachatelů v několika bodech, z nichž vybírám dle mého soudu nejpřínosnější pro pochopení skutečných případů, se kterými se můžeme kdykoliv setkat.

- Nízké sebevědomí – násilí používá jako způsob kontroly nad situací, krátkodobě získává uspokojení díky útoku
- Přesouvá vinu na vnější okolnosti mimo něj – vždy mají sérii zdůvodnění „podváděla mě a byl jsem bez sebe“, „ujela mi ruka, je toho na mě moc“
- Strach ze závislosti – citově je násilník na partnerce závislý, bojí se, že o ní přijde a tento potlačovaný strach vede k majetnickému chování
- Potlačení a odmítání násilí – násilí zmírňuje, popírá frekvenci, chrání sebe sama před negativním sebehodnocením. Huňková (2004) vysvětluje možnou příčinu v dětství naučeném vzorci chování, jak se vypořádat s nepříjemnými zážitky a připojuje příklad:
„Ve své praxi jsem se setkala s mužem, který, ačkoli způsobil své ženě následkem svého cíleného a plánovaného násilného chování zlomeninu lebeční kosti s celoživotním zdravotním postižením a středně těžké poranění míchy s důsledkem výrazného omezení hybnosti, hovořil o tomto jako o „vzájemném postrkování se“ (Huňková, 2004, s. 61).
- Zvnitřnění tradičních rolí – „muž je hlavou rodiny“ a má největší rozhodovací moc, neprojevuje emoce, což byl učen už v dětství, musí být za každých

²⁷ Pojem užívaný M. Vágnerovou (2004, str. 636)

okolností silný a musí se naučit kontrolovat. Cítí za rodinu odpovědnost a cítí se oprávněn použít násilí k dodržování jeho představ ostatními členy rodiny.

3.5 Charakteristika oběti

Obecně se mohou stát obětí domácího násilí všichni členové domácnosti, tedy ženy, děti, senioři a také muži. Týranou osobu se zpravidla stávají ti, kteří vykazují určitou slabost či nemají schopnost se bránit. Lovaš (2001a) považuje rodinu za rizikový faktor z pohledu týrání a zneužívání, neboť rodina, jako málokterá skupina, sdružuje velmi odlišné osoby z hlediska fyzické síly, sociálních dovedností a rozumové vyspělosti. V případě partnerského násilí tvoří největší počet obětí ženy a stejně jako v případě agresora neexistuje ani u oběti jednotný profil, dospěly k tomu i výzkumy prováděné již od 70. let, které se pokoušely najít odpovědi na otázku, proč týraná žena od násilníka neodejde, jaká je žena, která se nechá bít (Huňková, Voňková, 2004).

Týrané partnery nazýváme oběťmi, avšak tento termín zcela neodpovídá charakteristice osob, které zažijí osobní zkušenost s domácím násilím. „Oběť“ totiž vyvolává dojem pasivního přijímání skutečnosti bez možnosti tuto skutečnost ovlivnit. Týrané osoby ale postupně vytvářejí vlastní individuální postupy a strategie, aby se násilí ze strany partnera vyhnuly nebo aby zabránily jeho opakování a eskalaci. Tyto strategie vznikají jako následek prožívání násilí, které má výrazný dopad na psychiku oběti. Kromě emočních poruch a poruch chování má násilí vliv na zdravotní stav, na ekonomickou situaci (snížená výkonnost v zaměstnání nebo jeho ztráta) a na zhoršení sociálního postavení, neboť oběť je nucena schovávat se v azylových domech, nebo nemá kam jít. (o.s. ROSA, 2006). Existují některé rizikové faktory, které sice nemusí být nutnou podmínkou pro vznik násilí, nicméně zvyšují jeho pravděpodobnost výskytu, zvláště pak ve spojení s mužem s některými charakteristickými rysy pachatele.

Jaká je „riziková žena“? Odpověď na tuto otázku můžeme najít ve studii M. Vágnerové (2004). Žena se vyznačuje tendencí k závislosti, podřízenosti, není schopná se bránit a má nízké sebevědomí. K tomu bych doplnila, že v sociálních interakcích takové ženy mnohdy považujeme za pasivní „naivky“, nesamostatné „puťky“, které si nechají všechno líbit, nebo „kam vítr, tam plášt“, ovšem v důsledku neschopnosti vyjadřovat svůj názor, případně odporovat. Pokud ale máme pocit, že pouze tyto ženy se stávají oběťmi tyranizujících mužů, pak jsme v zajetí mýtu o typické oběti. *„Neexistuje typická oběť domácího násilí. Každý partner, muž i žena může sklouznout do pozice týrané oběti. Vzdělání, pracovní úspěchy ani*

materiální jistota nechrání před násilím za zavřenými dveřmi privát“ (Čírtková, Vitoušová a kol.,2007, s.44).

Stejně jako u osobnosti agresora, je i zde rizikovým faktorem zneužívání, týrání či násilné chování v dětském věku. Nevědomě si vybírají partnera, který představuje známé vzorce chování naučené v původní rodině. Ujišťují se tak v tom, co jim bylo v dětství předáno, tedy že jsou neschopné, nezaslouží si lásku a slušné zacházení.

Rizikové jsou také situace, ve kterých se žena ocitá ve znevýhodněné pozici, stává se zranitelnější, ale zároveň je v dané situaci více připoutána k partnerovi. Jde o situační zvýšení závislosti na partnerovi a typickým příkladem je těhotenství nebo porod dítěte. S odkazem na výzkum J. Marhánkové (2006) je zde riziko vzniku násilného jednání. Udržovacím faktorem násilí je izolace týrané ženy od rodiny, respektive bránění rodině ve styku se ženou.

Pro oběť bývá charakteristické snížené sebevědomí, psychická labilita, pesimismus, sklony k depresím, nerozhodnost, neschopnost vyjádřit své pocity přímo. Často se cítí izolované, zmatené, potřeby ostatních členů rodiny jsou přednější než vlastní potřeby, drží v sobě hněv, který dávají najevo při maličkostech, utíkají před konflikty. Reakcí na stres je také únava, vyčerpání, bolesti hlavy, zad, nespavost apod. Některé výzkumy (Buriánek, Kovařík, Zimmelová, et al, 2006) ukazují, že nejvíce ohrožené jsou ženy mladší, rozvedené nebo odloučené, ženy s nižšími příjmy a v případě USA také Afroameričanky.

Typický portrét ženy týrané by vypadal takto (Špatenková, et al, 2004, s. 109):

- materiálně závislá na svém partnerovi;
- podřízená (submisivní) a poslušná;
- udržuje málo sociálních kontaktů s dalšími lidmi;
- často omlouvá mužovo chování jeho náladou nebo nepříjemnostmi, které prožil v práci, či jako důsledek zážitků z dětství;
- vystrašená;
- s pocitem vlastní bezmocnosti a bezcennosti;
- s intenzivními pocity viny a přesvědčením, že to, co se jí přihodilo, si zaslouží („Je to moje chyba...“);
- myslí si, že situace nemá řešení, ačkoli už nemůže dál snést partnerovo násilí.
- rychle si zdůvodní, že je to poslední zbití, které jí potkalo, „vždyť přece je to jinak hodný manžel...“;
- stydí se vyprávět o svých zkušenostech a způsobech, jakými s ní partner zachází;

- extrémně emocionálně závislá na partnerovi (neumí si představit život bez něho, ale ani s ním).

3.6 Důsledky partnerského násilí

Prožitek oběti partnerského násilí se liší od prožitku oběti napadené cizí osobou. Oba typy násilí mají na oběť závažné dopady, které jsou u každé oběti individuální a mohou se projevit v krátkodobé i dlouhodobé perspektivě. Avšak napadení od domácího útočníka, tedy citově blízké osoby je o to závažnější, že se děje v prostorách domova, kde se máme cítit jisti a v bezpečí. Je porušováno základní lidské právo na respektování osobnosti a také právo na osobní bezpečí.

Na důsledky domácího násilí můžeme nahlížet v kontextu sociálních věd, kdy se zvýrazňuje hlavně devastující dopad na celou rodinu, která přestává plnit své funkce. Dále v právním kontextu, přičemž je kladen důraz na fakt, že výrazným způsobem narušuje kvalitu života oběti. A v neposlední v řadě je psychologický kontext, který nahlíží na způsob reagování oběti. Dominujícím psychologickým znakem týrání je kontrola nad obětí a uplatňování moci (Čírtková, 2006a).

Vážnost a rozsah důsledků domácího násilí se odvíjí od jeho podoby, délce jeho trvání, intenzitě, osobnosti oběti a její schopnosti vyrovnat se s tímto traumatem. S jistotou můžeme říct, že domácí násilí nezanechává jen viditelné stopy, nýbrž má i vážné psychické důsledky. Proto je velmi důležité domácí násilí včas rozpoznat .

Pravidelně se potýkat s násilím je vyčerpávající. Žena je pod permanentním tlakem, je stále ve střehu a vnitřní rovnováha je narušena nebo trvale poškozena. Psychických důsledků prožitého násilí je mnoho a informuje o nich odborná literatura i publikace určené obětem domácího násilí.²⁸

Dlouhodobým týráním ze strany blízkého člověka jsou zapříčiněny psychosomatické potíže, ke kterým patří únava, deprese, nesoustředěnost, náladovost poruchy spánku, poruchy příjmu potravy a vyšší sklon k nemocem všeho druhu. Dále se objevuje závislost na alkoholu či jiných omamných látkách, sebepoškozování a bohužel také pokusy o sebevraždu či dokonce vražda násilníka.²⁹ Oběť se nedokáže agresi partnera bránit a v určité situaci může reagovat impulzivně a zahájí proti agresorovi útok, při kterém jej může i zabít. Důvodem k tomuto chování je většinou chvíle, kdy partner začíná týrat i děti.

²⁸ Například BUSKOTTE, A. *Z pekla ven : Žena v domácím násilí*. Přel. Monika Burger. 1. vyd. Brno : Computer Press, 2008. 176 s. ISBN 978-80-251-1786-6

²⁹ Mediálně známý případ Kamila Velikovské, která svůj příběh popsala v knize *Svodobná, i když za mřížemi*.

U obětí domácího násilí se projevuje ztráta sebevědomí, strach, zmatek, úzkost, nejistota, stud, pocity ohrožení a viny, zvýšená psychická zranitelnost a přecitlivělost, dochází k pesimistickému pohledu do budoucna. Člověk není schopen prožívat radost, ztrácí o cokoli zájem, je ke všemu lhostejný, ztrácí veškeré iluze o světě.

Domácí násilí není hádka, kde jsou ve sporu dvě rovnocenné strany. Jak bylo již k asymetričnosti vztahu zmíněno, ve vztahu je definováno jasné dělení rolí - na kontrolující, násilnou osobu a osobu závislou, ohroženou. S tím úzce souvisí fixace týrané ženy na partnera, jinými slovy identifikace s agresorem, tzv. „stockholmský syndrom“.³⁰ Oběť žije s intenzivním pocitem, že nemá možnosti úniku, což vychází i ze sociální izolace.

Pochopení podstaty problematiky umožňuje pak lépe rozumět chování oběti v otázkách opakujících se návratů k násilníkovi, motivu setrvání ve vztahu nebo obhajoby a omlouvání násilníka. V prožívání oběti se mnohdy uplaňuje strach z násilníka („víš, že tě najdu všude“, „zabiju tebe i děti, jestli mě opustíš“), dále snaha zachovat dětem oba rodiče, stud ze zveřejnění, ale to může být prosté řešení bytové otázky a obava ze ztráty životní úrovně.

V souvislosti s dynamikou domácího násilí byl zmíněn pojem „naučená bezmocnost“, který bývá označován jako jedna z hlavních příčin setrvání ve vztahu. Obecně tento pojem popisuje Lovaš (2001a) jako důsledek neúspěšného pokusu řešit nějakou situaci. Člověk se stává pasivní a rezignuje, protože se domnívá, že je zbytečné se o cokoliv pokoušet a obvykle to přenesou i na další situace. Projevem je, že se pod vlivem předchozí zkušenosti nepokouší vyřešit nové situace, a to ani situace, které by mohly být korunovány úspěchem.

3.6.1 Syndrom týrané ženy

Týrané ženy mají různé reakce na postupně se vyvíjející násilí a různou míru schopnosti se tuto psychickou zátěž zvládat. Pro popis důsledků násilí v prožívání oběti se vžil termín „syndrom týrané ženy“ (dále zkratka STŽ)³¹. Skládá se z různých projevů, přičemž v konkrétním případě mohou být některé symptomy zvýrazněny a jiné naopak ustupují do pozadí.

³⁰ Syndrom byl pojmenován podle švédské metropole Stockholm, kde bankovní lupiči přepadli banku a drželi v ní rukojmí od 23. do 28. srpna 1973. V tomto případě byly oběti citově přitahovány k věznilům a bránili je i poté, co byli po šesti dnech policií ze zajetí vysvobozeni. Tento termín začal používat a prosazovat kriminolog a psychiatr Nils Bejerotsistoval, který asistoval při řešení tohoto případu. Poprvé jej použil v rozhlasovém vysílání o průběhu zásahu. (Časopis 100 + 1 [online])

³¹ Do odborné literatury ho zavedly Murray Strausová a Leonor Walkerová (Čírtková, Vitoušová a kol., 2007)

Tento termín má za cíl pojmenovat různé psychické symptomy a vzorce chování, které jsou důsledkem přítomnosti dlouhodobého partnerského násilí. STŽ bývá definován na základě rozvoje charakteristických psychických a sociálních symptomů jako jsou deprese, nízké sebevědomí či izolace, znovuprožívání traumatu, naučená bezmocnost, poruchy příjmu potravy, vyčerpanost, bolesti hlavy apod., které jsou důsledkem přímé osobní zkušenosti s opakovanými násilnými útoky, zejména rozporuplného a proměnlivého chování pachatele a snížené možnosti oběti ovlivňovat vlastní život (Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008, s. 41).

Někdy bývá STŽ řazen jako podkategorie medicínsky uznávané posttraumatické stresové poruchy vzhledem k souboru projevujících se příznaků. Symptomy dále bývají členěny do kategorie naučené bezmocnosti, nebo sebezničujících reakcí vystavené na základě osobní zkušenosti s fenoménem „Jekyll a Hyde“.

„Vznik syndromu týrané ženy je projevem selhání obranných mechanismů, které mohlo mít různé příčiny. Jednou z nich je obecná tendence žen zpracovávat své traumatické zážitky internalizujícím způsobem, přijímat, často zcela zbytečně a bezdůvodně, odpovědnost za vznik takové situace, obviňovat se za to a trestat se přijetím role oběti“ (Vágnerová, 2004, s. 638). Oběť si osvojí negativní smýšlení sama o sobě, ztrácí sebevědomí a sebeúctu a přestává se orientovat v tom, co je ještě přijatelné.

Vágnerová (2004) shrnuje projevy týrané ženy do oblastí:

- Citové prožívání
- Způsob uvažování a hodnocení situace
- Negativní sebehodnocení
- Změny v chování
- Obranné reakce

Shrneme-li všechny oblasti, hovoříme o týraných ženách s neschopností reagovat spontánně, nedůvěřivých a trpících depresemi s omezením prožívat radost. Oběti nedokážou reagovat vhodným způsobem ani v běžných situacích a častým jevem je také skutečnost, že se k nim bezohledně chovají nejen partneři, ale také jiní lidé. Mají tendenci chování partnera tajit, obhajovat, vysvětlovat logickým důvodem, zmírňovat či vinit z toho, co se děje, něco či někoho jiného. Nízké sebevědomí se projevuje nerozhodností a přesvědčením o vlastní neschopnosti. Proto týrané osoby vyhledávají pomoc až ve chvíli, kdy je ohrožen jejich život či život dětí.

Oběť setrvává v blízkosti agresora, opakovaně od něho utíká a zase se k němu vrací, má iluzi o přetrvávajícím vztahu, normalizace násilí ve vztahu, obava ze ztrátu sociálně

ekonomické úrovni. Rozsáhlé oslabení oběti – paralela na stockholm. syndrom a identifikaci s agresorem (Čírtková, Vitoušová a kol., 2007).

3.6.2 Posttraumatická stresová porucha

U obětí dlouhodobého partnerského násilí se může rozvinout tzv. „posttraumatická stresová porucha“ (dále zkratka PTSP)³². Pod tímto termínem se skrývá soubor různých poruch chování a prožívání, včetně somatických reakcí, které vznikají jako důsledek extrémního stresového prožitku přesahujícího běžnou zkušenost. Záludnost této poruchy spočívá v tom, že rozmanité příznaky nemusí propuknout ihned, ale až po delším časovém úseku od negativního prožitku (Čírtková, Vitoušová a kol., 2008).

PTSP závisí na charakteru týrání a projevuje se mimo jiné jako neustálé připomínání si a znovuprožívání traumatizující události (ve snech, spontánně během dne, při hře apod.), jako naučená bezmocnost, apatie, zlehčování situace nebo pocity viny. Oběť se může začít chovat agresivně, a to vůči okolí, ale i vůči sobě. Oběť se snaží vyhýbat všemu, co by jí danou situaci připomínalo, tedy myšlenkám, pocitům, hovorům o traumatizující události, místům, lidem a činnostem, které jsou s událostí spojené. Oběť není schopna se soustředit, odpočinout si, uvolnit se, je podrážděný, má poruchy paměti, spánku, někdy také ztrácí chuť k jídlu, objevují se poruchy příjmu potravy či zvýšená spotřeba alkoholu či tabáku.

V případech partnerského násilí dochází k opakování traumatizující zkušenosti, přičemž v kontextu dynamiky násilí obvykle dochází ke stupňování násilí, větší míře brutality, a tudíž i prohlubování traumatu. Podstatou násilného vztahu je nerovnováha kontroly a moci. Oběť, která se uzdravuje z prožitého traumatu, nemá kontrolu nad tím, kdy dojde k dalšímu incidentu.

Neléčená PTSP může vést ke změně osobnosti. „*O výskytu PTSP u obětí partnerského násilí nejsou k dispozici přesná statistická data. Lze však pozorovat, že u žen je riziko vzniku PTSP dvojnásobné (10-13%) ve srovnání s muži (5-6%)*“ (Čírtková, Vitoušová a kol., 2008 s. 34). Odborná literatura³³ uvádí, že mezi nejčastější symptomy týraných obětí patří deprese (77%), úzkost (75%), přetrvávající bolesti hlavy (56%), bolesti v zádech a končetinách (54%) a bolesti žaludku (54%). Dále bylo zjištěno, že oběti partnerského násilí, které prožily násilí v posledním roce, projevovaly nižší míru sebevědomí než oběti, které v posledním roce násilí

³² Od roku 1979 zařazen do oficiálního klasifikačního manuálu pro statistickou evidenci psychiatrických poruch a nemocí a následně také do evropského diagnostického systému MKN (mezinárodní klasifikace nemocí) Je spojován s poruchami přizpůsobení.

³³ VARGOVÁ, B., POKORNÁ, D., TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o., 2008, s.45

neprožily. Z tohoto tvrzení plyne, že jedním z důsledků partnerského násilí je mimo jiné i snížení sebevědomí oběti.

V důsledku zvýšené míry depresí některé týrané ženy uvažují o sebevraždě, některé studie³⁴ uvádí, že 50% týraných žen o ní uvažuje a dokonce 23% se ji pokusí spáchat. Sebevražedné pokusy mohou přibývat se zvyšující se intenzitou a hrubostí násilí.

3.6.3 Stalking

V posledních měsících se nejen v souvislosti s domácím násilím hovoří o nebezpečném pronásledování, tzv. „stalking“³⁵. Mezi nejdůležitější hlavní znaky patří opakované a dlouhodobé obtěžování jiné osoby (ať už známé či neznámé), nevyžádanou a nechtěnou pozorností. Pachatel oběť obtěžuje systematicky obtěžuje pronásledováním, špehováním či napadáním. V kontextu partnerského násilí jde o neustálé pronásledování oběti násilníkem i po ukončení vztahu nebo po vykázaní ze společného obydlí³⁶.

Výbor pro prevenci domácího násilí Rady pro rovné příležitosti žen a mužů podal návrh zavést do trestního zákona (dále zkr. TZ) novou skutkovou podstatu trestného činu pronásledování, který by měl platit od začátku roku 2010. Pokud norma projde celým legislativním procesem, mohly by například oběti domácího násilí obtěžované násilnickým bývalým partnerem, požádat soud o ochranu. V zákoně jsou přesně popsány činnosti, které lze považovat za sledování. Jde například o pohyb v okolí domova, neustálé telefonování, zasílání e-mailů nebo sms zpráv, kontaktování společných známých, příbuzných, pronásledování při cestách do práce apod. (BENEŠOVÁ, 2009, [online]).

3.7 Děti jako svědci domácího násilí

Mezi specifika domácího násilí patří jeho skrytost, protože se odehrává za zavřenými dveřmi a násilník tak nemá k páchanému násilí svědky. Tedy přesněji řečeno svědky v podobě cizích osob, protože v rodinách, kde dochází k domácímu násilí, jsou tichými svědky děti. O.s. ROSA ve své statistice za rok 2007 potvrzuje přítomnost 300 dětí u 194 týraných žen ve společné domácnosti. To je 94,3 %, z nichž 40 % bylo nejen svědky, ale i oběťmi!

³⁴ Studie Pagelowové (1984) a Gayforda (1975)

³⁵ Více informací na [www: http://www.stalking.estranky.cz/](http://www.stalking.estranky.cz/)

³⁶ Blíže v pododdílu 4.1.1 Ochrana před domácím násilím

Přestože téma práce je násilí na ženách, důsledky domácího násilí z pohledu dětí jsou natolik závažné, že považují za nezbytné věnovat se této problematice, ačkoliv ne v takovém rozsahu, který by si zasloužila.

Děti, které se stávají svědky násilí v rodině, jsou ohroženy jak fyzicky, tak psychicky i emocionálně. Zažívají pocity hněvu a strachu a neví, jak se s nimi vyrovnat. Za týrání cítí vinu a odpovědnost. Obávají se opuštění, převládá v nich strach, že přijdou o rodiče a mají protikladné pocity, protože násilného rodiče se bojí (někdy i nenávidí), ale zároveň ho mají přirozeně rády. To vede k narušování vztahů s vrstevníky, protože v důsledku ničujícího násilí, vnímají a reagují jinak. V dětském věku jsou přinuceny zaujímat pozici dospělých, ale jak uvádí B. Vargová „na druhé straně se u nich často objevují projevy již překonaných vývojových období a vzhledem k věku neadekvátní a dětinské chování“ (o.s. ROSA,2006, s. 11).

Světová zdravotnická organizace (WHO³⁷) kvalifikuje už pouhou přítomnost dítěte u napadení matky jako psychické týrání dítěte. Děti jsou v opakujícím se cyklu týrání, které má narůstající charakter, v neustálém napětí, ztrácejí pocit bezpečí a projevuje se u nich naučená bezmoc. I v situacích, kdy nejsou přímými účastníky konfliktu, cítí atmosféru nejistoty, nervozity, strachu, bojí se, že budou opuštěny a „tuší“, co se děje.

„matka poslala šestiletou dceru spolu s jedenáctiletým bratrem do postele dříve, než je obvyklé. Dveře byly zavřené, ale přesto bylo slyšet, že se rodiče hádají, což bývalo 'normální'. Malé se chtělo brečet, měla stísněný pocit a nevěděla, jestli má zůstat, nebo za rodiči jít. Dávala si jejich hádku za vinu a vyvstala v ní už několikrát pociťovaná myšlenka, že ji otec nemá rád. S touto myšlenkou běhala pořád ode dveří do postele a zpět. A pak najednou bylo ticho. Intuice spojená se strachem a úzkostí ji přiměla vyběhnout do zadního pokoje. Otec si přítomnosti dcery ve svém záchvatu ani nevšiml. Matka ležela na zádech, otec na ní klečel a škrtil ji...“ Toto je příklad z osobní zkušenosti týkající se blízké rodiny, který se stal před více než dvaceti lety, v paměti však zůstává zaryt navždy.

Děti jako svědci domácího násilí, trpí stejnými obtížemi a dlouhodobými problémy jako děti, které jsou samy týrány. Psychické poruchy se mohou rozvinout v syndrom CAN. Děti násilí postihuje dvojím způsobem, jednak přímo, např. v situacích, kdy dítě matku brání nebo samo je cílenou obětí, a také nepřímo, kdy vidí či slyší útok, vnímá následky incidentu

³⁷ Zkr. WHO = World Health Organization

např. viditelné zranění. Děti jako svědci se podle některých autorů³⁸ projevují shodně v několika oblastech:

- Používají agresi k řešení problémů mezi vrstevníky, vůči dospělým či věcem
- Učí se nepřebírat zodpovědnost za své chování, viník je vždy zvenčí
- Jsou zmatené ve svých pocitech vůči rodičům
- Projevuje se vysoká míra úzkostnosti provázená kousáním nehtů, somatizací pocitů

Stará pravda říká, že „násilí plodí zase jenom násilí“. Násilí v rodině má transgenerační důsledky. Cyklus domácího násilí ve smyslu opakování můžeme pozorovat na přenosu naučeného způsobu chování na další generaci. Děti přebírají model chování od rodičů, který pak aplikují ve svých vztazích k sourozencům a vrstevníkům, přičemž později si tento model vnáší do partnerského života a chovají se stejně vůči vlastním dětem. Problematika dětí jako svědků domácího násilí, respektive násilí mezi rodiči je závažná tedy nejen z hlediska psychologických důsledků, ale také z hlediska budoucího chování vůči vlastním partnerům a dětem.

Největším paradoxem násilí v rodině je, že ženy zůstávají s násilnickým partnerem často s odůvodněním, aby neublížily dítěti. Kvůli vlastním dětem, aby neztratily otce, jsou ochotny nést veškeré útrapy. V zájmu dětí však není, aby s nimi matka zůstávala v násilnické domácnosti, nýbrž aby s takového prostředí co nejrychleji unikla. Protože jen tehdy, když bude matka - oběť dostatečně silná, bude schopna trvale poskytnout ochranu sobě i svým dětem.

Fenomén je zákeřný, jde o zneužívání síly a pravomoci. „*Pachatelé se naučí, že vás nikdo nezastaví, budete-li dost agresivní slovně nebo vyzicky, že určité situace je nelépe řešit zlobou a naháněním strachu, že podněcováním jiných ke stejnému zlu si vybudujete základ autority, že mohou jiné ovládat zastrašováním, že je přípustné lidi odlišného chování prostě likvidovat*“ (Elliotová, 1995 in Čírtková, Vitoušová a kol., 2008, s. 51). Děti, jež byly obětí fyzického násilí, jsou útočnější vůči dospělým již v průběhu dětství. Tím, že jsou vystaveny násilí ve vlastní rodině se naučí zpracovávat podněty ze zevního prostředí jinak, než děti, které násilí vystaveny nebyly. Stává se pak, že trvalým typem reagování je u některých naučená bezmocnost či naučená útočnost.

³⁸ Alessi, J. J. and Hearn, K. (1984) (in *Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci*, 2006)

4. POMOC OBĚTEM DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Domácí násilí jako vážný netolerovatelný problém, charakterizovaný svou komplikovaností a specifiky, již není pouze soukromou záležitostí. Potvrzuje to i současná česká legislativa upravující oblast ochrany osob před domácím násilím, o které budu hovořit v následujícím pododdílu.

Povinnost řešit problematiku domácího násilí státem vyplývá z mezinárodních úmluv, které byly přijaty v rámci OSN (předkládací zpráva MV ČR, 2007). Domácí násilí je postaveno do roviny nezákonného jednání a stát není ochoten jej tolerovat. Právo na život bez násilí a právo na důstojnost je deklarováno i Listinou základních práv a svobod (dále Listina). Každá týraná žena, která sbírá odhodlání začít řešit svou tíživou situaci, by si měla vzpomenout na první článek Listiny „*lidé jsou svobodní a rovni v důstojnosti a v právech*“ a měla by mít také v paměti článek 7, který garantuje nedotknutelnost osoby a zákaz krutého nelidského nebo ponižujícího zacházení³⁹. Domácí násilí je závažným porušováním lidských práv. Dochází k němu v přítomnosti dětí a má ničující následky na jejich vývoj. Žádné násilí, včetně toho, které se děje v domácnosti, není soukromou záležitostí, proto je odůvodněna legitimnost zásahu ze strany státu.

Oběti domácího násilí nezbytně potřebují pro řešení své situace pomoc zvnějšku, neboť samy těžko odhadují podstatu svých potíží a na základě vážných důsledků se často ocitají v bludném kruhu násilí i několik let. Pokud se žena rozhodne vzepřít domácímu násilí a uchránit nejen sebe, ale i děti, může se spolehnout na podporu ze strany neziskových organizací a státu, který má povinnost poskytnout oběti ochranu a adekvátní pomoc. Kromě zásahu pro účely bezprostřední ochrany před násilím je zde důležitý aspekt sociální, psychologické a občanskoprávní pomoci.

Řešení pomoci obětem domácího je citlivým tématem, protože se týká intimní sféry lidského života. Jak bylo výše zmíněno, není reálné, že se případ domácího násilí vyřeší sám. Je potřebná pomoc odborníků, státních i nestátních organizací a užitečné (a neméně důležité) je podle mého názoru i přispění kohokoliv z nás. Z pohledu nezúčastněné strany, řekněme třetí osoby, bývá velmi těžké tento problém rozpoznat a soudím, že ještě těžší je učinit správné kroky při podezření na domácí násilí. Z tohoto důvodu věnuji této tématice pododdíl o pomoci běžného občana, ať je to přítel, kolega nebo soused.

³⁹ Srovnej <http://www.amnesty.cz/vychova/stazeni/lzps.pdf>

4.1 Pomoc v legislativním kontextu

Právní normy představují jednu s významných forem primární pomoci, přičemž je v současné podobě právních úprav je kladen důraz na preventivní opatření. Ačkoliv definice násilí není přímo v českém právu uvedena, obecně jím rozumíme „*zlé nakládání, tělesné útoky, pohružky obdobným násilím nebo jednáním, které působí újmu na fyzickém, sexuálním nebo psychickém zdraví*“ (Huňková, Voňková, 2004, s. 45).

V České republice bylo DN dlouhou dobu pouze marginální záležitostí a problematika a forma pomoci byla do 90. let minulého století řešena na úrovni nevládních organizací. Situace se začala významně měnit v roce 2002, kdy byla založena Aliance proti domácímu násilí⁴⁰ (dále zkr. APDN), která od počátku velkou měrou podpořila snahu neziskových organizací usilujících o změnu legislativy a praxe ve prospěch prevence a pomoci osobám ohroženým domácím násilím. Za významný počín ve věci ochrany před domácím násilím můžeme považovat nové ustanovení z června 2004 § 215a TZ, který zavádí trestný čin „týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě“⁴¹. Česká legislativa se touto novelizací vydala cestou represivního řešení domácího násilí, neboť zasáhnout lze až v momentě závažného útoku či zranění. Soud může dle tohoto ustanovení potrestat násilníka odnětím svobody v délce až tří let, nebo až na osm let, je-li tento trestný čin páčán na více osobách, nebo zvláště surovým způsobem, anebo pokračuje-li páčání tohoto činu po delší dobu (§215a TZ) V tomto paragrafu má týrání má svou definici, která je „*dobře použitelná i pro posouzení forem agresivního chování mezi partnery. „Za týrání je podle této definice považováno zlé nakládání vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti s určitou trvalostí, které poškozená osoba pociťuje jako těžké příkoří*“ (Dufková, Zlámal, 2004, s. 55).

Jak tomuto ustanovení rozumět a co z něho vyplývá?

- Je kladen důraz na společně obývaný dům nebo byt, nikoliv na společně vedenou domácnost. To znamená, že se paragraf vztahuje i na rozvedené manžele, kteří spolu nadále žijí, nebo na dospělé děti útočící na své rodiče.

⁴⁰ Aliance proti domácímu násilí (APDN) byla založena na půdě Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR 10. října 2002 s cílem iniciovat kroky potřebné k systémové změně praxe při řešení případů domácího násilí a navrhnout přijetí legislativní úpravy na ochranu před domácím násilím v ČR.

Změna praxe ve prospěch interdisciplinární spolupráce, výcviků, kvalitního prvního kontaktu a dokumentace byla dva roky pilotně ověřována v projektu Bílého kruhu bezpečí v Ostravě. V roce 2004 začala pracovat Expertní skupina Aliance, jejíž členové vypracovali návrh zákona na ochranu před domácím násilím, který byl v říjnu 2004 představen na celorepublikovém Kongresu APDN a ještě tentýž rok předložen členem APDN Janem Kasalem formou poslanecké iniciativy podepsané více než padesátkou poslanců napříč politickými stranami Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. (Zdroj:

<http://www.domacinasili.cz/files/uploaded/Archiv/apdn.htm>)

⁴¹ Zákon č. 91/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon ve znění pozdějších předpisů

- Policie při zásahu nevyžaduje souhlas poškozené osoby se zahájením trestního stíhání osoby blízké. Nesouhlas poškozené osoby nemá právní účinek.
- Znakem skutkové podstaty je dlouhodobost, proto policie při zásahu pokládá dotazy na předchozí útoky (i neoznámené).⁴²

4.1.1 Ochrana před domácím násilím

Nový flexibilní způsob řešení domácího násilí přinesl poměrně nedávno přijatý zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím a který se vžil do povědomí veřejnosti jako „Zákon na ochranu před domácím násilím“. Vychází z pravidel, jaká existují v zemích, které jsou nám z hlediska právní kultury blízké, konkrétně se zákonodárci inspirovali zejména v rakouském modelu. Tento zákon je výsledkem snah expertní skupiny APDN a nabyl účinnosti dne 1.1.2007. Nutno podotknout, že smyslem tohoto zákona není potrestání pachatele domácího násilí, nýbrž okamžitá a účinná ochrana ohrožené osoby a zamezení pachateli v dalším násilném jednání. Výrazným rysem zákona je důraz na preventivní řešení. Se skutečností, že při zásazích je prioritní ochrana oběti souhlasí 70 % české populace starší 15 let (STEM, 2006).

„Zákon zákonů“, tak bychom mohli tuto právní normu nazvat, protože obsahuje dílčí novely stávajících zákonů, a to:

Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii ČR

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení

Zákon č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České republiky v sociální zabezpečení⁴³

Ochrana obětí je zakotvena ve zmiňovaném 135/2006 Sb. a ve spojení se zákonem 108/2006 Sb., o sociálních službách tvoří naději pro oběti v podobě tří vzájemně provázaných pilířů:

- policejní zásah
- podpora ze strany intervenčních center
- občanskoprávní řešení situace prostřednictvím soudů.

⁴² Více na <http://www.policie.cz/clanek/co-bychom-meli-vedet-o-domacim-nasili.aspx>

⁴³ Původně byla zamýšlena změna 8 právních norem, ale nepodařilo se prosadit některé myšlenky v oblasti trestního práva, zákona o přestupcích a občanského zákoníku.

Díky těmto právním úpravám se setkáváme se dvěmi zásadními úpravami:

- Novým institut našeho právního řádu, tzv. vykázaní⁴⁴, které se týká jakékoliv osoby ohrožené domácím násilím.
- Činnost intervenčních center

Řešení domácího násilí v právním kontextu je svou tematikou obsáhlé, nicméně v souladu se záměrem diplomové práce nastíním stručný obsah, jak česká legislativa přispívá k ochraně oběti, neboť tuto znalost považuji za důležitou z hlediska netolerance DN a informací o pomoci.

V případě institutu vykázaní policista uplatňuje rozhodovací pravomoc v rámci preventivního opatření⁴⁵. Policista má právo zásahu do soukromého vztahu v podobě možnosti vykázaní násilné osoby ze společného obydlí. Cílem je okamžitě ukončit páchané násilí, přičemž vykazuje útočnicka minimálně na 10 dnů (vykázaní je nyní jediná forma, před novelizací 1. 1. 2009 byl i zákaz vstupu). Tato doba nemůže být zkrácena a není potřeba souhlas poškozené osoby. Současně policie poskytuje vždy personální a teritoriální ochranu a poučí ohroženou osobu o možnosti využít psychologických, sociálních nebo jiných služeb v oblasti pomoci obětem násilí.

Může se stát, že oběť sama nevyhledá odbornou pomoc, pak zde hraje roli intervenční centrum (dále IC), kterému policie předává rozhodnutí o vykázaní, na jehož základě IC do dvou dnů kontaktuje oběť s nabídkou specializovaných služeb (pomoc poskytuje i na požádání jiných osob, např. příbuzných). Jsou-li ve společném obydlí děti, policie zároveň předává rozhodnutí o vykázaní příslušnému orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD) a navíc ověřuje, zda jsou děti v pořádku a zda se nenacházejí v blízkosti násilné osoby⁴⁶. To vše se děje do 24 hodin od nahlášení incidentu.

Vykázaná osoba si může vzít své osobní věci a je poučena o právech a povinnostech. Musí odevzdat všechny klíče a povinností je dodržovat zákaz vstupu do vymezeného prostoru a navazování styku s ohroženou osobou.

⁴⁴ Vykázaní v ČR je nově upraveno s platností **od 1. 1. 2009** v zákonu č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, konkrétně v §§ 44 až 47 „Oprávnění vykázat z bytu nebo domu i z jeho bezprostředního okolí“. Změny jsou dostupné na <http://www.domacinasilii.cz/cz/redakce/pravni-uprava/aktualni-informace-k-1.-1.-2009/r160>

⁴⁵ Opatření preventivního charakteru je od 1.1.2009 faktický úkon (dříve policista rozhodoval ve správním řízení)

⁴⁶ Nově od 1.1. 2009 také civilnímu soudu

4.1.2 Intervenční centra

Právní rámec intervenčních center najdeme v zákonu č. 108/2006 Sb., o sociálních službách ve znění zákona č. 29/2007 Sb., § 60a; zákon č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím ve znění zákona č. 29/2007 Sb.

Jak je výše uvedeno, na rozhodnutí policie o vykázání bezprostředně a ze zákona navazuje činnost intervenčního centra. Hlavním cílem je poskytovat odbornou sociálně-právní pomoc osobám ohroženým domácím násilím. Důležitou úlohu mají IC také v koordinaci spolupráce mezi dalšími navazujícími službami v sociální i zdravotnické záchranné síť v regionu.

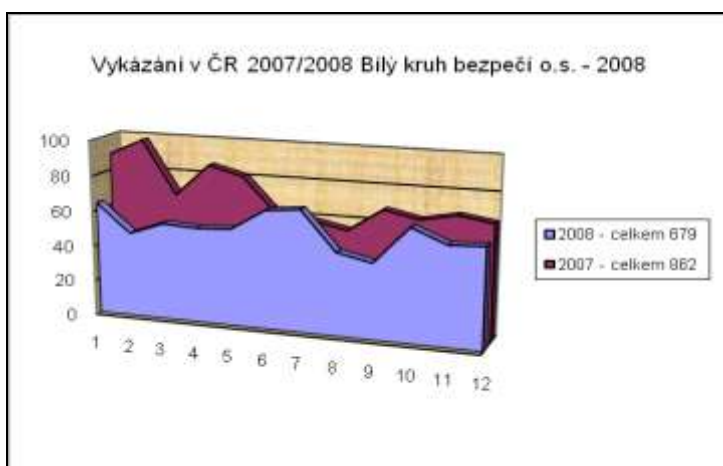
Jak uvádějí údaje z Registru služeb poskytovatelů sociálních služeb, v České republice existuje 17 poskytovatelů provozujících celkem 23 intervenčních center, jejichž seznam je uveden v Příloze č. 1. Služby IC zahrnuje sociálně terapeutické činnosti, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí, případně zprostředkování ubytování nebo stravy. Dalším úkolem intervenčního centra je zajištění spolupráce a vzájemné informovanosti mezi IC a dalšími subjekty - Policie ČR, Orgány sociálně právní ochrany dětí, obce, poskytovatelé sociálních služeb, obecní policie atd. formou interdisciplinární spolupráce při řešení případů domácího násilí v obci/městě/kraji.

Interdisciplinární spolupráce má v systému komplexní ochrany obětí domácího násilí nezastupitelnou roli. Již v letech 2002-2004 zahrnula tehdejší vláda tuto problematiku do popředí svého zájmu a pod záštitou Ministerstva vnitra ČR byl realizován projekt s cílem vytvořit interdisciplinární spolupráci při řešení případů domácího násilí. V průběhu minulých let byly zpracovávány studie a situační zprávy⁴⁷, ze kterých vzešlo, že je nutné zvyšovat informovanost o kompetencích jiných institucí a v případě potřeby využívat jejich nabídky.

Problematika tohoto citlivého tématu se stala nedílnou součástí odborné přípravy policistů. Důležitý je citlivý přístup, zvláště pak, jsou-li incidentu přítomny děti. Za první dva roky praxe bylo dohromady vykááno 1541 osob, z toho 679 v minulém roce, což je o 21 % méně než v roce 2007. Z grafu č. 1 je patrné, že nejvíc vykázání bylo provedeno v lednu a únoru 2007, tedy bezprostředně po tom, co vstoupila v platnost nová právní úprava.

⁴⁷ Například *Interdisciplinární přístup k řešení případů domácího násilí ve statutárním městě Brně 2006*. Magistrát města Brna, 2006

Graf č. 1 – Vykázání v ČR 2007/2008

Zdroj: BENETA.cz. Vykázání / zákaz vstupu v ČR v roce 2008 [online]

4.2 Pomoc obětem domácího násilí neziskovými organizacemi

V České republice existuje celá řada nestátních organizací, kam se kromě intervenčních center mohou oběti domácího násilí obrátit s žádostí o pomoc, ať už ve formě telefonické či e-mailové konzultace nebo možnosti osobní návštěvy. Posláním nestátních organizací zabývajících se danou problematikou je komplexní pomoc osobám ohroženým domácím násilím. Další služby těchto organizací zahrnují krizovou intervenci, socioterapeutické, sociálně právní a psychosociální poradenství, psychologickou pomoc a zprostředkování kontaktu na odborníky. Součástí pomoci bývá také doprovod na úřady či soudy a mnohé organizace poskytují i ubytování ohroženým osobám v azylových domech s utajenou adresou.

Pracovníci neziskových organizací přispívají svými zkušenostmi a odbornými znalostmi ke zkvalitnění komplexní pomoci, kterou podle zákona poskytují ohroženým osobám intervenční centra. Za neméně důležité považují aktivity jednotlivých organizací, které pomáhají zvyšovat informovanost veřejnosti o tomto tématu. Seznam některých neziskových organizací je uveden v Příloze č. 2.

4.3 Pomoc ze strany laiků

V průměru každá čtvrtá žena zažila osobní zkušenost s domácím násilím. Toto číslo je tak vysoké, že je pravděpodobné, aby každý z nás takovou ženu potkal, aniž by o tom třeba věděl. (Buskotte, 2008) Je velmi těžké správně odhadnout signály, které mohou napovídat o

probíhajícím násilím, a tak je i běžné, když nás v takových případech napadají otázky, jak se oběti „správně“ zeptat a zda se vůbec ptát s ohledem na citlivost tématu, jak zjistit, zda je podezření odpodstatné, nebo co se stane, vycházíme-li z nejhorsích předpokladů a přitom se jedná o omyl? Tyto otázky plynou z nejistoty, neznalosti problematiky, která je svou povahou komplikovaná, a také z toho, že vycházíme ze sociálních stereotypů.

Pokud oběť domácího násilí oslovíme, je potřeba si uvědomit, že často reaguje odtažitě, negativně a jakékoliv problémy popírá. Na druhou stranu dáváme oběti najevo, že si někdo všiml, co se děje a projevuje obavy o její bezpečnost. Jak již víme z předchozích kapitol, oběť pocítuje strach a stud, pocity viny a v důsledku nízkého sebevědomí nemusí být schopná mluvit s ostatními na stejné úrovni. Není totiž lehké najít odvahu říci nahlas i nejbližšímu okolí: „Jsem oběť domácího násilí. Partner mi vyhrožuje“. Často je motivací k tomuto prvnímu kroku svěřit se až strach o zdraví a život svůj či dětí. Překonat strach a poslušnost je pro osobu ohroženou domácím násilím velmi náročné, proto potřebuje pomoc a podporu zvnějšku. Základní rozhodnutí však musí udělat sama, neměla by k němu být nikým nucena. Je možné nabídnout východisko z beznadějné situace, slíbit podporu a konkrétní pomoc, ale nelze za nikoho rozhodovat.

„Jak mohu pomoci? Mám počkat, až se svěří sama, nebo udělám první krok já?“ Na tyto otázky existuje prostá odpověď. Jak bylo výše zmíněno, často se oběť svěří, až když jde o život, proto nejrozumnější je nečekat a konkrétně oběť oslovit. Je potřeba postupovat s ohleduplností, diskrétností a velmi důležitá je důvěra. Řešení domácího násilí není jednoduché ani rychlé vzhledem ke svým specifikům. Dočasně může dojít i ke zhoršení situace a je potřeba řešit řadu nových problémů. Pomáhající člověk by si měl tedy uvědomit, že domácí násilí není záležitost rychlého spontánního řešení, ale často „strategie malých krůčků“.

Rady, jak pomoci v případě kontaktu s ohroženou osobou, nebo při podezření na domácí násilí, poskytují neziskové organizace na svých webových stránkách, nebo je najde laická veřejnost v tištěných publikacích⁴⁸.

Níže vybírám základní informace o jednání s obětí domácího násilí (DONA linka [online]):⁴⁹

Důvěra: Důležité je vysvětlení, že se ve stejné situaci nachází spousta lidí. Připustit, že ohrožená osoba potřebovala velikou odvahu, aby uvěřila natolik, že se dokázala s problémem

⁴⁸ Seznam doporučené literatury např. na <http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/ohrozene-osoby/doporucena-literatura/r147>

⁴⁹ Dostupné na http://www.donalinka.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=389

domácího násilí svěřit. Věnovat jí dostatek času k vyprávění. Nenutit ji, aby uváděla detaily, jestliže sama nechce.

Podpora: Je potřeba zopakovat, že si nikdo nezaslouží, aby mu bylo vyhrožováno či byl bit, bez ohledu na to, co říká násilná osoba. Být i jen dobrým posluchačem a povzbuzovat ohroženou osobu k vyjádření vzteku, bolesti a jiných emocí pomáhá k odhodlání učinit další kroky.

Dokonalá znalost situace ohrožené osoby: Zahrnuje zeptat se ohrožené osoby, zda utrpěla nějakou fyzickou újmu. Pomůže nabídka doprovodu do nemocnice, jestliže tam potřebuje zajít. Smysl má pomoc oznámit útok na policii, jestliže se pro takové řešení rozhodne.

Bezpečnostní plán: Plán umožní rozhodnout se, co je bezpečné a co ne. Nenutit oběť postupovat podle nějakého plánu, kterému ona sama nevěří. „Bezpečnostní plán“ zahrnuje základní kroky řešení situace. Ty se mohou lišit dle jednotlivých situací, jako je zachování bezpečí při plánovaném odchodu, akutním útoku apod.⁵⁰

Vlastní bezpečnost: Je nutné nevystavovat se nebezpečným situacím: např. nabídka oběti, že si promluvíte s násilníkem. Je potřeba dávat pozor, abyste byli násilnou osobou vnímáni jako hrozba. Možnost nabídnout užívání vaší adresy nebo telefonního čísla pro informace a vzkazy.

4.4 Prevence

Stejně jako v jiných oblastech, představuje prevence v problematice domácích násilí nezastupitelnou složku, přičemž zde vidíme dva základní pohledy. Jednak jde o snížení tolerance společnosti vůči DN díky zvyšování povědomí a dále tu jsou informace o službách pro oběti.

4.4.1 Primární prevence

Podstatou prevence zaměřené na domácí násilí je především snaha učinit kroky, které sníží jeho výskyt. Cílem primární prevence domácích násilí tedy není zabránit jednotlivcům páchat násilné trestné činy, ale především má za cíl snížit riziko tohoto chování v celé společnosti. Výsledkem primární prevence domácích násilí by mělo být celkové snížení tohoto jevu ve společnosti, přestože někteří jedinci se budou nadále chovat násilnicky. Mimo opatření ze strany státu je také potřeba aktivní činnosti veřejnosti.

⁵⁰ Bezpečnostní plán je např. dostupný na <http://www.stopnasili.cz/zeny/bezpecnostni-plan.html>,

Princip primární prevence pochází z oblasti zdraví a mentálního zdraví (Smith, M., Straus, M.A., 2003). Metodou je změna prostředí (změnit okolnosti), výchovou a vzděláváním. Dufková, Zlámal (2004) připomínají, že by se osnovy ve školách měly věnovat tomu, jak pomáhat obětem, jak zasáhnout a jaké služby jsou dostupné obětem a jaká mají práva. Děti by měly být vzdělávány k toleranci, respektu a řešení konfliktů bez násilí.

Důležitým aspektem primární prevence je navyšování informovanosti a citlivosti k problematice, a taktéž vyvracení mýtů, kterými je domácí násilí opředeno. Velkou úlohu v osvětě veřejnosti hraje stát zaváděním opatření v oblasti legislativy. Dále stát může zásadně rozhodovat o podpoře nejrůznějších vzdělávacích a osvětových kampaním působících na veřejnost. Kampaně mohou mít podobu letáků, plakátů, seminářů, televizních pořadů apod.

Veřejnost se díky mediálními kampaním dozvídá nejen o závažnosti a četnosti násilí mezi partnery, ale také o službách pro oběti násilí v rodině. O problematice by se nemělo hovořit z důvodu její senzačnosti, ale média by měla o ní pojednávat seriózně a upozorňovat na její závažnost.

Stát realizoval několik informačních kampaní:

- Informační kampaň vlády ČR – organizováno BKB a spuštěno v roce 2003, cílová skupina byla dospívající mládež, realizováno formou plakátů, pohlednic, letáků a PC her
- Kulaté stoly pod záštitou MV ČR – 6 odborných diskuzí v roce 2003 „Kulaté stoly na téma domácí násilí v České republice“, bylo součástí modelového mezioborového projektu s cílem vypracovat návrh na koncepci interdisciplinární spolupráce

Mediální kampaně jsou iniciovány také neziskovými organizacemi a soukromými subjekty (ve spolupráci s neziskovými organizacemi). Kampaň občanského sdružení Bílý kruh bezpečí (1999) byla vůbec první česká informační kampaň proti domácímu násilí. Odstartovala souběžně se zprovozněním krizové telefonické linky Dona. Další byla „Kampaň proti domácímu násilí na ženách 11 neziskových organizací“ (2003), vyvrcholila datem 25. listopadu, na které připadá Mezinárodní den proti násilí na ženách. Slabiny kampaní byly nedostatečná kapacita sítě zařízení poskytujících kvalitní pomoc, organizace nebyly schopny uspokojit všechny potřeby obětí (Huňková, Voňková, 2004).

Aktuálně probíhající projekt, konkrétně jeho druhá fáze, s cílem zvýšit informovanost veřejnosti je mediální kampaň „Avon proti domácímu násilí“⁵¹, kterou v Čechách a na

⁵¹ Hlavním identifikačním znakem kampaně je motiv modřiny, který se využívá na představení méně známých forem násilí. Skutečné příběhy týraných žen (či jejich významné fragmenty) získávají díky výtvarné stylizaci

Slovensku v lednu 2009 odstartovala společnost Avon Cosmetics v partnerské spolupráci s občanským sdružením Acorus. Kampaň zahrnuje televizní spoty a prezentaci na internetu www.avonprotidomacimunasili.cz. V tiskové zprávě Avon (In *Informační servis prevence kriminality*, 2009) uvádí výsledky první fáze kampaně s heslem „Mluvme spolu o domácím násilí“⁵² za poměrně krátkou dobu se podařilo téměř zpětinasobit počet telefonátů na nonstop linku poskytující osobám ohroženým domácím násilím pomoc v překonávání nepříznivé sociální situace.

4.4.2 Sekundární prevence

Sekundární prevence funguje především pro tu část společnosti, která se s násilím již někdy setkala či má předpoklady k propuknutí tohoto jevu. Jedná se o léčebné programy, intervenci trestního práva (překrývá se s primární prevencí – hrozba sankcí pro útočníka), prevence recidivy, azylové domy.

Azylové domy jsou důležitým prostředkem nejen sekundární prevence, ale překrývá se s primární prevencí. Pomáhají obětem domácího násilí najít dočasné útočiště a jejich rozvoj přispěl ke změně sociálních norem, které násilí posuzovaly jako rodinnou záležitost. Přítomnost azylového domu je pro oběť ujištěním, že má kam jít a že nemusí útoky partnera snášet. Existence této možnosti je pro útočníka znamením, že násilí nebude tolerováno – což je podle Gellese a Strause (1988) považováno za nejúspěšnější (Smith, M., Straus, M.A., 2003).

4.4.3 Terciární prevence

V případě obětí má terciární prevence pomoci obětem formou dlouhodobých psychoterapeutických sezení, které mají za cíl oběť domácího násilí připravit pro návrat do plnohodnotného života, pokud možno již bez násilí.

Terciární prevence je zaměřena na změnu násilného chování pachatele a k ochraně oběti před další viktimizací. Při řešení domácího násilí nestačí postihnout agresora jen oficiální sankcí, ale je nutná prevence opakujícího se násilného jednání. Rada Evropy v článku 50 (R5) doporučuje „*organizovat intervenční programy s cílem vést pachatele násilí k tomu, aby přijali nenásilné způsoby chování tím, že dostanou možnost si uvědomit své činy a uznat svou odpovědnost*“ (Násilí vůči ženám v Evropě, Rada Evropy, str. 20) Avšak

podobu modřin, přičemž se ale svým obsahem dotýkají násilí nefyzického. Tyto "modřiny" jsou umístěny na třech různých částech ženského těla - na ramenu, ústech, pod okem - a odkazují na omezování volného pohybu, zamezení přístupu k financím a na kontrolu mobilního telefonu.

⁵² Počátek kampaně byl v září 2008

intervenční programy pro pachatele domácího násilí nejsou zatím v České republice rozvinuty. H. Langhansová nepřímou zmiňuje existenci probačního dohledu, kdy „*Trestní zákon upravuje možnost uložit pachateli trestného činu jako přiměřená omezení a přiměřené povinnosti směřující k tomu, aby vedl řádný život, mimo jiné ,podrobit se vhodnému programu sociálního výcviku a převýchovy‘ nebo ,podrobit se vhodným programům psychologického poradenství‘*“ (Langhansová, 2006 [online]). Ve svém článku popisuje možnosti vzniku a fungování terapeutických programů v právním kontextu, nicméně není zřejmé, jak probační dohled hodnotí z hlediska efektivity. J. Volná na zasedání Výboru prevence proti domácímu násilí (červen 2008) vyjádřila názor, že probační dohled, někdy uložený v případě, kdy je násilná osoba souzena pro trestný čin podle § 215a trestního zákona, neodpovídá charakteru domácího násilí jako jednání odehrávajícího se za zavřenými dveřmi.

O problému terapeutických problémů pro násilníky již jedná Výbor pro prevenci domácího násilí Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů. Ze zasedání ze 7.11.2008 vyplývá, že v roce 2009 bude vyhlášen dotační program na práci s násilníky a terapeutické programy bude třeba monitorovat. Tento dotační program jsem v tuto chvíli nezaregistrovala.

M. Šusterová na tomto zasedání podotkla, že se mělo legislativně využít momentu, kdy se oznamuje vykazání, kdy by bylo vhodné zároveň pachatele vyzvat, aby se dostavil na místo, kde mu bude poskytnuta terapie.

5. PRAKTICKÁ ČÁST

5.1 Definování výzkumného problému diplomové práce

Domácí násilí je komplikovaný fenomén charakteristický svými specifiky a odlišný od „běžného“ násilí, které se děje jinde než v prostředí domácnosti, tedy za zavřenými dveřmi. Tuto problematiku můžeme zkoumat z mnoha úhlů, např. od příčin, faktů nebo výskytu až po následky v celé své šíři. Výzkumný problém, jímž se zabývám v této diplomové práci jsem shrnula do otázky „Jaký postoj zaujímá dotazovaná skupina respondentů k domácímu násilí?“ Jedná se o značně široké téma, proto cíle výzkumu upřesním otázkami, ze kterých jsem vycházela:

- Podléhá dotazovaná skupina respondentů (dále zkratka DSR) mýtům?
- Registruje DSR mediální kampaně týkající se DN?
- Kolik procent v DSR s dostatkem informací ví, jak se zachovat v případě DN?

Neexistuje jednotná definice domácího násilí a míra informovanosti české veřejnosti a samotné vnímání této problematiky se odvíjí od širokospektrálního vymezení DN a subjektivního chápání. Jedná se o celospolečenský problém, který se týká nás všech, a důležitou úlohu hraje legislativní řešení poskytované státem, ale neméně důležitá je i informovanost obyvatel, kteří nebudou DN tolerovat, a konkrétní pomoc. Rozpoznat domácí násilí je velmi těžké vzhledem k jeho komplikovanosti, přičemž tomu napomáhají mýty, odvádějící pozornost od problému, a anonymita velkých měst.

Výzkumný problém jsem zvolila z několika důvodů. Prvním je existence mýtů v řadách mně blízkých osob, dále skutečnost, že jsem osobně zaregistrovala častější výskyt případů DN v televizi a tisku. Kromě těchto důvodů to je také existence reprezentativního výzkumu o povědomí o domácím násilí provedeného agenturou STEM pro Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR a.s. v roce 2006 a v současné době probíhající mediální kampaň společnosti Avon cosmetics ve spolupráci s občanským sdružením Acorus „Avon proti domácímu násilí“. Cílem výzkumu bylo ověřit stanovené hypotézy.

5.2 Hypotézy výzkumu

Výzkumný problémem jsem se zabývala v kontextu informovanosti a povědomí o DN. Při tvorbě hypotéz jsem proto vycházela z tohoto kontextu a také z teoretické části diplomové

současně i ze zaměření na ženy. Hypotézy se týkají pouze dotazované skupiny respondentů. Ke každé hypotéze jsou stručně vysvětleny mé předpoklady.

H1 Dostatek informací, jak se zachovat v případě domácího násilí převažuje u žen v porovnání s muži.

Předpoklad: O problematiku DN se zajímají převážně ženy vzhledem k uvěřitelným statistikám a případům ze sdělovacích prostředků, kdy jsou oběťmi převážně ženy, tedy důvodem je genderová sounáležitost.

H2 Muži mají větší tendenci podléhat mýtům o domácím násilí než ženy.

- Souhlasíte s názorem: „Domácího násilí se dopouštějí jen lidé s nízkými příjmy, nebo bez vzdělání.“
- Domníváte se, že se obětí domácího násilí obvykle stávají „puťky“ nebo „bačkory“, které si nechají všechno líbit?
- Souhlasíte s názorem: „Lidé mají být shovívaví k domácímu násilí, protože to je soukromá věc a rodina si ji vyřeší stejně sama.“

Předpoklad: Souvislost s genderovým aspektem DN, řada mužů má sociální vzorce, aniž by si to museli uvědomovat. Ženy také podléhají mýtům, ale více se zajímají o problematiku v souvislosti s přibývajícím tématy v ženských časopisech, protože se jich to týká.

H3 Lidé z velkých měst jsou více tolerantní k projevům domácího násilí než obyvatelé měst menších.

Předpoklad: Velká města jsou charakterizována větší anonymitou. Je zde rychlejší životní tempo, sociální skupiny nejsou tak velké, sousedi se mezi sebou často neznají a obecně si každý všímá jen sebe a svého nejbližšího okolí.

H4 Nejvíce informací o domácím násilí se dozvědí lidé z televize oproti jiným sdělovacím prostředkům.

Předpoklad: Obecně známý fakt, že v případě televize jde o médium, které z hlediska zásahu populace a předávání informací má největší vliv. To platí také o informacích týkajících se DN.

H5 Kampaně o DN více zaznamenávají obyvatelé velkých měst oproti obyvatelům menších měst.

Předpoklad: Ve velkých městech je snažší přístup k internetu, životní tempo je rychlejší a lidé jsou zvyklí na mediální kampaně. Vyskytuje se zde více reklamy – komerční i nekomerční. Mezi obyvateli velkých měst panuje obecně povědomí, že neziskové organizace a nadace sídlí právě zde a pořádají různé akce na zviditelnění tohoto problému.

5.3 Metody výzkumu

Pro analýzu výzkumného problému jsem zvolila kvantitativně metodologický přístup. Z hlediska cíle výzkumu se jednalo o exploračně-verifikační typ výzkumu, jehož cílem bylo zjistit postoj dotazovaných respondentů k DN a ověřit stanovené hypotézy vyplývající z předpokladů a opírající se o teoretickou část diplomové práce. K ověření stanovených hypotéz jsem použila výsledky z analýzy jednotlivých odpovědí, ke zjištění postoje jsem kromě porovnávání odpovědí na jednotlivé otázky hledala také souvislosti mezi otázkami.

Jako techniku výzkumu jsem zvolila elektronický sběr dat ve formě internetového standardizovaného dotazníku. Pro tvorbu dotazníku a také jeho následné umístění jsem využila webovských stránek www.vyplnto.cz. Tento server se orientuje se na drobné internetové průzkumy, přičemž provozovatel webu poskytuje služby, tj. tvorbu a umístění dotazníků zdarma. Pro tvorbu byla zapotřebí bezplatná registrace, která obnášela vyplnění celého jména, přihlašovacího hesla a platného emailu. Ocenila jsem, že provozovatel webu nabízí uživatelům k přečtení pravidla vytváření dotazníků, včetně praktických ukázek, dále poskytuje rady a varuje před nejčastějšími chybami. Tyto informace mi pomohly v orientaci tvorby dotazníku a přispěly k výběru tohoto serveru. Dalším důvodem, proč jsem si vybrala tento web byla možnost průběžně sledovat přijaté odpovědi a na jejich základě dotazník případně upravit, předčasně ukončit nebo smazat. Jakmile dotazník vyplnilo alespoň sto respondentů, byly veškeré jeho další úpravy uzamčeny a nebylo možné dotazník smazat ani šetření předčasně ukončit.

Možnosti úprav jsem využila a na základě prvních odpovědí jsem se v rámci přípravy na výzkum snažila otázky v dotazníku poupravit, abych dosáhla maximální efektivity. To se nakonec ukázalo jako nevhodný postup, neboť častějšími zásahy do dotazníku jsem měla sklon k nepozornosti, což vedlo k nechtěným úpravám otázek a drobným omylům s dopadem na jednoznačnost otázky. Tyto chyby v otázkách popisují jednotlivě v analýze výsledků.

Jednalo se o veřejný anonymní dotazník, který se zobrazoval v databázi dotazníků přímo na stránce <http://www.vyplnto.cz/databaze-dotazniku/> a mohlo jej vyplnit libovolný počet respondentů. Po ukončení průzkumu byly vygenerovány základní statistiky ze získaných hodnot, veřejně dostupné na uvedených stránkách v sekci realizovaných průzkumů na základě mnou poskytného práva prezentovat výsledky šetření na neomezenou dobu.

Výběr respondentů byl tedy náhodný. Cílovou skupinou byly osoby starší 15 let a vzhledem k výběru internetové formy a anonymitě dotazníku jsem doufala, že respondenti vyplní tvrdá data pravdivě. Vzhledem ke zvolené formě dotazníku jsem dále doufala v široké geografické zastoupení, jehož popis uvádím v popisu vzorku. Předpokládala jsem, že dotazník vyplní skupina osob s určitým stupněm edukace v oblasti internetu, vzdělání a zájmu a především možností připojit se na internet přes PC.

Dotazník byl volně dostupný na uvedené webové adrese, přičemž navýšení počtu respondentů jsem podpořila primárně rozesláním e-mailů s žádostí o vyplnění. Dále jsem odkaz na dotazník umístila na některá diskuzní fóra a požádala u administrátora o propagaci na partnerských webech www.vyplnto.cz.

Internetový dotazník jsem zvolila z několika důvodů:

- Rychlost získání výsledků a možnost průběžné kontroly odpovědí.
- Dynamické vlastnosti dotazníku – možnost větvení otázek, kdy respondent odpovídá podle předchozích odpovědí.
- Úspora práce s rozesláním dotazníků poštou a vyhodnocením surových dat, která byla k dispozici ke stažení v csv souboru (Excel).
- Komfort dotazovaného s vyplňováním zvyšoval pravděpodobnost získání většího počtu respondentů.

Jako další výhodu internetového dotazníku jsem shledala možnost získat respondenty z celé České republiky a dále oproti osobnímu dotazování získat nezkreslené odpovědi způsobené vlivem tazatele (interviewer bias)⁵³. Na druhou stranu si uvědomuji, že zkoumané osoby mohou při vyplňování dotazníku postupovat kolektivně, nebo vyplnit nepravdivá data. Je potřeba také vzít v úvahu, že výsledky metody dotazníku bývají často zkresleny autocenzurou některých respondentů, kteří usilují odpovídat ve shodě s tzv. sociální žádoucností (Disman, 2002).

Při zpracování dat jsem vycházela ze základních metod. Důležité a časově náročné bylo uspořádání dat do podskupin dle zkoumaných proměnných – věku, pohlaví, vzdělání a místa bydliště dle počtu obyvatel. Pro třídění dat jsem použila excelovský soubor, který mi

⁵³ Srov. http://www.jakubholy.net/humanities/disman-soc_znalost.html

usnadňoval filtrovat odpovědi a zaznamenávat do tabulky jednotlivé hodnoty a následně převádět do grafické podoby. V analýze dat jsem použila elementární matematickou statistiku, to znamená výpočty procentuelních podílů. Dále jsem využívala metodu čtyřpolní tabulky pro určování četnosti s více než dvěma proměnnými a sledování souvislostí mezi otázkami vzhledem k celému souboru dotázaných respondentů. Pro tyto výpočty jsem používala online analýzu závislostí dostupnou přímo z webu www.vyplnto.cz a zároveň jsem pro kontrolu používala standardní filtrování dat v excelu.

Výsledky dotazníku jsou veřejně dostupné všem uživatelům internetu na WWW: <http://jaky-mate-postoj-k-domacimu-nasili.vyplnto.cz>.

5.4 Struktura dotazníku

Dotazník⁵⁴ obsahoval celkem 30 otázek, z toho 6 otázek segmentačních, které byly umístěny na konci. Dodržela jsem strukturu dotazníku, tedy vstupní část s průvodní žádostí o vyplnění, účelem, instrukcemi pro vyplnění, motivací k vyplnění a celého jména, dále vlastní otázky a nakonec poděkování za spolupráci, přičemž jsem respondenty odkazovala na stránky s bližšími informacemi www.acorus.cz a www.domacinasili.cz. Dotazník kromě segmentačních otázek obsahoval jeden druh otázek, a to uzavřené. Dále se jednalo o dva typy otázek – alternativní s jednou možnou odpovědí ze seznamu a výčtovou, kdy respondent vybíral jednu nebo více možností. Dotazník neobsahoval polouzavřené otázky, respondent tedy neměl možnost připojovat vlastní vyjádření.

Snažila jsem se zachovat pravidla tvorby dotazníku, jako je jednoduchost a jednoznačnost otázek, postup od obecných otázek ke zvláštním při zachování dynamiky dotazníku. Respondenti dokázali odpovědět, čímž byla splněna validita dotazníku. Respondenta jsem nezatěžovala zbytečnými otázkami díky možnosti větvení otázek dle určitých odpovědí. Např. respondent neodpovídal na otázku, kde se setkal s pojmem DN, pokud v předchozí otázce odpověděl, že se s ním neseťkal vůbec.

Dotazník je věcně zaměřen na oblasti o povědomí o domácím násilí, tj. znalost pojmu, představy o typické oběti a informovanost o tom, jak se zachovat. Další oblast zaměření byla orientována na postoj k domácímu násilí zahrnující názory na ochranu oběti, na instituce a vnímání způsobu reakce na DN. Dále jsem se snažila zjistit zdroj informací o DN, četnost setkání se s pojmem a setkání s kampaněmi. V případě osobní zkušenosti jsem zjišťovala formy a trvání DN.

⁵⁴ Viz Příloha č. 3

V předloženém internetovém dotazníku měli respondenti povinné otázky, výhodou tedy byla nemožnost přeskokování otázek. Nepovinné otázky k vyplnění se týkaly oblasti osobní zkušenosti, respondent nemusel tedy na otázky odpovídat, čímž jsem se snažila zajistit respondentovi možnost rozhodnout se vypovídat o svých osobních zkušenostech.

5.5 Popis vzorku

Dotazníkového šetření se účastnilo celkem 219 respondentů, z toho 218 respondentů prošlo celým průzkumem, tj. přes různá větvení došlo k otázce 30 a průzkum úspěšně dokončilo. Jeden respondent na začátku uvedl, že se o domácí násilí nezajímá, přičemž ho dotazník nasměroval rovnou na konec a na otázky neodpovídal. Tímto filtrem jsem chtěla eliminovat respondenty, kteří narazí na dotazník například náhodně, cílem bylo tyto respondenty „neobtěžovat“.

Pro upřesnění údajů o výzkumném vzorku odpovídali respondenti na šest segmentačních otázek položených na samém konci dotazníku. V těchto otázkách jsem zjišťovala pohlaví, věk, respektive zařazení do věkové skupiny, dokončené vzdělání, rodinný stav, bydliště a kraj.

Ve zkoumaném vzorku bylo zastoupeno 154 žen a 65 mužů. Ženy tvořily 70 % všech respondentů. V případě rozdělení dle věku, respektive věkových kategorií, se ukázaly jako nejsilnější skupinou osoby mezi 26. - 39. rokem. Tuto skupinu tvořilo 58 % všech respondentů, z toho bylo 90 žen, což tvoří 71 %. Druhá nejpočetnější skupina byla ve věku od 15 do 25 let, tu tvořilo 23 % respondentů, dále 40 – 55 s podílem 17 % a nakonec věková kategorie nad 55 s podílem 1,4 %. Věk nad 55 let uvedly pouze 3 osoby, proto jsem v analýze dat sloučila tuto skupinu s kategorií 40 – 55 let a sledovanou kategorií nahradila skupinou Nad 40 let (40+).

Na otázky odpovídali převážně středoškoláci, jejich podíl čítal 47 %, druhou nejpočetnější skupinou byli vysokoškolsky vzdělané osoby s 38 % podílem. V obou skupinách bylo shodně 70 % žen středoškolaček (72) i vysokoškolaček (58) oproti 30 % mužů středoškoláků (30) a vysokoškoláků (25).

Součástí dotazníku byl dotaz na rodinný stav, kdy každý druhý respondent byl svobodný a jednalo se zároveň o největší skupinu – 48 %. Následovali respondenti v manželském svazku 43%, rozvedených 8 % a dva vdovci – 1 vdova, 1 vdovec (1%). O 15 % víc odpovídalo svobodných mužů a téměř o třetinu víc vdaných žen.

Nejvíce respondentů 44 % žije ve velkém městě s počtem obyvatel nad 500 tisíc, naopak nejméně respondentů odpovědělo, že žije ve obci do 50 tisíc obyvatel. Z malých

vesnic do tří tisíc obyvatel pochází 15 % dotázaných. 43 % (94) osob uvedlo jako místo bydliště Prahu, dále byl nejčastěji zastoupen Pardubický kraj s podílem 14 %, ostatní kraje byly zastoupeny od 2 % do 7 %. Šetření se tedy účastnily osoby z celé České republiky, jeden ze Slovenska a tři ze zahraničí.

Z popisu a charakteristiky výzkumného vzorku vyplynula různorodost a specifika skupin zkoumaných osob. Pro potřeby výzkumu, tedy pro ověřování hypotéz bylo stěžejní rozdělení dle pohlaví a bydliště podle počtu obyvatel.

5.6 Analýza a výsledky výzkumu

Šetření probíhalo šest dní v době od 1. do 6. dubna 2009, 141 hodin. Průměr zodpovězených otázek na jednoho respondenta čítal 23,3 otázek a průměrná doba vyplňování byla šest minut. Návratnost dotazníků je serverem uváděna 56 %, bohužel není blíže uvedena metodika výpočtu tohoto podílu. Zajímavé jsou informace poskytnuté serverem o zdroji respondentů, tedy seznam odkazů, ze kterých respondenti přišli. Čísla ukazují, že k získání vyššího počtu respondentů pomohlo rozeslání žádosti o vyplnění e-mailem.

- nezjištěno (87.1%)
- facebook.com (3.1%)
- vyplnto.cz (1.8%)
- avonprotidomacimunasili.cz (1.6%)
- ujdeto.cz (1.4%)

K analýze dat uvádím několik doplňujících vysvětlení. Pro procentuelní výpočty používám standardní zaokrouhlování a vzhledem k různým počtům respondentů v podskupinách poměřuji vždy procentuelní podíly. Číslo v zárovce značí počet respondentů ve sledované kategorii. Skupinu „velká města“ pro potřeby ověření hypotézy zahrnují kategorie s počtem obyvatel nad 500 tisíc a do 500 tisíc. Kategorie nižší vzdělání ve výsledcích obsahuje střední s maturitou, střední bez maturity, vyučen/a, základní a nedokončené základní vzdělání. Kategorie vyšší vzdělání zahrnuje vysokoškolské a vyšší odborné. V grafickém znázornění používám sloupcové grafy a „koblihové“ grafy typu „doughnut“ a obvykle znázorňuji odpovědi, pokud není uvedeno jinak, rozdělené podle kategorií věku, vzdělání, pohlaví a místa bydliště podle počtu obyvatel.

Při vyhodnocování otázek dotazníku jsem nepostupovala podle pořadí otázek, nýbrž jsem provedla rozdělení otázek do jednotlivých oblastí dle věcného zaměření. Cílem bylo

získat přehled z jednotlivých oblastí, který lépe povede zjistit cíl výzkumu a ověřit stanovené hypotézy.

K analýze souvislostí jsem použila čtyřpolní tabulku s počty respondentů, kteří splňují definované podmínky. Souvislosti, o které jsem se zajímala, jsou popsány u výsledků konkrétních otázek.

Oblasti:

I. Povědomí o domácím násilí

- Znalost pojmu „domácí násilí“
- Informovanost, jak se zachovat
- Podléhání mýtům o domácím násilí

II. Postoj k domácímu násilí

- Domácí násilí jako společenský problém řešený státem
- Náзор na ochranu oběti ze zákona
- Náзор na instituce, které se zasazují o řešení DN
- Vnímání způsobu reakce na DN
- Míra tolerance k projevům DN

III. Zdroj informací o domácím násilí

- Četnost setkání se s pojmem „Domácí násilí“
- Zdroj informací o DN
- Kampaň „Avon proti domácímu násilí“

IV. Osobní zkušenost s domácím násilí

- Formy a trvání domácího násilí
- Jak vypadalo zázemí
- Setrvávání ve vztahu
- Povědomí obětí o DN

5.6.1 Výsledky výzkumu:

I. Povědomí o domácím násilí

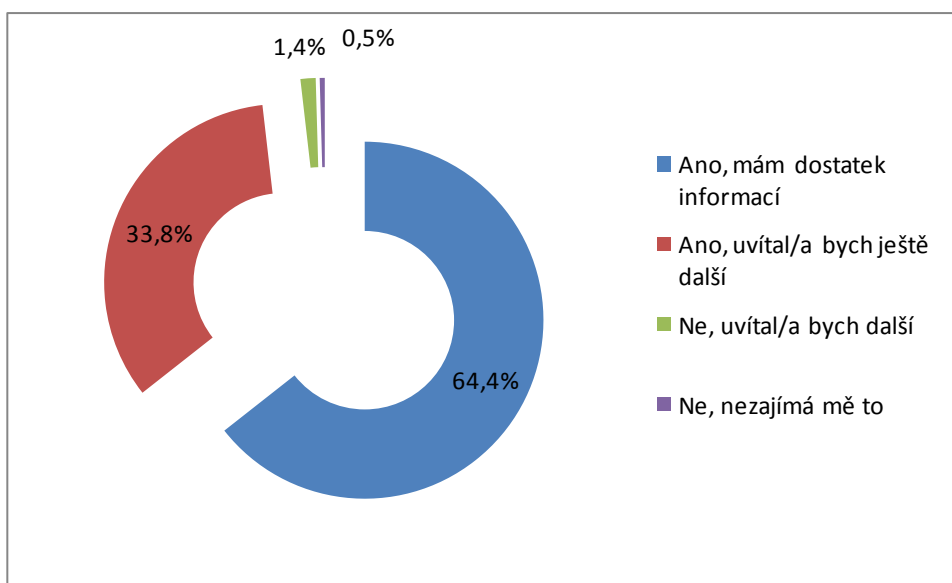
- Znalost pojmu „domácí násilí“
- Informovanost, jak se zachovat
- Podléhání mýtům o domácím násilí

Otázka č. 1 : Víte, co si představit pod pojmem „Domácí násilí“?

Drtivá většina respondentů (99%) ví, co si má představit pod pojmem DN a z této skupiny tři z pěti mají dostatek informací. Tři respondenti ze všech dotazovaných neví, co tento pojem znamená, ale uvítali by další informace.

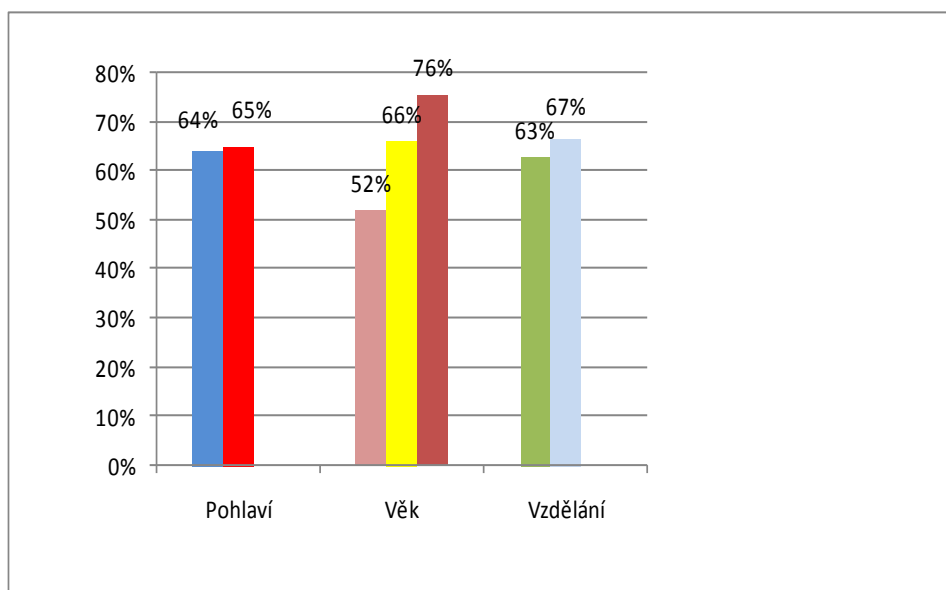
Pouze jeden účastník výzkumu uvedl odpověď „Ne, nezajímá mě to“. Po zaškrtnutí této odpovědi byl dotazník automaticky přesměrován na konec, bez možnosti dále odpovídat.

Graf č. 2 Víte, co si představit pod pojmem „Domácí násilí“?

V odpovědích výrazně převažuje „Ano, mám dostatek informací“, z tohoto důvodu jsem se zaměřila ještě na vyhodnocení této odpovědi zvláště z hlediska pohlaví, věku a vzdělání.

Graf č. 3 Rozdělení dle pohlaví, věku a vzdělání

Dostatek informací mají respondenti ve skupině mužů (64%) i ve skupině žen (65%) ve stejném poměru. Bez většího rozdílu tomu je i v případě vzdělání.

Odpovědi dle věku ukazují rozdíly. Dostatek informací má více než polovina respondentů ve věku 15 až 25 let, 66 % ve věkové skupině 26 až 39 let a 76 % ve skupině nad 40 let. Respondentů ve věku nad 40 let s dostatkem informací je o polovinu více než respondentů ve věku od 15 do 25 let. Tuto skutečnost si osobně vysvětluji tím, že obě skupiny čerpají informace o DN z televize, a to ve stejném poměru, ale lidé starší 40 let čtou více tisk, neboť ho uvedli dva a půlkrát víc jako zdroj informací.

V DSR uvedlo 26 % (40) žen a 33 % (21) mužů, že má dostatek informací o pojmu DN a zároveň má dostatek informací, jak se v případě DN zachovat.

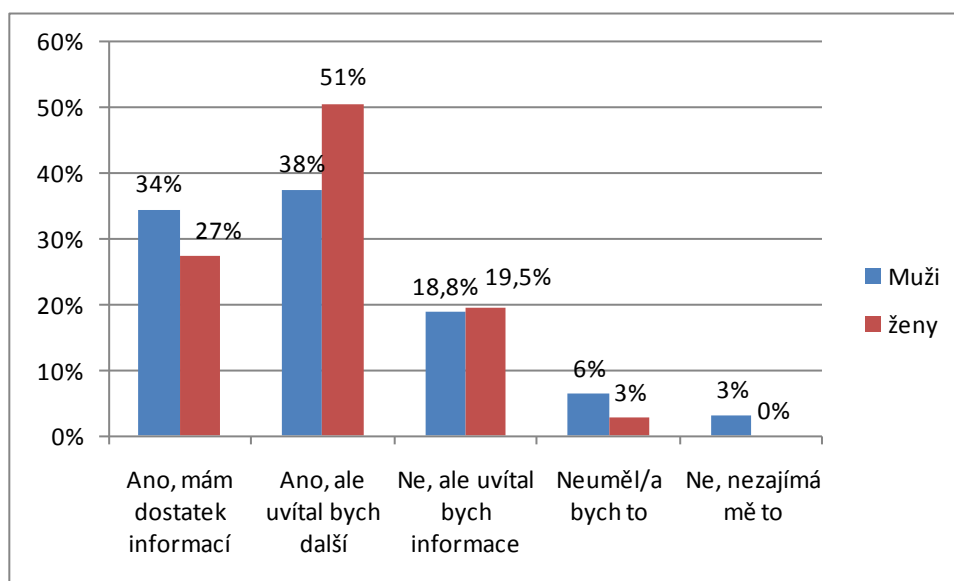
Otázka č. 12: Víte, jak se zachovat tváří v tvář domácímu násilí?

Jako pozitivní hodnotím, že 8 z 10 respondentů ví, jak se má zachovat. Tři lidé z oněch osmi mají navíc dostatek informací. Toto číslo představuje třetinu z celé skupiny respondentů. Pouze dva respondenti uvedli, že je to nezajímá, ačkoliv mají dostatek informací o DN.

Z hlediska vyššího/nížšího vzdělání vychází ve výsledku stejný počet respondentů (83), kteří vědí, jak se zachovat v případě DN. Rozdíl se pak ukazuje v odpovědi „Ano, mám dostatek informací“, kdy skupina s vyšším vzděláním je zde zastoupena o 30 % více.

Graf č. 4 zobrazuje porovnání odpovědí mužů versus žen. Obě skupiny nejčastěji odpovídaly kladně s uvítáním informací, přičemž odpověď žen zde převažuje o 35 %. Naopak o pětinu menší je počet žen s dostatkem informací oproti mužům, což ukazují i data v grafu, že v souboru respondentů převažuje dostatek informací u mužů. Tím se nepotvrdila stanovená hypotéza H1.

Graf č. 4 Jak se zachovat při DN ženy versus muži

Předpoklady hypotézy H1 nepodporuje analýza odpovědí v rámci čtyřpolní tabulky. Ta ukázala, že definice skupiny respondentů (ženy) nemá vliv na výrok „Ano, mám dostatek informací.“ To, že je respondent žena snižuje o 6,68 % pravděpodobnost, že bude mít dostatek informací, jak se zachovat v případě DN.

„*Antecedent* (část B): Uved'te prosím pohlaví. **Žena**

Succedent (část A): Víte, jak se zachovat tváří v tvář domácímu násilí? „**Ano, mám dostatek informací**“

	<i>Succedent</i>	<i>Non Succedent</i>	<i>Součet</i>
<i>Antecedent</i>	42	112	154
<i>Non Antecedent</i>	22	43	65
<i>Součet</i>	64	155	219

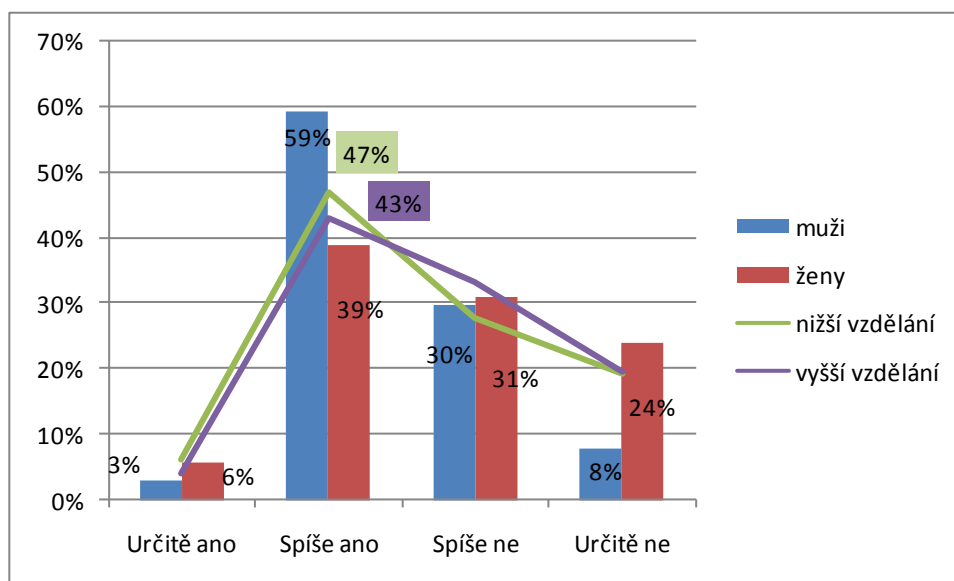
V celém sledovaném souboru respondentů je pravděpodobnost succedentu 29.22%, u respondentů splňujících antecedent je pravděpodobnost succedentu 27.27%. Antecedent nemá vliv na succedent - odpovědi v části B nemají vliv na výrok v části A. U 27.27% respondentů splňujících antecedent se můžeme spolehnout na to, že bude platit succedent. Síla implikace je nízká. U 38.81% respondentů platí ekvivalence mezi platností antecedentu a succedentu. Síla ekvivalence je nízká.“ (Pelčáková, H. – Postoj české společnosti k domácímu násilí (výsledky průzkumu), 2009. Pozn. Analýza souvislostí dostupná za výsledky analýzy.)

Otázka č. 11 : Domníváte se, že se obětí domácího násilí obvykle stávají „puťky“ nebo „bačkory“, které si nechají všechno líbit?

Tato otázka patří do řady mýtů, které ve společnosti stále přetrvávají. Nepříliš optimistická je ta skutečnost, že se každý druhý člověk ze souboru respondentů domnívá, že se oběťmi DN stávají slabší jedinci, kteří si všechno nechají líbit, nebo se neumějí bránit či prosadit. Lidé s vyšším vzděláním i nižším vzděláním se nejvíce přiklání k odpovědi „Spíše ano“, přičemž skupina s nižším vzděláním odpověděla o 9 % čteněji.

Dotazovaní muži (62 %) uvedli o 38 % více kladných odpovědí než ženy (45%). Čísla tedy ukazují, že tomuto mýtu muži podléhají ve větší míře než ženy, což podporuje hypotézu H2 – Muži mají větší tendenci podléhat mýtům o DN než ženy.

Graf č. 4 Domníváte se, že se obětí domácího násilí obvykle stávají „puťky“ nebo „bačkory“, které si nechají všechno líbit?

K odpovědi „Spíše ano“ se přiklánělo 59 % mužů a jak ukazuje graf č. 4, je to v procentuelním podílu nejčastější odpověď. Z tohoto důvodu mě zajímala souvislost, zda se zvyšuje pravděpodobnost této odpovědi v případě, že zjistíme, že respondentem je muž. Ze

sledovaného souboru splnilo podmínku 38 mužů, odchylka od průměru je + 32, 68 %, což znamená, odpovídá-li muž, zvyšuje se o třetinu pravděpodobnost, že bude zaškrtnuta odpověď „Spíše ano“.

„Antecedent (část B): Uved'te prosím pohlaví. Muž

Succedent (část A): Domníváte se, že se obětí domácího násilí obvykle stávají „puťky“ nebo „bačkory“, které si nechají všechno líbit? „Spíše ano.“

	<i>Succedent</i>	<i>Non Succedent</i>	<i>Součet</i>
<i>Antecedent</i>	38	26	64
<i>Non Antecedent</i>	60	95	155
<i>Součet</i>	98	121	219

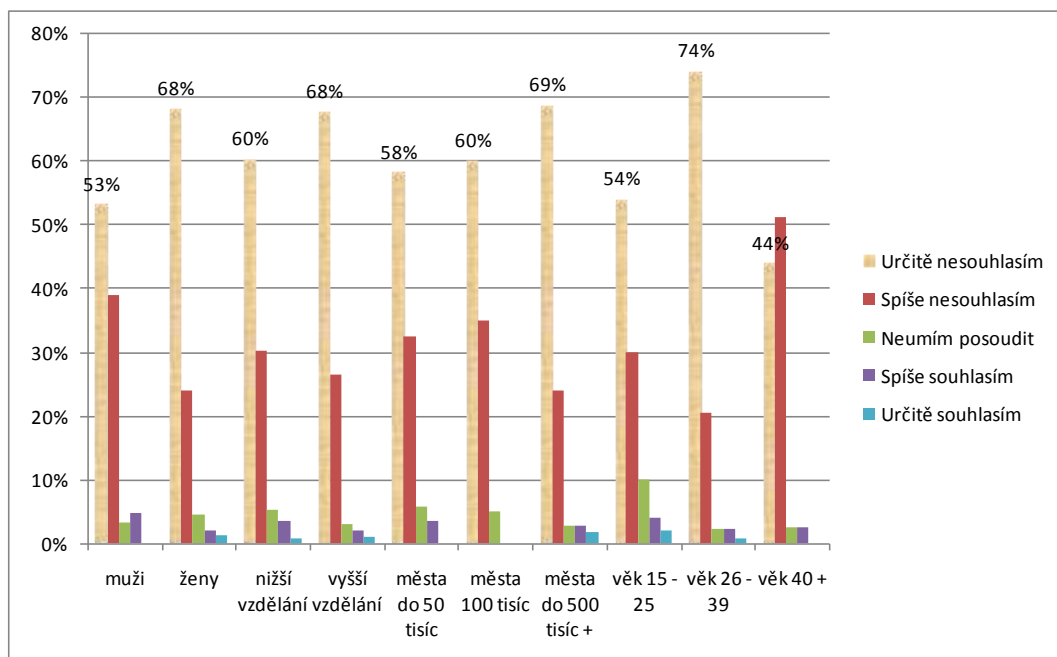
*V celém sledovaném souboru respondentů je pravděpodobnost succedentu 44.75%, u respondentů splňujících antecedent je pravděpodobnost succedentu 59.38%. Antecedent podporuje succedent - odpovědi v části B zvyšují **pravděpodobnost** výroku v části A. U 59.38% respondentů splňujících antecedent se můžeme spolehnout na to, že bude platit succedent. Síla implikace je nízká. U 60.73% respondentů platí ekvivalence mezi platností antecedentu a succedentu. Síla ekvivalence je nízká.“* (Pelčáková, H. – Postoj české společnosti k domácímu násilí (výsledky průzkumu), 2009. Pozn. Analýza souvislostí dostupná za výsledky analýzy.)

Otázka č. 21: Souhlasíte s názorem: „Lidé mají být shovívaví k domácímu násilí, protože to je soukromá věc a rodina si ji vyřeší stejně sama.“

Další mýtus týkající se otázky soukromé roviny násilí. Z počtu respondentů, kteří vyjádřili nesouhlas (v 92 %), zaujalo jednoznačný postoj 69 % z nich (139), a to odpovědí „Určitě nesouhlasím“. Tato odpověď, kromě věkové kategorie 40+, jasně převažovala ve všech skupinách rozdělených dle pohlaví, vzdělání, velikosti města a věku.

Jedno procento žen určitě souhlasila, mezi muži se tato odpověď nevyskytovala. 6 % ve věkové kategorii 15 až 25 let s tímto názorem souhlasilo.

Graf č. 5 Souhlasíte s názorem: „Lidé mají být shovívaví k domácímu násilí, protože to je soukromá věc a rodina si ji vyřeší stejně sama.“

Otázka č. 23: Souhlasíte s názorem: „Domácího násilí se dopouštějí jen lidé s nízkými příjmy, nebo bez vzdělání.“

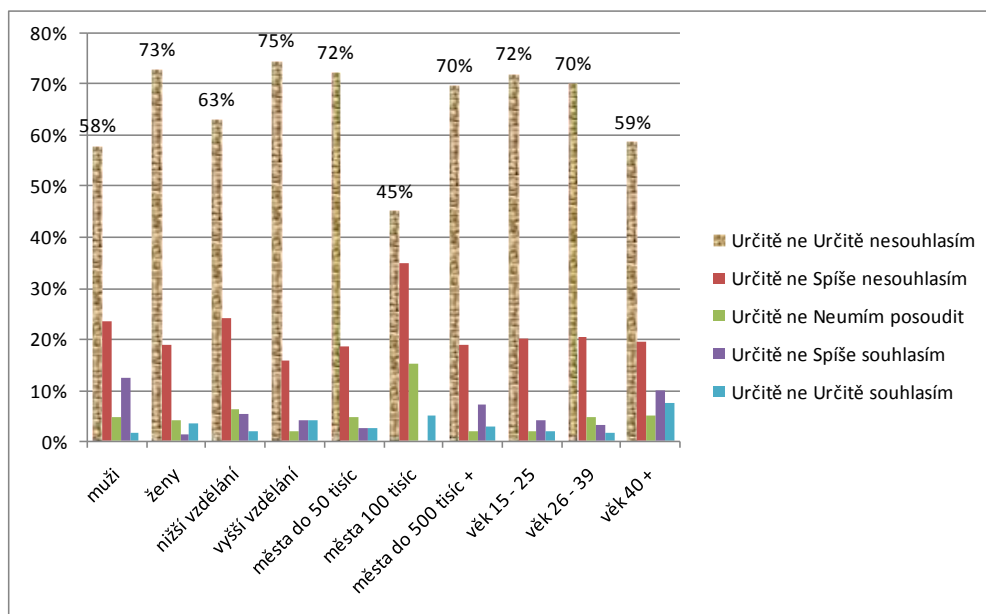
Osoby s vyšším i nižším vzděláním téměř shodně nesouhlasí, že by se DN dopouštěli jen lidé bez vzdělání nebo s nízkými příjmy. Jedná se o celkem 90 % osob s vyšším vzděláním a 87 % s nižším vzděláním.

Ze skupiny respondentů s nižším vzděláním souhlasilo s názorem 7 % a s vyšším vzděláním 8 %. Dále respondenti z velkých měst do pět set tisíc a víc obyvatel 2 x víc souhlasí s tím, že se DN dopouštějí jen nízké příjmové skupiny nebo nevzdělaní lidé, ale toto zjištění se potvrzuje pouze v malém vzorku respondentů, nemůžeme to tvrdit tedy s určitostí potvrdit.

Z počtu respondentů, kteří vyjádřili nesouhlas (88,5 %), zaujalo jednoznačný postoj 77 % (149) odpovědí „Určitě nesouhlasím“. Tato odpověď evidentně převažovala ve všech skupinách rozdělených dle pohlaví, vzdělání, velikosti města a věku.

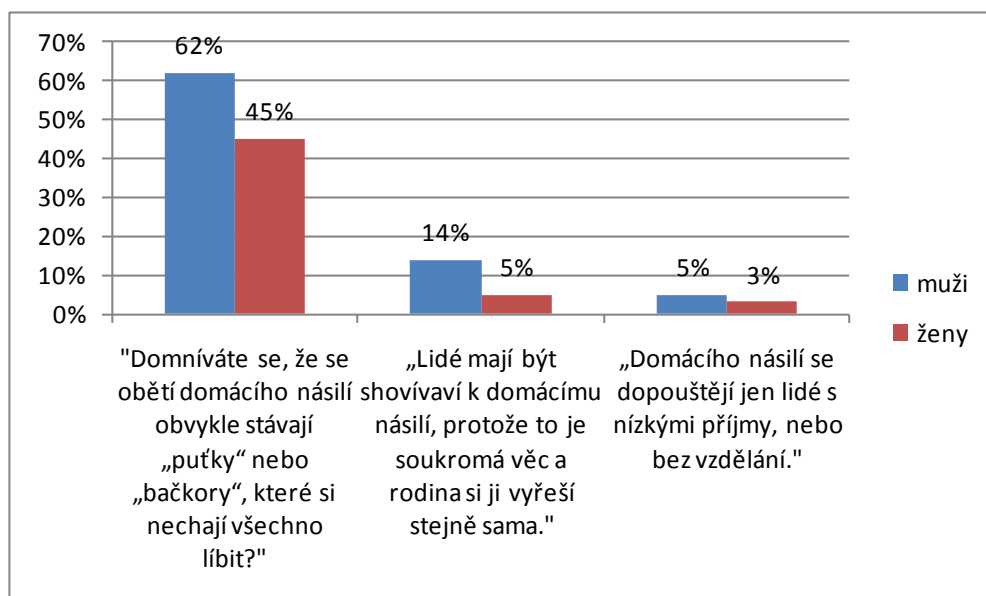
Pět procent žen (7) s názorem souhlasilo, mezi muži se tato odpověď vyskytovala ve 14 % případů (9). Tedy v porovnání mužů s ženami, muži téměř třikrát víc podléhají tomuto mýtu.

Graf č. 6 Souhlasíte s názorem: „Domácího násilí se dopouštějí jen lidé s nízkými příjmy, nebo bez vzdělání

Pokud shrneme hodnocení otázek týkající se mýtů o domácím násilí, čísla v níže uvedeném grafu č. 7 vypovídají o tom, že dotazovaní respondenti nejvíce podléhají mýtu o „puťkách“ a „bačkorách“. Ve všech třech případech muži mají větší tendenci podléhat mýtům, čímž se potvrzuje hypotéza H2.

Graf č. 7 Shrnutí podléhání mýtům muži versus ženy – souhlas s názory

II. Postoj k domácímu násilí

- Domácí násilí jako společenský problém řešený státem
- Názor na ochranu oběti ze zákona
- Názor na instituce, které se zasazují o řešení DN
- Vnímání způsobu reakce na DN
- Míra tolerance k projevům DN

Otázka č. 10: Souhlasíte s názorem: „Domácí násilí mezi dospělými osobami je vážný netolerovatelný problém, který by měl řešit stát?“

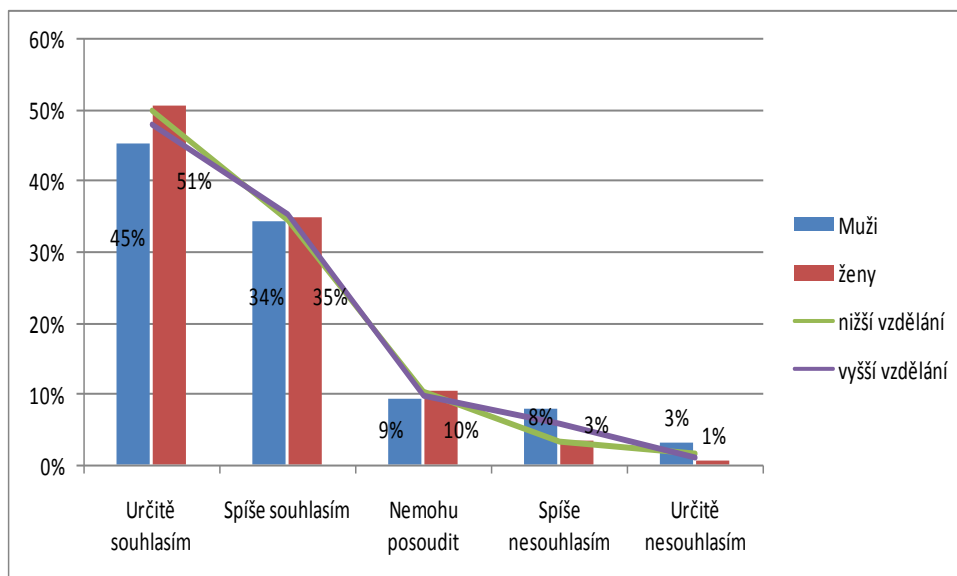
Z celkového počtu respondentů souhlasí 84 %. Jak ukazuje graf č. 8, ve skupině ženy (51 %) souhlasí o 8% více dotázaných než ve skupině mužů (45%).

Ve věkové skupině 26 – 39 let (127) je zastoupena více než polovina (54%), kteří určitě souhlasí s daným názorem.

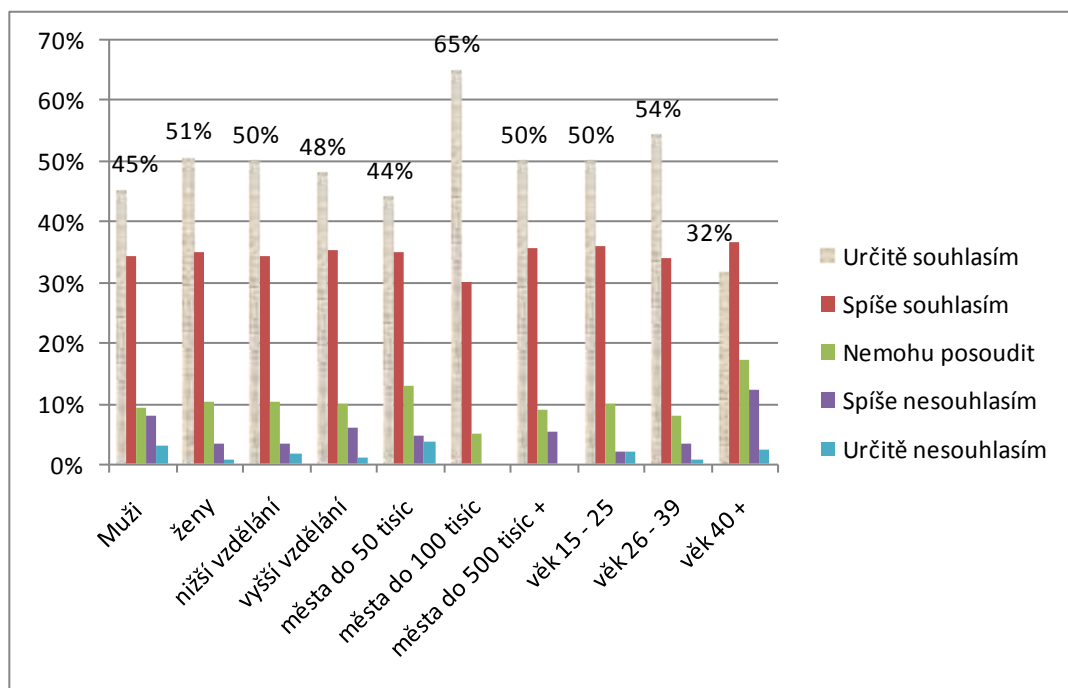
Míru souhlasu s výrokem nedovedlo posoudit celkem 22 dotazovaných. Z každé věkové skupiny určitě nesouhlasí pouze 1 člověk.

Z pohledu vzdělání souhlasí s názorem, že jde o vážný netolerovatelný problém, který by měl řešit stát, respondenti s nižším vzděláním (84%) i vyšším vzděláním (83%) ve stejném poměru.

Graf č. 8 Souhlasíte s názorem: „Domácí násilí mezi dospělými osobami je vážný netolerovatelný problém, který by měl řešit stát?“ – dle pohlaví a věku

Graf č. 9 Souhlasíte s názorem: „Domácí násilí mezi dospělými osobami je vážný netolerovatelný problém, který by měl řešit stát?“

U této otázky se mi nepodařilo dodržet srozumitelnost, respektive spolehlivost odpovědí, neboť otázka obsahuje dva výroky, které může respondent nahlížet každý zvlášť. Jedna rovina je, že domácí násilí je vážný netolerovatelný problém, druhá rovina je, že by tento problém měl řešit stát. Na tuto skutečnost mě upozornil jeden z respondentů prostřednictvím e-mailu, který byl u dotazníku přiložen. Hodnocení této otázky může být touto skutečností zkresleno.

Otázka č. 13: Víte o nové právní úpravě ochrany osob před domácím násilím?

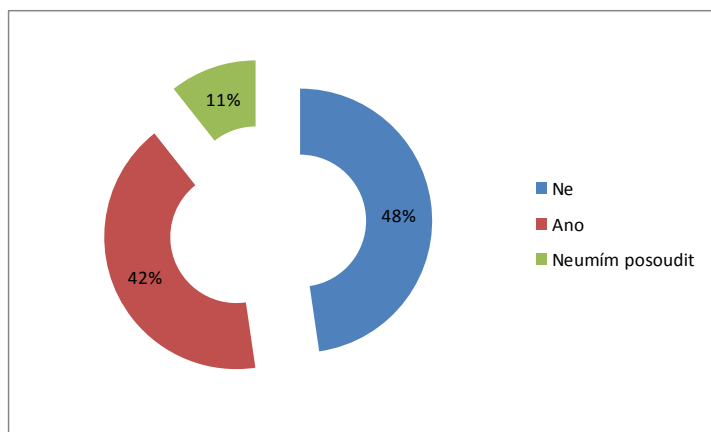
Odpovědí na tuto otázku je co do počtu všech respondentů o dvě méně (216) z důvodu, že tito respondenti uvedli v předchozí otázce, že neví, jak se zachovat tvář v tvář DN, protože je to nezajímá.

Jedná se o rozdělovací otázku, která ovlivňuje zobrazení následující otázky č. 14. Ukazovala se pouze těm respondentům, kteří odpověděli „Ano“ (90).

Výsledek 48 % neznalých respondentů přisuzují nejednoznačně položené otázce, neboť zákon na ochranu osob před domácím násilím prošel drobnými úpravami s platností od 1.1. 2009, přičemž není jasné, zda mám na mysli právě tyto úpravy, nebo znalost právní úpravy vstoupené v platnost 1.1. 2008. Tento omyl vznikl při editaci otázek.

Z těchto důvodů dále otázku nehodnotím a nezahrnuji do závěrečného hodnocení. Řešení by bylo nahradit slovo novou za nejnovější nebo upřesnit o jakou právní úpravu se jedná.

Graf č. 10 Víte o nové právní úpravě ochrany osob před domácím násilím?

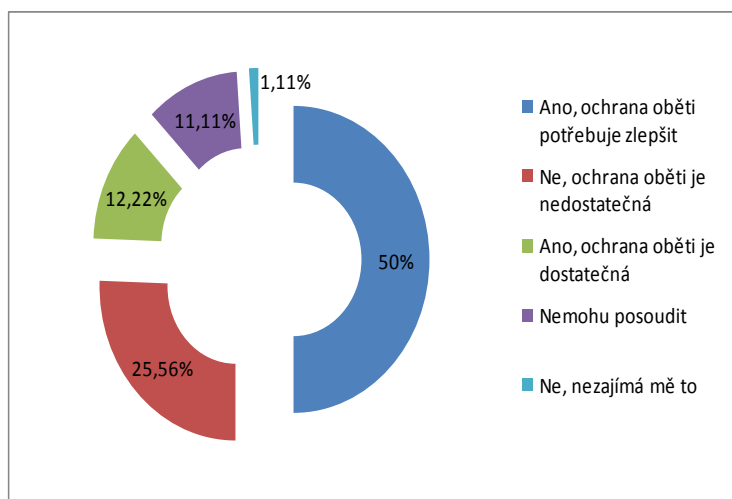
Otázka č. 14: Vidíte přínos v nové právní úpravě ochrany osob před domácím násilím?

Tato otázka byla směřována celkem na 90 respondentů, kteří v předchozí otázce (č.13) uvedli, že znají novou právní úpravu na ochranu osob před domácím násilím.

Polovina všech dotázaných přínos vidí, ale ochrana oběti potřebuje zlepšit, z pohledu pohlaví si to myslí o 37 % více respondentek než respondentů.

Čtvrtina všech respondentů považuje ochranu oběti za nedostatečnou a přínos nevidí. Ženy s 31 % výrazně, konkrétně tři a půl krát víc, s tímto názorem převyšují muže 9%.

Graf č. 11 Vidíte přínos v nové právní úpravě ochrany osob před domácím násilím?

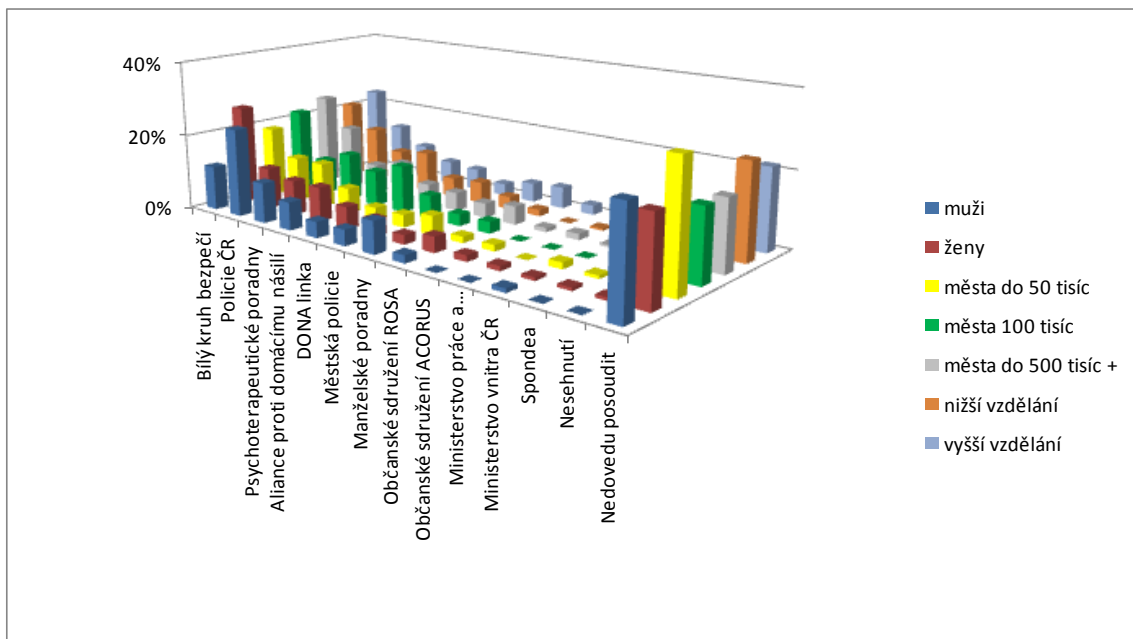

Otázka č. 15: Z následujících institucí vyberte DVĚ, které se podle Vás NEJVÍCE zasazují o řešení problémů domácího násilí. Pokud nevíte, vyberte "Nedovedu posoudit".

Touto otázkou jsem se snažila orientačně zmapovat znalost jednotlivých institucí, dále jsem se pokusila získat informace o preferencích respondentů z pohledu vzdělání, pohlaví a velikosti bydliště. Z této otázky se pokouším interpretovat reflexi opatření na ochranu před domácím násilím. Respondenti měli v zadání zvolit pouze dvě možnosti, systémově to však nebylo ochráněno. V tomto případě mě i zajímalo, kolik respondentů se bude řídit zadáním.

Ze všech 219 účastníků dotazníku odpovídalo na tuto otázku 98,6 % respondentů, jeden respondent průměrně uvedl 1,6 možností. Překvapilo mě, že s počtem 44 % (94) byla nejčastější odpověď „Nedovedu posoudit“, která byla 78krát zvolena jako samostatná odpověď, tedy dle zadání, a 16 x jako druhá možnost, čímž se domnívám, že chtěl respondent splnit zadání dvou možnostmi. Dále v této otázce byla 6krát zaškrtnuta pouze jedna instituce, což byl za 24 % Bílý kruh bezpečí, jedenkrát 3 instituce a jeden respondent uvedl dokonce pět institucí.

Graf č. 12 Instituce zasazující se nejvíce o řešení problémů DN

Tabulka č. 1 Instrukce zasazující se nejvíc o řešení problémů DN

	muži	ženy	města do 50 tisíc	města do 100 tisíc	města do 500 tisíc +	nižší vzdělání	vyšší vzdělání
Bílý kruh bezpečí	12%	26%	19%	22%	24%	21%	23%
Policie ČR	23%	11%	12%	9%	17%	15%	14%
Psychoterapeutické poradny	11%	9%	12%	13%	8%	10%	9%
Aliance proti domácímu násilí	7%	9%	7%	9%	10%	11%	6%
DONA linka	4%	6%	3%	13%	5%	5%	6%
Městská policie	4%	5%	3%	6%	5%	6%	3%
Manželské poradny	9%	3%	5%	3%	4%	3%	5%
Občanské sdružení ROSA	2%	4%	2%	3%	5%	2%	6%
Občanské sdružení ACORUS	0%	2%	2%	0%	1%	0%	3%
Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR	0%	1%	0%	0%	2%	1%	1%
Ministerstvo vnitra ČR	1%	1%	2%	0%	1%	1%	1%
Spondea	0%	1%	1%	0%	1%	1%	1%
Nesehnutí	0%	1%	1%	3%	0%	1%	0%
Nedovedu posoudit	27%	22%	32%	19%	18%	25%	22%

Z grafu č. 12 je patrné, že u všech sledovaných skupin výrazně převažuje odpověď „Nedovedu posoudit“, muži uvedli o pětinu častěji než ženy. Vysoký podíl odpovědí získal BKB, především ve skupině žen, které ho uvedly o čtvrtinu více než muži, dále ve velkých městech do 500 tisíc obyvatel a u respondentů s vyšším vzděláním. Jinak konkrétně pojmenované instituce byly zastoupeny jen v malém počtu případů.

Instituci Policie ČR zaškrtovali především muži, dvakrát více než ženy, z čehož vyvozují, že muži více věří orgánům státní správy. Zajímavé je, že muži uváděli tři krát více manželské poradny než ženy, nicméně jen šlo jen o malý počet respondentů – 8 mužů.

Otázka č. 20: Souhlasíte s názorem: „Pro nezúčastněnou osobu (příbuzní, přátelé, sousedé) je často těžké rozpoznat domácí násilí od méně závažných rodinných potyček/sporů.“

Z grafu č. 13 je na první pohled patrné, že převažuje varianta „Spíše souhlasím“.

Čísla ukazují, že 69 % všech respondentů s daným názorem souhlasí, což potvrzuje komplikovanost problému. Rozlišení dle rodinného stavu se příliš neliší od názoru všech

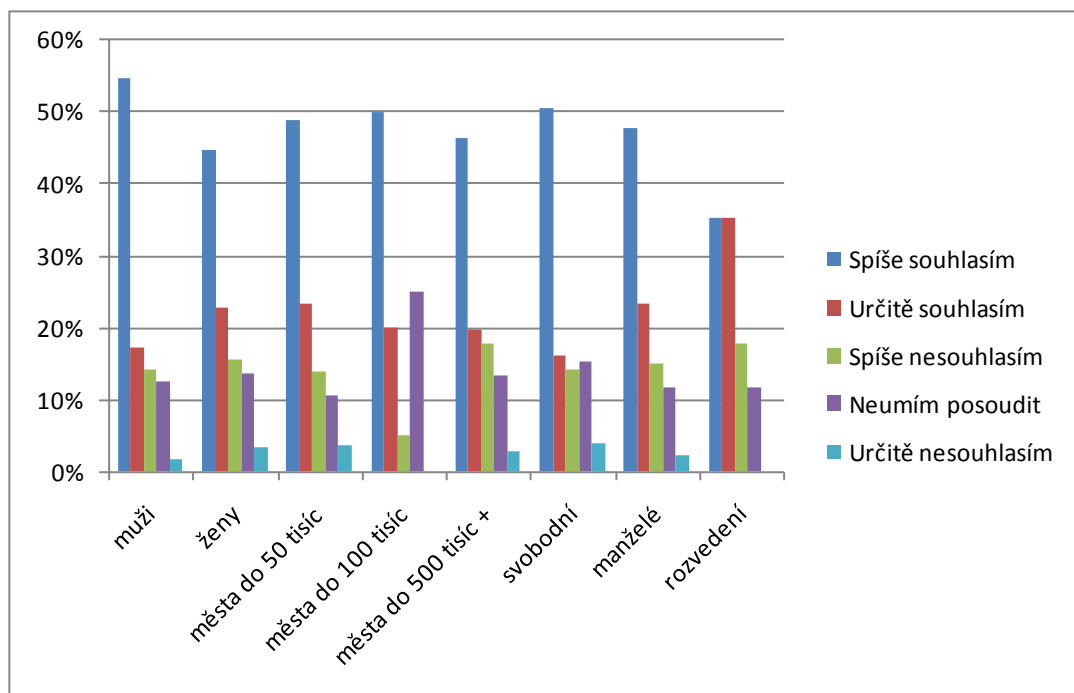
respondentů, 67 % svobodných s názorem souhlasí, rozvedení nebo v manželském svazku mají podobný poměr 71 %, tedy pouze o 6% víc než svobodná část dotazovaných.

Nesouhlas s názorem, že **není** těžké rozpoznat DN vyjádřilo 18 % všech dotázaných. Tento názor převládá ve velkých městech – 21 %, ve středních městech do 100 tisíc obyvatel to je pouhých 5 % a ze 17 % v malých městech. Z hlediska pohlaví jsou s tímto názorem ženy o pětinu v převaze nad muži.

Zajímala jsem se, zda má u respondentů dostatek informací o DN vliv na odpověď „Spíše souhlasím“. Očekávala jsem, že mít dostatek informací znamená uvědomovat si závažnost a komplikovanost tohoto společenského jevu, přičemž tento postoj může vést k tomu, že lidé budou méně tolerantní a shovívaví k projevům DN. Celkem 29 % respondentů (64) má dostatek informací o DN a zároveň s názorem v otázce 20 spíše souhlasí, analýza dat ukázala, že odchylka od průměru je -4,42 % a odpovědi se neovlivňují. Z toho vyvozují, že respondenti odpovídali intuitivně.

Respondenti souhlasící s názorem v otázce 20 z poloviny uvedli, že nejsou ve svém aktuálním chování tolerantní k DN, jednalo se o 55 %.

Graf č. 13 Souhlasíte s názorem: „Pro nezúčastněnou osobu (příbuzní, přátelé, sousedé) je často těžké rozpoznat domácí násilí od méně závažných rodinných potyček/sporů.“

Otázka č. 22: Bylo toho poslední dobou na něj/ní moc. Není divu, že mu prostě 'ujela ruka'! Tato častá fráze omlouvá nepřiměřené chování. Ke které reakci na tuto frázi se přikláníte?

Tabulka č. 2 k otázce 22

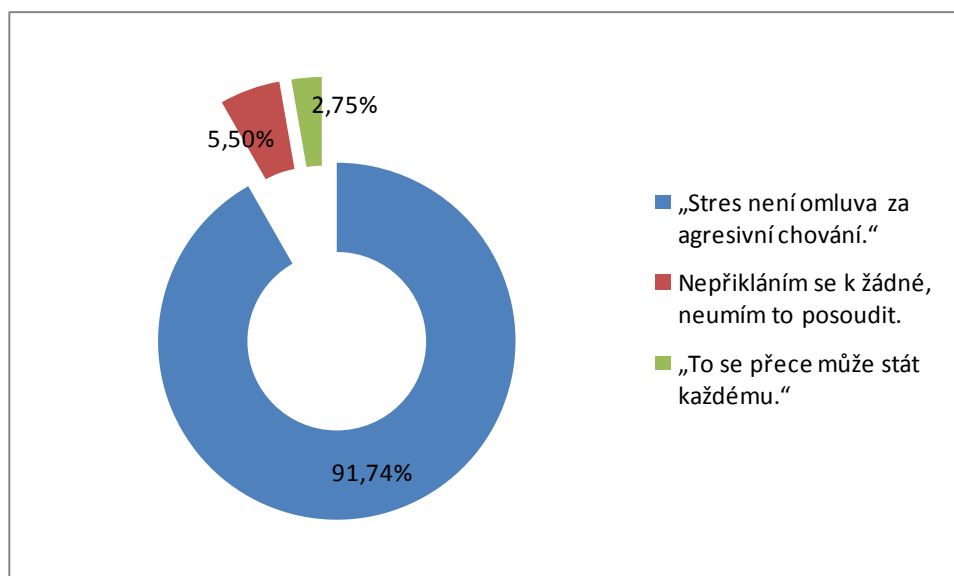
	muži	ženy	nižší vzděl	vyšší vzděl	města do 50 tisíc	města do 100 tisíc	města do 500 tisíc +	věk 15 - 25	věk 26 - 39	věk 40 +
„Stres není omluva za agresivní chování.“	88%	94%	90%	94%	91%	100%	91%	90%	94%	85%
Nepřikláním se k žádné, neumím to posoudit.	6%	5%	7%	4%	7%	0%	5%	6%	4%	10%
„To se přece může stát každému.“	6%	1%	3%	2%	2%	0%	4%	4%	2%	5%

V současné době, kdy stres je jedno z nejméně skloňovaných slov, jsem očekávala větší zastoupení odpovědi, že se to může stát každému, což výsledky dat neprokázaly. Většina dotázaných ze sledovaného souboru (91,74 %) se přiklání k názoru, že stres není omluva za agresivní chování. 85 % respondentů s touto odpovědí zároveň nesouhlasí se shovívavostí k DN z důvodu soukromí.

K nejčastější odpovědi se více přiklánějí ženy, lidé s vyšším vzděláním a věková kategorie od 26 do 39 let.

Jak ukazuje tabulka, další dvě reakce měly v této otázce mírné procentuelní zastoupení ve všech sledovaných skupinách, kromě středních měst do 100 tisíc obyvatel.

Graf č. 14 Bylo toho poslední dobou na něj/ní moc. Není divu, že mu prostě 'ujela ruka'! Tato častá fráze omlouvá nepřiměřené chování. Ke které reakci na tuto frázi se přikláníte?

Otázka č. 24: Jste tolerantní k domácímu násilí, protože se nechcete vměšovat do cizích záležitostí? (zamyslete se nad svými pocity a aktuálním chováním)

Výsledky ukázaly, že 85 % všech respondentů **není** tolerantních k domácímu násilí. V porovnání s výsledky na podobně laděnou otázku č. 21 to je o 8 % méně, tj. respondenti jsou v otázce tolerance víceméně ve shodě.

14% z dotázaných (30) spíše souhlasí s tím, že **jsou** tolerantní k DN z důvodu neochoty vměšovat se do cizích záležitostí, avšak zároveň **nesouhlasí** se shovívavostí k DN, protože to je soukromá věc. To může znamenat, že tito respondenti mají ve věci přehlížení DN nejednotný postoj, v obecné otázce jsou proti shovívavosti, ale v osobní rovině přiznávají, že se do cizích záležitostí nechtějí vměšovat.

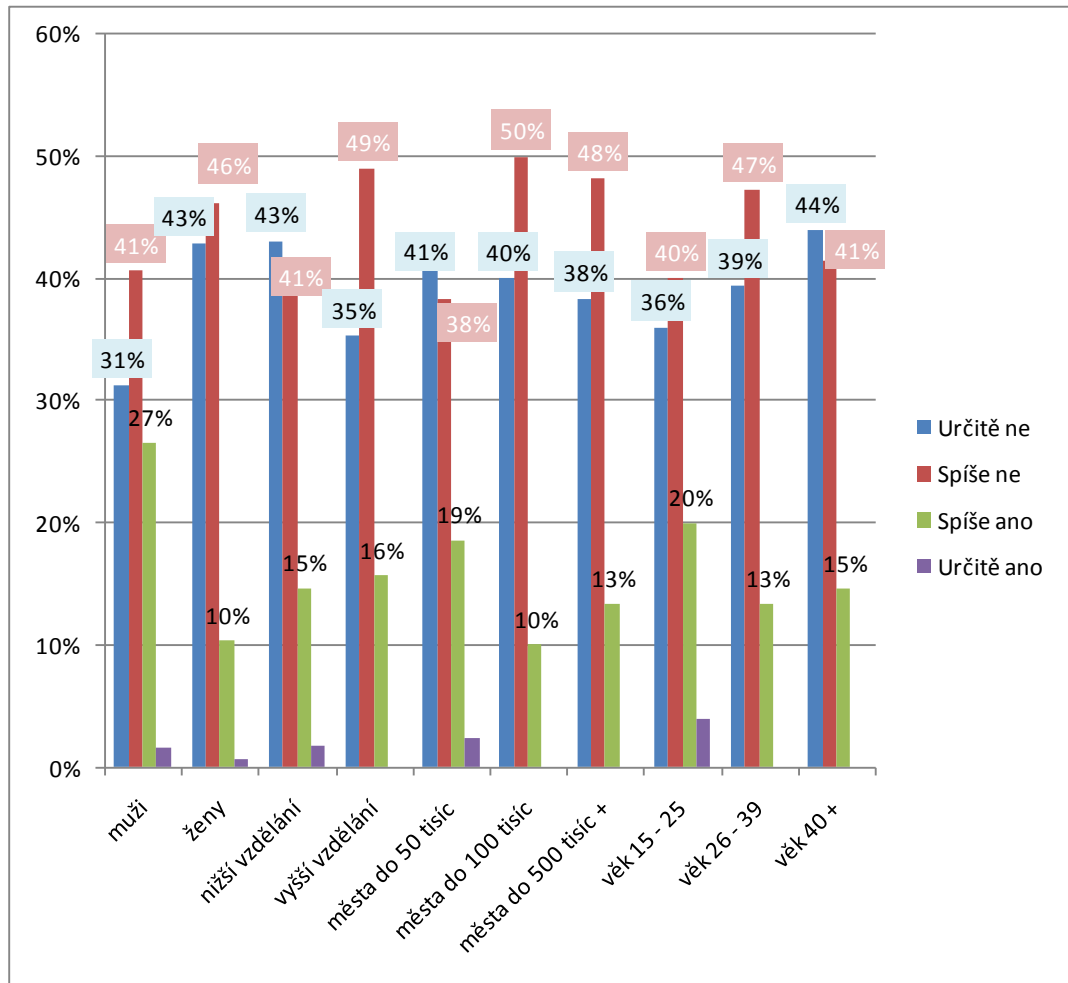
Graf č. 15 ukazuje, že nejvíce tolerantní jsou muži (28 %), dále pak věková skupina od 15 do 25 let (24%) a lidé z měst do 50 tisíc obyvatel (21%), ostatní skupiny vynesené v grafu mají průměrně 14 %. Ženy jsou o čtvrtinu méně tolerantnější než muži, rozdělení dle vzdělání vyšlo ve výsledku stejným poměrem.

Hypotéza H3 (Lidé z velkých měst do 500 tisíc obyvatel jsou více tolerantní k projevům domácího násilí.) se nepotvrdila, neboť respondenti z této skupiny jsou o 36 % méně tolerantní než z měst do 50 tisíc obyvatel. Porovnání měst je uvedeno v tabulce č. 3.

Tabulka č. 3 Tolerantnost v porovnání měst

	města do 50 tisíc	města do 100 tisíc	města do 500 tisíc +
ne	79%	90%	87%
ano	21%	10%	13%

Graf č. 15 Jste tolerantní k domácímu násilí, protože se nechcete vměšovat do cizích záležitostí? (zamyslete se nad svými pocity a aktuálním chováním)

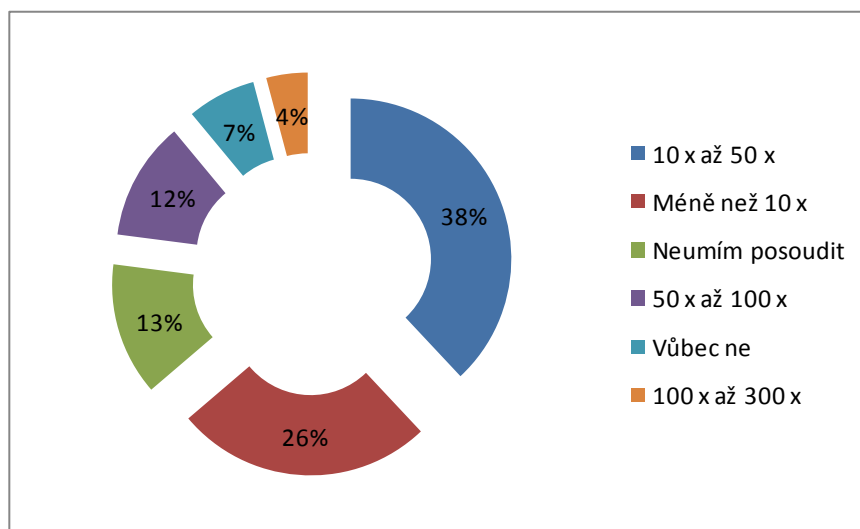
III. Zdroj informací o domácím násilí

- Četnost setkání se s pojmem „Domácí násilí“
- Zdroj informací o DN
- Kampaň „Avon proti domácímu násilí“

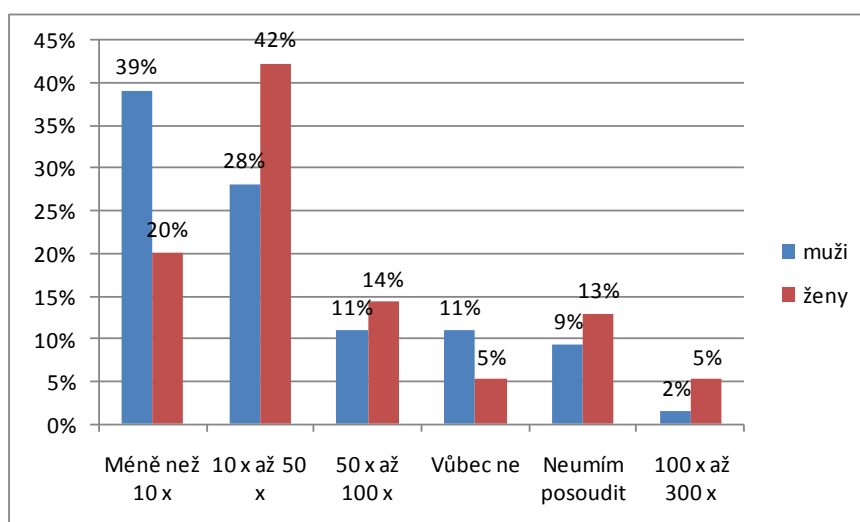
Otázka č.2: Kolikrát jste se za posledních 12 měsíců setkal/a s pojmem „Domácí násilí“?

Pouze 7 % respondentů se s pojmem DN vůbec neseťkalo. 62 % žen se s tímto pojmem setkalo více než 10 x ročně, což je 1,5 x více než mužů. Celkem 13 % dotazovaných respondentů to neumělo posoudit. Data znázorňuje graf č. 16.

Graf č. 16 Kolikrát jste se za posledních 12 měsíců setkal/a s pojmem „Domácí násilí“?

Graf č. 17 Četnost setkání s pojmem muži vs. ženy

Otázka č. 3: Odkud jste se o pojmu domácí násilí dozvěděl / setkal/a s informacemi „Domácí násilí“? V případě více odpovědí vyberte jednu, odkud vás domácí násilí nejvíc zasáhlo nebo zanechalo nejvíce informací.

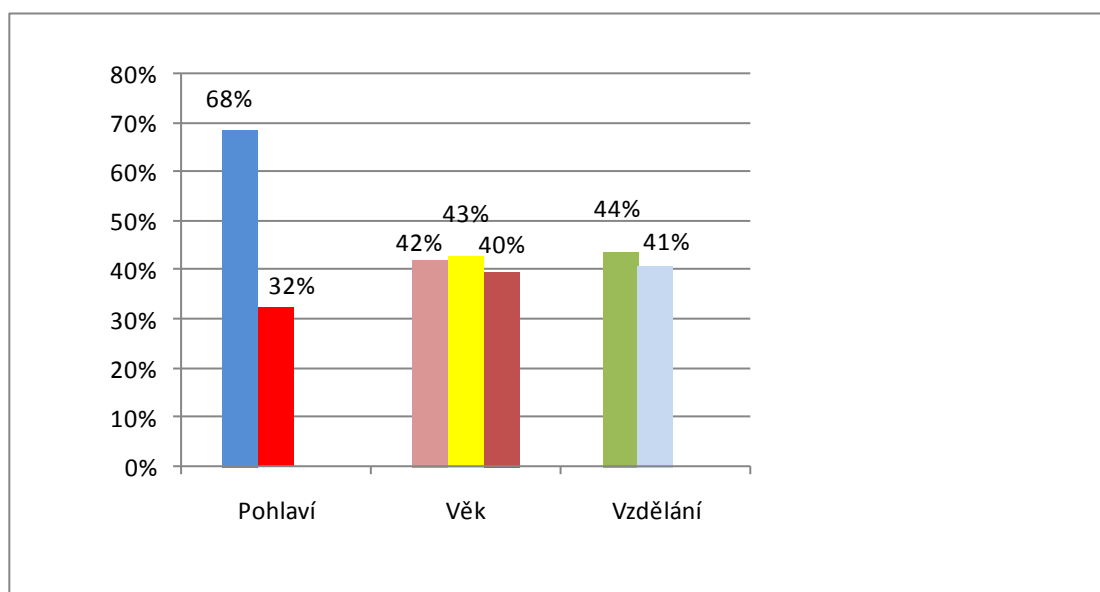
V této otázce měli respondenti na výběr pouze jednu možnost. 86 dotázaných zaškrtno odpověď „Z televize“, což tvoří 42 % z celkového počtu. Druhým nejčastějším médiem byl internet, který uvedlo 17 % respondentů. Skupina všech respondentů, která se s domácím násilím setkala osobně, tvoří 10 %, což neodpovídá výzkumům pohybující se okolo 30% (např. STEM, 2006). V odpovědích se nevyskytovala odpověď „Z radia“ či „Jinde“, a to

z důvodu chybějící možnosti, která nebyla bohužel mou osobou nadefinována, nýbrž opomenuta. Pouze 3 respondenti to nedovedli posoudit.

Graf č. 18 se týká odpovědi „Z televize“, jakožto nejčastější odpovědi. Ve skupině mužů takto odpovědělo dvakrát více respondentů než ve skupině žen. Z pohledu věkových skupin a vzdělání je toto médium na srovnatelné úrovni jako největší zdroj informací o DN pro respondenty.

Hypotéza H4 se potvrdila, že se jedná o sdělovací prostředek s největším zásahem v povědomí o DN.

Graf č. 18 Nejvíce informací z TV dle pohlaví, věku a vzdělání

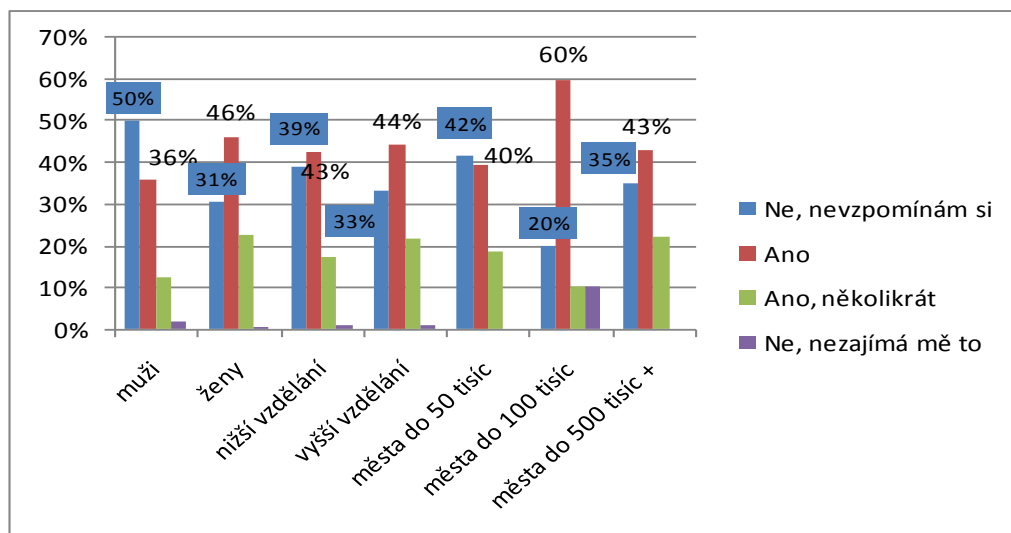
Otázka č. 16: Setkal jste se v poslední době s nějakou kampaní proti domácímu násilí?

Ze všech respondentů se s kampaní proti DN setkalo 63%, pouhé 1 % dotázaných to nezajímá. Ve skupině žen se s nějakou kampaní setkalo o 42 % více respondentek než ve skupině mužů. Osoby s vyšším vzděláním o 9 % převyšují skupinu osobu nižším vzděláním, kteří uvedli, že se s kampaní setkali.

Co se týče rozdělení dle velikosti bydliště, stěžejní pro ověření hypotézy H5, nejvíce kampaň v poslední době zaregistrovali respondenti z měst do 100 tisíc obyvatel (70%), dále

pak obyvatelé velkých měst (65%) a osoby z měst do 50 tisíc obyvatel (58%). Obyvatelé velkých měst se ale nejčastěji (22%) setkali s kampaní několikrát. Hypotéza H5 se tedy nepotvrdila. Výsledky znázorňuje graf č. 19.

Graf č. 19 Setkal jste se v poslední době s nějakou kampaní proti domácímu násilí?

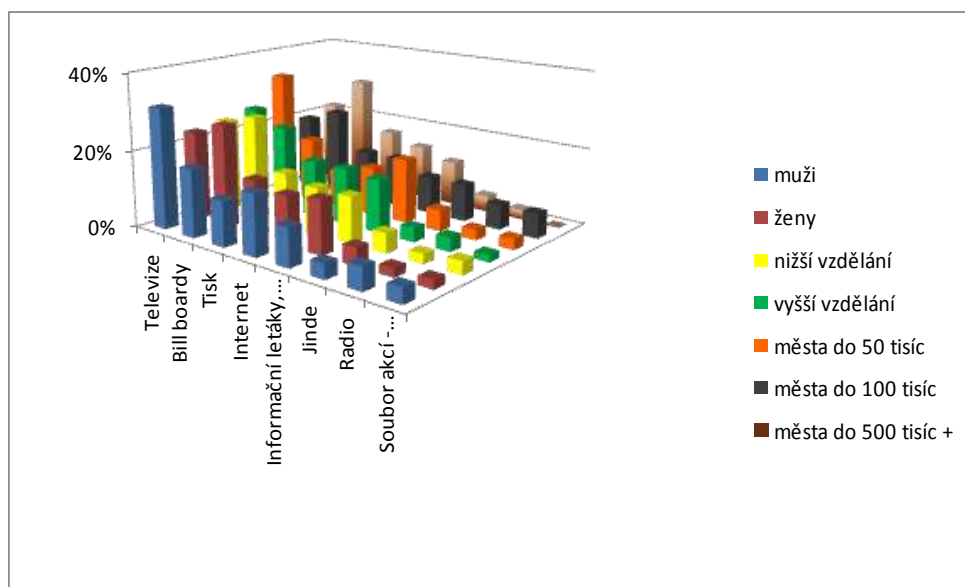

Otázka č. 17: Kde jste se setkal s kampaní proti domácímu násilí?

Jedná se o otázku s více možnostmi, povinné bylo zaškrtnout minimálně jednu variantu. Tuto otázku zodpovídalo 137 respondentů, kteří v předchozí otázce odpověděli, že se setkali s nějakou mediální kampaní proti domácímu násilí. Tito respondenti zaškrtovali jednu až 6 možností, jeden respondent označil všechny nabízené možnosti. Ze 72 % uvedli jednu možnost (98), z 11 % dvě možnosti (15), 9% 3 varianty (13).

Respondenti nejčastěji uváděli televizi (40,88 %) a bill boardy (40,15%), na třetím místě byl tisk (22,63%). Muži a respondenti z obcí do 50 tisíc obyvatel preferovali televizi, naopak ženy nejvíce uváděly billboardy, stejně jako osoby s nižším vzděláním a obyvatelé velkých měst. Zajímavé je, že soubor akcí – přednášek z velkých měst nevedl nikdo.

Graf č. 20 Kde jste se setkal s kampaní proti domácímu násilí?

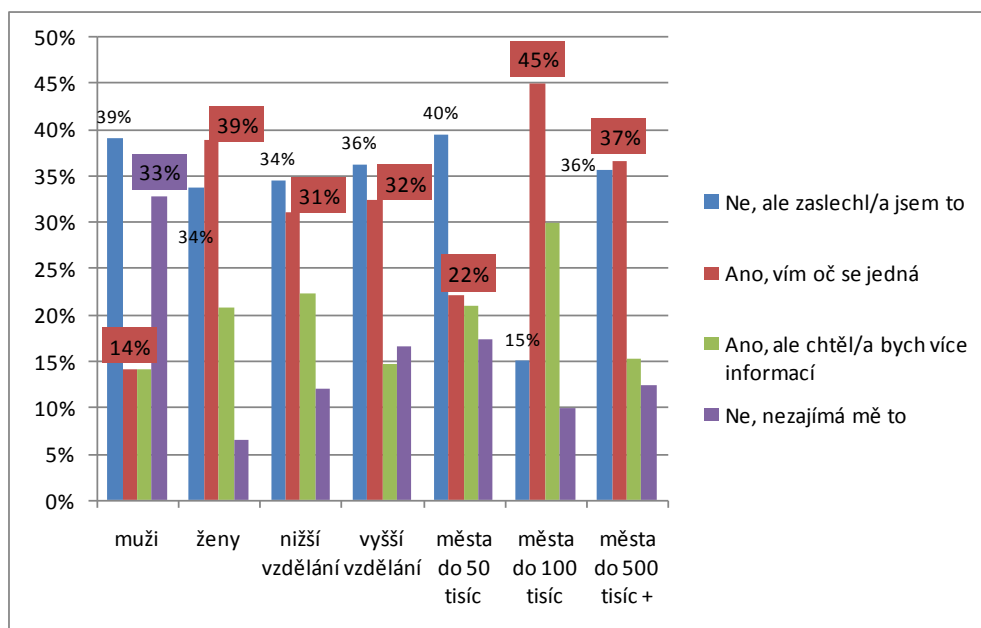
Otázka č. 18: Říká vám něco „Avon proti domácímu násilí“?

Nejčastěji (35%) respondenti uváděli, že o něco zaslechli, ale „Avon proti domácímu násilí“ neznají. 32 % respondentů ví, o čem se jedná, což byla druhá nejfrekventovanější odpověď. O kampaň se nezajímá 14% respondentů (31) z toho bylo 21 mužů. Ženy znají kampaň dvakrát více než muži.

Celkem 26 dotázaných, kteří o kampani Avonu slyšeli nebo ji znají, si zároveň nevzpomíná, že by se v poslední době s nějakou kampaní proti domácímu násilí setkali. Toto si vysvětlují tak, že se o Avonu dozvěděli od někoho ústně a nesetkali se kampaní přímo, nebo uvedli znalost kampaně Avonu, protože znají společnost Avon cosmetics jako jednoho z největších prodejců kosmetiky. Domnívám se, že by to mohlo také mít souvislost s rozložením respondentů, neboť z 85 % se jednalo o ženy.

Data zobrazuje graf č. 21.

Graf č. 21 Říká vám něco „Avon proti domácímu násilí“?

Otázka č. 19: Myslíte si, že je kampaň Avonu užitečná?

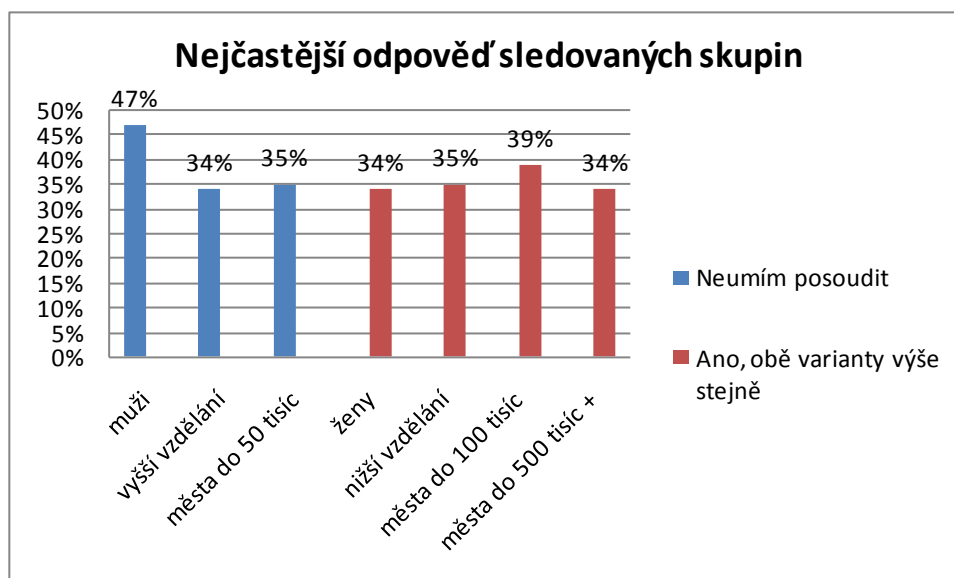
Na tuto otázku odpovídalo 187 respondentů, vyjmuti byli odpovědi „ne, nezajímá mě to“ na otázku č. 18.

Výsledky ukázaly, že třetina všech respondentů si myslí, že kampaň Avonu pomáhá obětem a zároveň vyvolává veřejnou diskusi a třetina respondentů to neumí posoudit. Celkově souhlasí s užitečností kampaně 63 % dotázaných, naopak nesouhlasí 6% ze všech dotázaných.

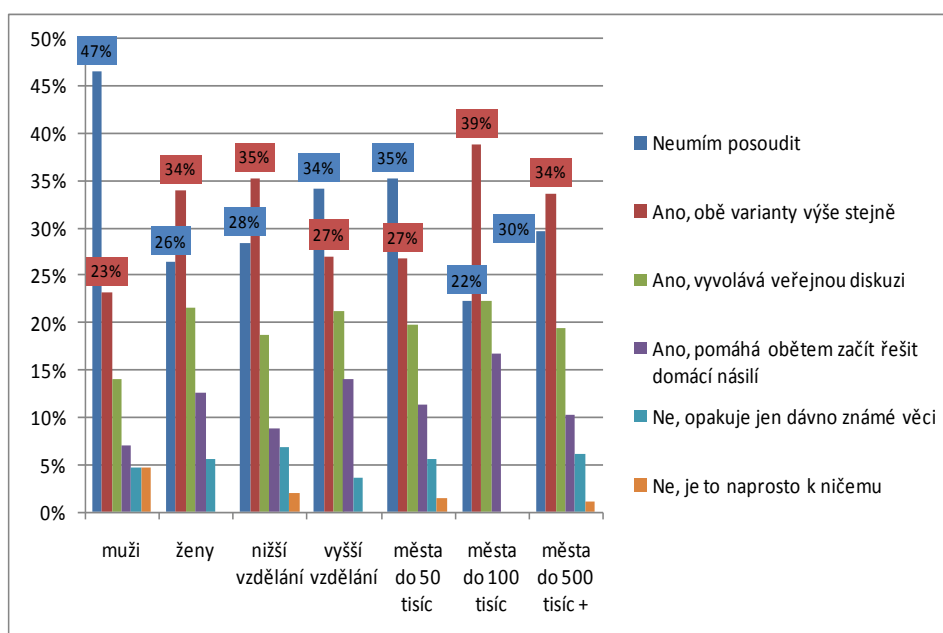
Graf č. 22 zobrazuje nejčastější odpovědi jednotlivých skupin sledovaných v této otázce. Muži převážně neuměli užitečnost posoudit, dokonce o 76 % více než ženy, při zúžení skupiny o vzdělání, vychází, že třetina vysokoškolsky vzdělaných mužů i žen neumí posoudit, jestli je avon užitečný.

Odpovědi všech respondentů v kategorii pohlaví, vzdělání a místa bydliště podle počtu obyvatel jsou znázorněny v grafu č. 23.

Graf č. 22 Myslíte si, že je kampaň Avonu užitečná?

Graf č. 23 Odpovědi dle pohlaví, vzdělání a místa bydliště podle počtu obyvatel

IV. Osobní zkušenost s domácím násilím

- Formy a trvání domácího násilí
- Jak vypadalo zázemí
- Setrvávání ve vztahu
- Povědomí obětí o DN

V dotazníku se jednalo o otázky 4 až 9, na které odpovídali pouze ti respondenti, kteří v otázce číslo 3 uvedli, že mají s domácím násilím osobní zkušenost, jenž je nejvíce zasáhla nebo v nich zanechala nejvíce informací. Ostatní respondenti s jinou odpovědí v předchozí otázce pokračovali v dotazníku otázkou číslo 10.

Všichni respondenti z této oblasti byly ženy, v zastoupení byly všechny věkové kategorie, 24 % pocházelo z měst do 100 tisíc obyvatel.

Jednalo se o nepovinné otázky, tj. respondentky mohly otázky libovolně přeskočit, nicméně čísla ukazují ochotu odpovídat, neboť všech 21 respondentek, které uvedly osobní zkušenost v otázce číslo 3, odpovědělo na všechny otázky z této oblasti.

Cílem těchto otázek bylo zmapovat průběh domácího násilí. Tato oblast zahrnovala níže uvedené otázky:

Otázka č. 4: Můžete prosím uvést jakou máte osobní zkušenost?

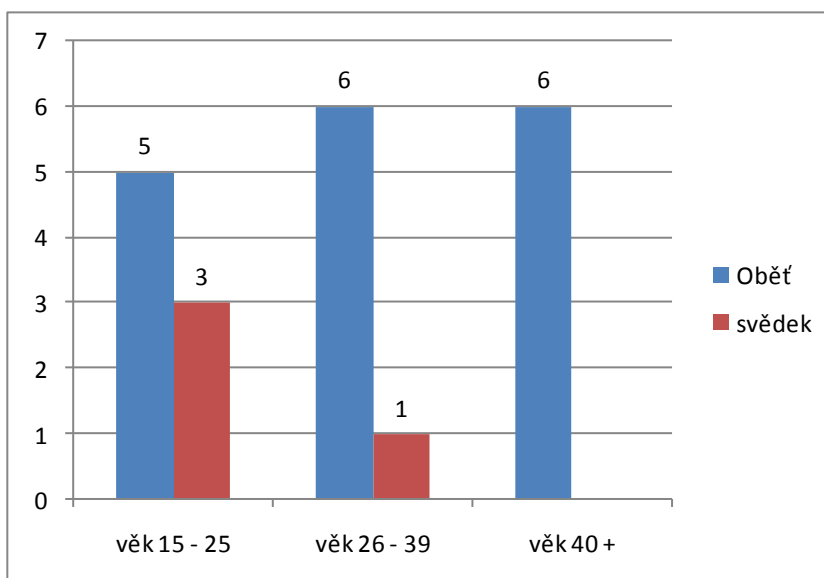
Připomínám anonymitu dotazníku.

Celkem 21 dotazovaných uvedlo osobní zkušenost, z toho 17 obětí a 4 svědci, nikdo sám sebe neoznačil jako násilníka. Ve všech případech se jednalo o ženy.

Rodinný stav obětí připadal ze třetiny svobodným, usuzují tedy, že se jednalo o partnerský vztah druh/družka nebo spolu partneři chodili vzhledem k věkové kategorii. Oběti měly ze 70 % nižší vzdělání, 30 % z nich vystudovalo vyšší odbornou nebo vysokou školu.

Data jsou znázorněna v grafu č. 24.

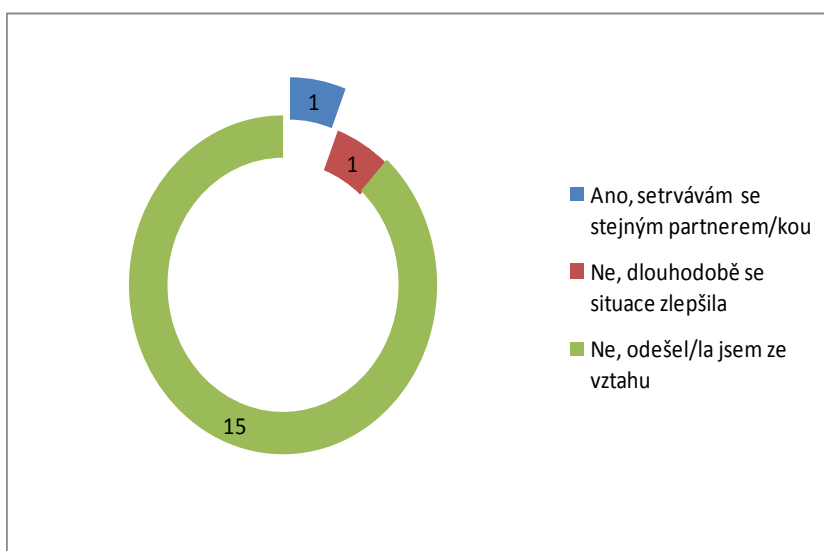
Graf č. 24 Můžete prosím uvést jakou máte osobní zkušenost?

Otázka č. 5: Dochází v současné době ještě k násilí ve vztahu s partnerem/kou?

Otázka číslo 5 se týká pouze obětí. 15 žen uvedlo, že ze ve vztahu odešlo, což činí 88 %, z toho můžeme vyvozovat mnohé, například to, že respondentky jsou edukované a díky znalosti pojmu o DN byly schopné svou situaci řešit, neboť 87 % z těchto žen mělo uvedlo, že má dostatek informací o DN. Další verze může být ta, že se jednalo o emocionálně silné ženy, se sociálním zázemím, nezávislé nebo dobrou sociální sítí apod.

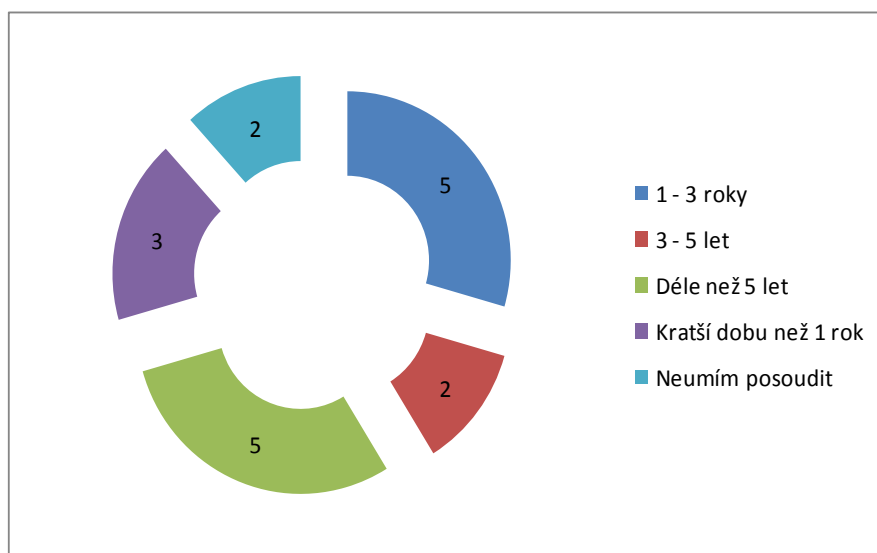
Graf č. 25 Dochází v současné době ještě k násilí ve vztahu s partnerem/kou?

Otázka č. 6: Jednalo se o násilí trvající asi:

Čísla zobrazují, že 38,1% má zastoupení delší trvání násilí více než 5 let, což přičítám tomu, že obětem dlouho trvá, než seberou sílu řešit situaci, projevuje se zde cykličnost násilí.

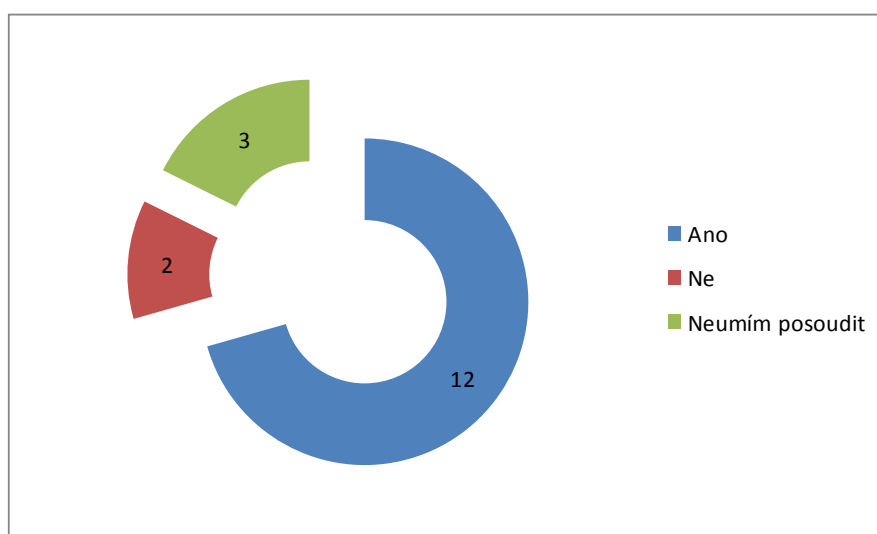
Graf č. 26 Jednalo se o násilí trvající asi:

Otázka č. 7: Jednalo se o násilí, které bylo stále častější?

71 % dotázaných žen uvedlo, že se jednalo o stále častější násilí, jinými slovy, že se zkracoval interval mezi jednotlivými incidenty.

Graf č. 27 Jednalo se o násilí, které bylo stále častější?

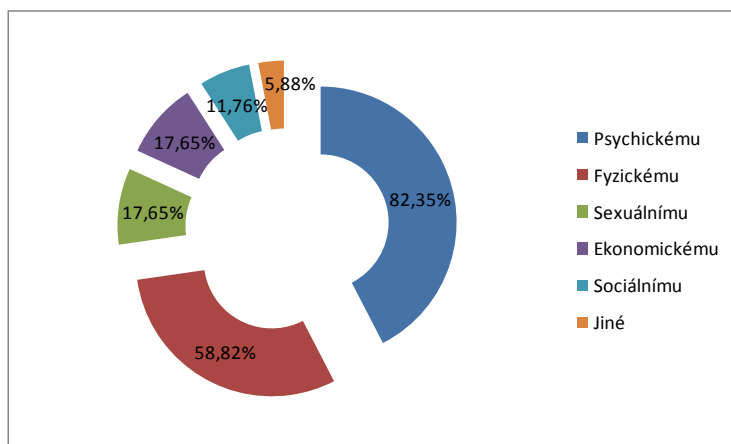

Otázka č. 8: K jaké formě násilí mezi partnery nejčastěji docházelo?

Toto je nepovinná otázka, alespoň jedna odpověď

Psychické násilí bylo respondentkami uvedeno jako nejčastější forma násilí mezi partnery (82 %), jako druhá nejčastější forma bylo zaškrtnuto fyzické násilí (59%) . Ženy měly možnost označit více možností, průměrně připadá 2,2 možnosti na jednu respondentku.

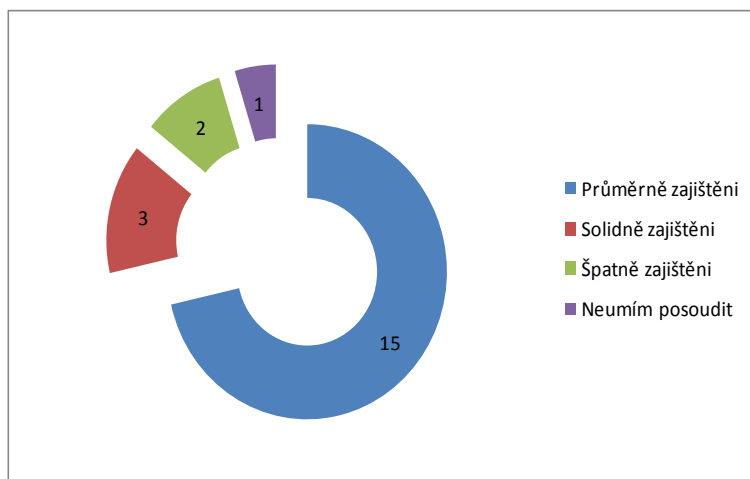
Graf č. 28 K jaké formě násilí mezi partnery nejčastěji docházelo?

Otázka č. 9: Jaké bylo celkové zajištění domácnosti, ve které se odehrálo násilí?

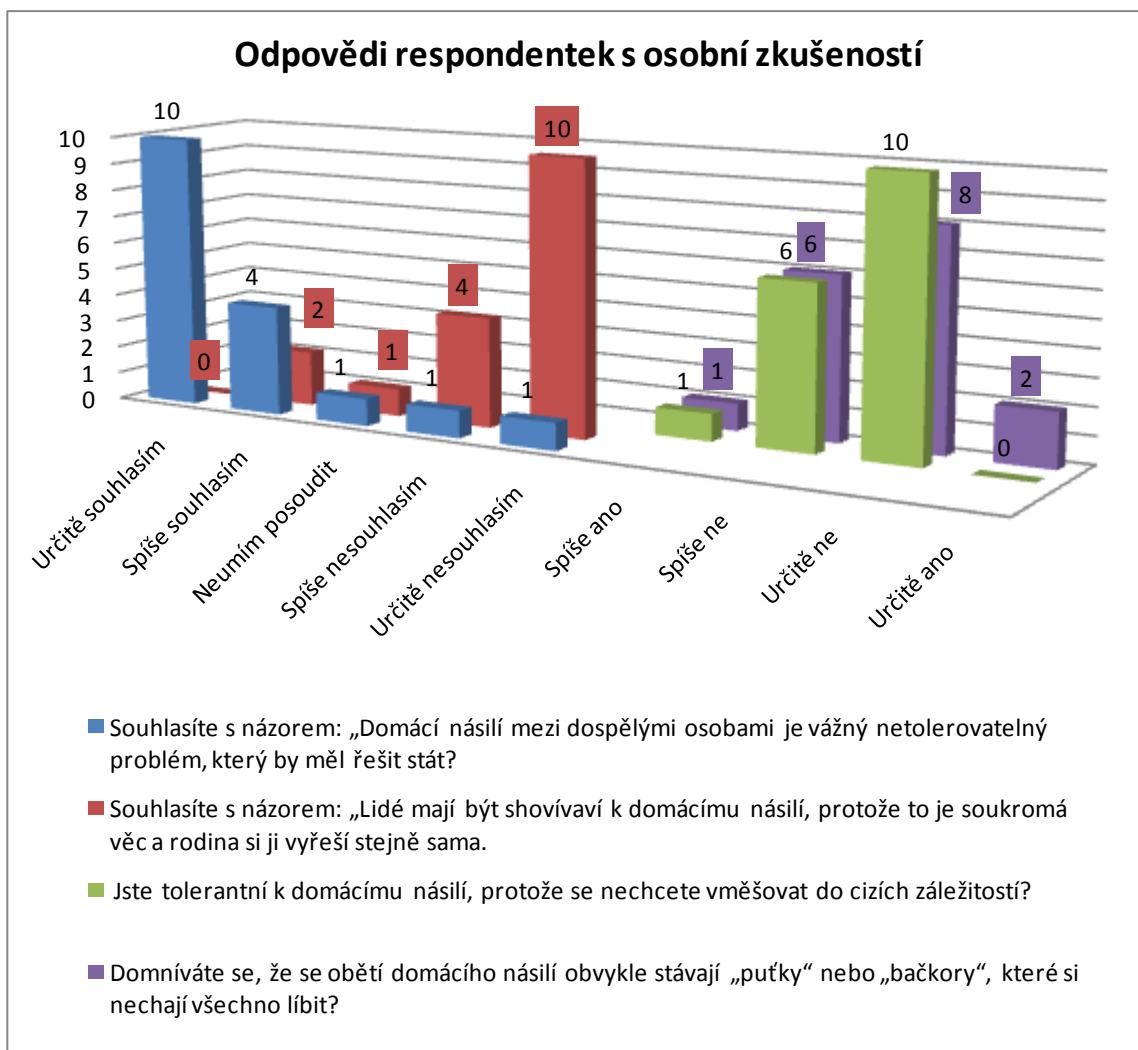
71,43% bylo průměrné zajištění domácnosti, pouze jedna respondentka neuměla situaci posoudit.

Graf č. 29 Jaké bylo celkové zajištění domácnosti, ve které se odehrálo násilí

Respondentky v dalších otázkách projevily jednoznačný nesouhlasný postoj ke shovívavosti a tolerantnosti vůči projevům domácího násilí. 59 % žen s osobní zkušeností určitě souhlasí, že DN je vážný problém, který by měl řešit stát.

Graf č. 30 Odpovědi respondentek s osobní zkušeností

5.7 Hodnocení výzkumu

H1 Dostatek informací, jak se zachovat v případě domácího násilí převažuje u žen v porovnání s muži.

Výsledek: Stanovená hypotéza se nepotvrdila, 27 % žen má dostatek informací oproti 34 % mužů, čímž ženy mají o pětinu méně dostatek informací než muži. Předpoklady hypotézy rovněž nepodporuje analýza odpovědí. Ta ukázala, že definice skupiny respondentů, tedy žen, nemá vliv na výrok „Ano, mám dostatek informací.“

H2 Muži mají větší tendenci podléhat mýtům o domácím násilí než ženy.

Výsledek: Stanovená hypotéza se potvrdila. Muži podléhají více mýtů, což ukazují čísla z grafu č. 7. Nejvíce podléhají muži mýtu o typické oběti, kdy 62 % se domnívá, že se oběti DN stávají „puťky“ nebo „bačkory“, rozdíl oproti ženám byl větší více než o třetinu.

H3 Lidé z velkých měst jsou více tolerantní k projevům domácího násilí než obyvatelé měst menších.

Výsledek: Stanovená hypotéza se potvrdila, neboť respondenti z této skupiny jsou o 36 % méně tolerantní než z měst do 50 tisíc obyvatel. Ve výsledcích násilí tolerují nejvíce obyvatelé měst do 50 tisíc – 21%, na druhém místě jsou obyvatelé velkých měst – 13 % a nejméně tolerují domácí násilí osoby měst do 100 tisíc obyvatel.

H4 Nejvíce informací o domácím násilí se dozvědí lidé z televize oproti jiným sdělovacím prostředkům.

Výsledek: Tato hypotéza se potvrdila. 63 % všech dotázaných uvedlo televizi jako zdroj, odkud se nejvíce dozvědí o DN. Muži televizi uvedli dvakrát častěji než ženy. Dále se dotazované osoby dozvědí nejvíce informací z internetu a tisku.

H5 Kampaně o DN více zaznamenávají obyvatelé velkých měst oproti obyvatelům menších měst.

Výsledek: Stanovená hypotéza se nepotvrdila. Dotazované osoby z velkých měst registrují kampaně o DN v 65 % případů, tedy na druhém místě, nicméně tyto osoby uvedly nejčastěji ze sledovaných kategorií, že se s kampaní setkali několikrát (22%). Nejvíce se v této kategorii uvádělo setkání s kampaní v televizi, na bill boardech a v tisku.

S kampaní se v posledních letech setkalo nejvíce osob z měst do 100 tisíc obyvatel – 70%, nejméně osoby z měst do 50 tisíc – 58 %.

Potvrdily se tři z pěti stanovených hypotéz. Při analýze odpovědí jsem zjistila některé zajímavé poznatky a odpověděla jsem si na předem stanovené otázky.

První otázka zněla, zda podléhá DSR mýtům. Ačkoliv mýtům podléhají muži, odpovědi všech respondentů ukázaly, že mýty pomalu mizí. Sice každá druhá dotázaná osoba podléhá mýtu o typické oběti, ale na druhou stranu drtivá většina všech není k DN shovívavá a je si vědoma, že se DN dopouštějí lidé bez rozdílu příjmů nebo vzdělání. Druhá otázka se

týkala kampaní o DN, přičemž se potvrdilo, že 63 % kampaně registruje a 35% aspoň zaslechlo něco o kampani „Avon proti domácímu násilí“. V poslední otázce mě zajímalo, kolik procent osob s dostatkem informací zároveň ví, jak se zachovat v případě DN. Výpočty ukázaly, že se jedná o třetinu respondentů, z toho 40 žen a 21 mužů, přičemž jsem zde očekávala minimálně 50 %. To mě utvrzuje v tom, jak je důležité znát nejen pojem domácí násilí, ale je potřeba si ho zasadit do kontextu a uvědomit si jeho aspekty.

Jako pozitivní shledávám to, že většina respondentů (84%) považuje DN jako netolerovatelný problém, který by měl řešit stát a 85 % DN netoleruje ani osobně. Jen 14 % dotázaných neprojevilo jednotný názor v této oblasti. Respondenti se shodují, že je těžké rozpoznat DN, proto považují za důležité, aby se veřejnost dovídala o případech DN a měla o něm povědomí. V řešení případů DN přikládají respondenti největší zásluhy Bílému kruhu bezpečí a policii, ale nutno konstatovat, že převládá neznalost institucí.

Celkem 21 respondentů přiznalo osobní zkušenost s DN, zajímavé je, že nikdo nepřiznal roli násilníka, ačkoliv dotazník byl zcela anonymní.

Co se týče zhodnocení dotazníkového šetření z hlediska získání metodologických zkušeností, shledala jsem přínosy i nedostatky. Přínosem bylo, že jsem díky internetové formě získala za krátkou dobu dostatek respondentů, měla jsem v průběhu přístup k výsledkům šetření a díky službám poskytovala jsem měla v jistých ohledech usnadněno zpracování. Jako nedostatek shledávám, že v rozložení respondentů nejsou rovnoměrně zastoupeny všechny sociální a věkové skupiny a vyplňovat mohli jen uživatelé internetu.

ZÁVĚR

Domácí násilí se v poslední době prosazuje jako mediální téma, ačkoliv se potýká nejednoznačností pojmu. Osoby, kterých se DN týká, to do té doby vnímaly jako soukromou věc a ostatní veřejnost o DN nevěděla, nebo ho tolerovala. Domácí násilí se ve svých specifických vyznačuje tím, že se odehrává v soukromí rodiny nebo partnerského vztahu a právě díky tomu, že pachatel a oběť jsou citově spjati a násilí probíhá za zavřenými dveřmi, není jednoduché do tohoto intimního vztahu zasahovat v rámci intervence.

Domácí násilí je celospolečenský problém, dotýká se všech a již dávno není soukromovou věcí. Základní výsledek efektivní ochrany společnosti před domácím násilím patří i dostatečná znalost o charakteru, příčinách a vývoji tohoto negativního jevu. Domácí násilí, potažmo násilí mezi partnery se ve společnosti vyskytovalo vždy, ale bylo v jisté míře tolerováno, neboť se jednalo o otázku normality. Dnešní moderní výchova, rodinné a partnerské vztahy jsou nahlíženy v jiném smyslu vnímání než tomu bylo v předchozích desetiletích a staletích. Bylo by naivní a nereálné usilovat o úplné odstranění tohoto fenoménu, který se odehrává za zdmi domova. Přesto je nutné proti domácímu násilí podnikat takové kroky, které pomohou snížit toleranci společnosti vůči tomuto jevu a pomohou obětem poznat, že mají nárok na život bez týrání. Musí být zaváděna patřičná opatření ke snížení výskytu případů domácího násilí, a to nejen formou legislativních úprav, ale také poskytováním potřebné pomoci obětem, svědkům a také pachatelům. Jedním z cílů této práce bylo zvýšit povědomí veřejnosti, potažmo čtenářů o tom, že oběti se ve většině konkrétních případů neobejdou bez zásahu zvenčí a podpora je nepostradatelná i ze strany laiků.

Rozpoznat domácí násilí je těžké vzhledem k jeho komplikovanosti a specifčnosti, ale získáním základních poznatků to lze dokázat.

Cílem teoretické části práce bylo hlubší proniknutí do problematiky domácího násilí mezi partnery a pochopení jeho průběhu a následků. V prvních dvou částech se zabývám definicí domácího násilí, jeho znaky a specifiky a také historií boje proti domácímu násilí. Ve třetí kapitole se zaměřuji na partnerské násilí, věnuji se charakteristikám osobnosti agresora i oběti a také příčinám a důsledkům, které zanechává na oběti, dětech, které se stávají svědky. Poslední kapitola v teoretické části je věnována možnostem pomoci v případech domácího násilí, a to na legislativním poli, ale také na poli jednotlivce.

Domácí násilí je dlouhodobé, opakující se týrání blízkou osobou, může nabývat mnoha podob. Psychickou agresí, která jde ruku v ruce s uplatňováním moci, manipulací a

touhou ovládat, vnímám jako závažnější s velmi negativními dopady na osobnost. *“Po fyzickém násilí zůstávají jizvy a modřiny, které se časem zahojí – i když to trvá třeba léta. Citové týrání však zanechává hluboké, ale skryté rány, které se obejdou bez ošetření, ale oběti jimi trpí celá léta. Následky takového týrání změnit osobnost oběti, která pak v budoucnosti může bez pomoci a podpory jen stěží vést plnohodnotný život.”* (Conwayová, 2007, s.15)

V praktické části diplomové práce jsem si vytyčila za cíl zjistit postoj respondentů k domácímu násilí a odpovědět na některé otázky týkající se mýtů a informovanosti v kontextu mediálních kampaní. Pro výzkum bylo zvoleno dotazníkové šetření, které ve svých výsledcích ukázalo, že informační kampaně jsou registrovány. Z toho vyplývá, že je potřeba v této tendenci pokračovat, neboť zvyšování povědomí o DN pomáhá snižovat toleranci k tomuto jevu a tím snižovat jeho výskyt.

RESUMÉ

Diplomová práce „Problematika domácího násilí“ pojednává o závažném celospolečenském problému současnosti. Práce je rozdělena na teoretickou část a praktickou část. Teorie po vymezení pojmu domácího násilí, jeho specifíků, druhů a výskytu rekapituluje teoretické modely příčin. Stěžejní část práce se zabývá ve třetí kapitole partnerským násilím a jeho mýty, odhalovala charakteristiku pachatele a oběti a všímala si dětí jako svědků partnerského násilí. Následoval popis v legislativním kontextu. Kapitola o formách pomoci dále přinesla informace o pomoci ze strany laiků a prevenci. Praktická část analyzovala dotazníkové šetření o postoji k domácímu násilí, přičemž shrnovala výsledky v hodnocení.

Summary

The diploma thesis „Problemacy of domestic violence“ deals with a serious social problem of nowadays. The work is divided into theoretical and practical part. In theory there is definition of domestic violence, description of its specific attributes, kinds and occurrence and it outlines the main theories of its causes. It is focused on intimate violence between partners, its myths and it explores a perpetrator and victim characteristics. Children as witnesses of intimate partner violence are noticed. Then explores how domestic violence is reflected in legal context and brings information about aid from uninitiated and prevention. Practical part analyzes questionnaire concerns attitude to domestic violence and it summarizes results in evaluation.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:

Prameny:

1. BENTOVIM, Arnon. *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*. Z angl. přeložili Bogušovský D., Janda V. 1. vyd. Praha : Grada, 1998. 117 s. ISBN 80-7169-629-3
2. BURIÁNEK, J., PODANÁ, Z. Úvod : Domácí násilí jako společenský problém a výzkumné téma. In KOLEKTIV AUTORŮ. *Domácí násilí - násilí na mužích a seniorech*. 1. vyd. Praha : Triton, 2006. s. 11-37. ISBN 80-7254-914-6
3. BUSKOTTE, A. *Z pekla ven : Žena v domácím násilí*. Přel. Monika Burger. 1. vyd. Brno : Computer Press, 2008. 176 s. ISBN 978-80-251-1786-6.
4. CONWAY, Helen L. *Domácí násilí : Příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007*. Přel. Jana Mandelíková. 1. vyd. Praha : Albatros, 2007. 158 s. Albatros Plus. ISBN 978-80-00-01550-7
5. ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů : příručka pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2007. 191 s. ISBN 978-80-247-2014-2
6. DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vyd. Praha : Karolinum, 2002. 374 s. Dostupný z WWW: <http://www.jakubholy.net/humanities/disman-soc_znalost.html>. ISBN 978-80-246-0139-7
7. DUFKOVÁ, I., ZLÁMAL, J. *Domácí násilí se zaměřením na problematiku oběti*. Praha: Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Praze, 2005. 52 s. ISBN 80-239-5686-8
8. FILADELFOVÁ, J. Z údajov o domácem násilí na Slovensku. In *Násilie na ženách. Vybrané texty*. Přeložila Šípošová, M. [s.l.] : Aliancia žien, 2002. s. 48 - 72. ISBN 80-968545-4-2
9. GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2000. 101 s. ISBN 80-7021-416-3
10. HAŠKOVCOVÁ, H. *Manuálek o násilí*. 1. vyd. Brno : NCO NZO, 2004. 83 s. ISBN 57-851-04
11. HRUŠKOVÁ, M., KOZLOVÁ, L. Násilí na ženách : Současný stav. In KAHOUN, V., KOZLOVÁ, L., TÓTHOVÁ, V. *Sociální práce*. Praha : Triton, 2003. 336 s. ISBN 80-7254-138-2

12. HUŇKOVÁ, M., VOŇKOVÁ, J. a kol. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha : ProFem, 2004. 194 s. ISBN 80-239-2106-1
13. JONES, Ann. Nabudúce bude mŕtva. In *Násilie na ženách. Vybrané texty*. Přeložila Šípošová, M. [s.l.] : Aliancia žien, 2002. s. 23-47. ISBN 80-968545-4-2
14. JUSZCZYK, S. *Metodológia empirických výskumov v spoločenských vedách*. Bratislava : Iris, 2003. 137 s. Přeloženo z polštiny. ISBN 80-89018-13-0
15. KOVAŘÍK, J., ZIMMELOVÁ, P. Násilí na seniorech. In KOLEKTIV AUTORŮ. *Domácí násilí - násilí na mužích a seniorech*. 1. vyd. Praha : Triton, 2006. s. 81-107. ISBN 80-7254-914-6
16. LOVAŠ, L. Bezmocnosť a beznádej. 2001a. In VÝROST, J., SLAMĚNÍK I. a kol. *Aplikovaná sociální psychologie II*. 1. vyd. Sv. II. Praha : Grada, 2001. s. 260. Psyché. část. slovenský text. ISBN 80-247-0042-5
17. LOVAŠ, L. Sociálna psychologia násilia. 2001b. In VÝROST, J., SLAMĚNÍK I. a kol. *Aplikovaná sociální psychologie II*. 1. vyd. Sv. II. Praha : Grada, 2001. s. 260. Psyché. část. slovenský text. ISBN 80-247-0042-5
18. MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B., POKORNÁ, D., TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. Praha : Linde, 2008. 159 s. ISBN 978-80-86131-76-4
19. MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, J., KODYMOVÁ, P. *Sociální práce v praxi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. 351 s. ISBN 80-7367-002-X
20. SOUKAL, P. Facky i teror zná každá pátá rodina. In *MF Dnes*. 13.1.2009, roč. 20, č. 10, s. 3. Mutace Severní Čechy.
21. ŠPATENKOVÁ, N., et al. *Krizová intervence pro praxi*. 1. vyd. Praha : Grada, 2004. 197 s. ISBN 80-247-0586-9
22. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4. Rozš a přeprac. vyd. Praha : Portál, 2008. 872 s. ISBN 978-80-7367-414-4
23. *Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí : Dva příspěvky k problematice domácího násilí v České republice*. Odpovědná řešitelka Martinková M.; spoluřešitelka Macháčková R.; technická spolupráce Smetanová J.. 1. vyd. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. 193 s. Studie. ISBN 80-86008-98-3

Encyklopedie a slovníky:

1. JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha : Portál, 2001. 285 s. ISBN 80-7178-535-0

2. NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha : Academia, 1999. 287 s. ISBN 80-200-0690-7

Elektronické dokumenty a odkazy:

1. BENEŠOVÁ, E. Sněmovnou prošla novela, která zakazuje pronásledování. *Aktuálně cz* [online]. 12.2.2009 [cit. 2009-07-20]. Dostupný z WWW: <http://aktualne.centrum.cz/domaci/politika/clanek.phtml?id=629415>
2. BENETA.cz. *Domácí násilí - Zatím víme víc o ohrožených osobách* [online]. c2007 [cit. 2009-06-05]. Dostupný z WWW: <http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/nasilne-osoby/zatim-vime-vic-o-ohrozenych-osobach/r108>
3. BENETA.cz. *Vykázání / zákaz vstupu v ČR v roce 2008* [online]. c2007 [cit. 2009-06-05]. Dostupný z WWW: <http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/statistiky/vykazani/zakaz-vstupu-v-cr-v-roce-2008/r161>
4. *Bílý kruh bezpečí : Znaký a tendence domácího násilí v ČR* [online]. ? [cit. 2009-06-17]. Dostupný z WWW: <http://bkb.juristic.cz/81624/old>
5. BINDAČOVÁ, Silvie. *Komparativní analýza přístupů k domácímu násilí ve vybraných evropských zemích*. Brno, 2008. 118 s. MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ. Vedoucí diplomové práce PhDr. Mgr. Tomáš Čech, Ph.D. Dostupný z WWW: http://is.muni.cz/th/220516/pedf_m/diplomka.pdf
6. BUZAWA, Carl G., BUZAWA, Eve S. *Domestic Violence : The Changing Criminal Justice* [online]. 3rd edition. Westport, CT, USA : Auburn House, 2002. 319 s. [cit. 2009-05-21] Dostupný z WWW: <http://books.google.cz/books?id=9jCJXOxKXoUC&lpg=PP1&pg=PP1#v=onepage&q=&f=false>
7. CzechKid: Projevy domácího násilí v různém kulturním prostředí. [online].[cit 2009-07-10]). Dostupný z WWW: <http://www.czechkid.cz/si1200.html>
8. *Časopis 100 + 1* [online]. 2008. č. 6. [cit. 2009-06-05]. Dostupný z WWW: <http://www.stoplus.cz/archiv/syndromy.html>
9. ČECHOVÁ, J. Nechceme se bát. *Brněnský metropolitan* [online]. 2008, č. 10 [cit. 2009-05-04]. Dostupný z WWW: <http://www.brno.cz/brnenskymetropolitan/bmet200810.pdf>
10. ČÍRTKOVÁ, L. 2002a. Domácí násilí ve faktech a teoriích. In *Gender, rovné příležitosti, výzkum* 3, č. 1, [online] 2002. s. 1-3 [cit. 2009-05-10]. Dostupný z WWW: http://www.genderonline.cz/download/Rocnik03_1_2002.pdf

11. ČÍRTKOVÁ, L. 2002b Vybrané výzkumy a teorie domácího násilí. In *Policista*. 2002, č. 7. Příloha. Dostupný z WWW: <http://web.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/policista/2002/07/cirtkova.html>
12. ČÍRTKOVÁ, L. 2006a . Domácí násilí. In *Kriminalistika : Čtvrtletník pro kriminalistickou terorii a praxi* [online]. 2006, č. 3 [cit. 2009-05-10]. Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2006/03/cirtkova.pdf>
13. ČÍRTKOVÁ, L. 2006b. Domácí násilí : Fakta a paradoxy. In *Sociální práce : Časopis pro teorii, praxi a vzdělávání v sociální práci* [online]. 2006, č. 2 [cit. 2009-06-15], s. 54-67. Dostupný z WWW: <http://www.socialniprace.cz/soubory/2006-2-090221133657.pdf>
14. DEMČÁK, M.. *Vyplň to.cz* [online]. 2008-2009 [cit. 2009-03-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.vyplnto.cz/jak-spravne-sestavit-dotaznik/>>.
15. Dětské krizové centrum. *Výroční zpráva 2007*. [online]. [s.l.] : [s.n.], 2007. 48 s. Dostupný z WWW: http://www.dkc.cz/knihovna/DKC-VZ_2007.pdf
16. *DONA linka* [online]. c2007 [cit. 2009-07-20]. Dostupný z WWW: http://www.donalinka.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=389
17. *DONA linka* [online]. c2007 [cit. 2009-07-20]. Dostupný z WWW: http://www.donalinka.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=355
18. Dostupný z WWW: <http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/prevence/primarni-prevence-nasili-mezi-partnery/r97>
19. HRDÁ, L. Pachatelé domácího násilí. *Rodina : O dětech i rodičích* [online]. 2007 [cit. 2009-06-05]. Dostupný z WWW: < <http://www.rodina.cz/clanek6055.htm>>
20. http://www.domacinasili.info/cze/zakladni_informace/zakladni_informace_o_prubehu_konference.html
21. CHMELAŘOVÁ, H. Tátové v historii. In *Aktivní otcovství*. Edit. Sedláček L., Plesková K. Brno : NESEHNUTÍ Brno, 2008. s. 24-33. ISBN 978-80-903228-9-1. Dostupný z WWW: http://zenskaprava.ecn.cz/images/content/Brozura_AO_na_web.pdf
22. *Informace o domácím násilí - Acorus* [online]. ? [cit. 2009-07-20]. Dostupný z WWW: <http://www.acorus.cz/cz/informace-o-domacim-nasili.html>
23. *Informační servis prevence kriminality : únor 2009*. [s.l.] : Ministerstvo vnitra ČR, 2009. 37 s. Dostupný z WWW: <www.mvcr.cz/soubor/infoservis-unor09-pdf.aspx>.

24. LANGHANSOVÁ, H. Jsme připraveni na komplexní řešení domácího násilí? : I. díl. *VIA IURIS* [online]. 22.2.2006 [cit. 2009-06-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=33>>. ISSN 1802-435
25. *Magdalenium - Fáze domácího násilí* [online]. 2009 [cit. 2009-04-05]. Dostupný z WWW: <http://www.magdalenium.cz/index.php?nid=4875&lid=CZ&oid=643226>
26. MARHÁNKOVÁ, J. Domácí násilí - výpovědi žen žijících v azylovém domě. *Gender sociologie* [online]. 2006, roč. 7, č. 2 [cit. 2009-04-04]. Dostupný z WWW: <http://www.genderonline.cz/view.php?cislocclanku=2007010607>
27. *Mezinárodní výzkum násilí na ženách - Česká republika/2003 : příspěvek k sociologickému zkoumání násilí v rodině*. Edit. Simona Pikálková. Praha : Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2004. 151 s. Dostupný z WWW: http://studie.soc.cas.cz/upl/texty/files/200_04-2%20opr%20zformatovany%20text%204%20pro%20tisk.pdf ISBN 80-7330-054-0
28. *Nechceme se bát* [online]. Brno : NESEHNUTÍ Brno, c2007 [cit. 2009-05-04]. Dostupný z WWW: http://zenskaprava.ecn.cz//images/content/nehceme_se_bat_definitiv_totalos.pdf
29. O.s. ROSA. *Domácí násilí: Sociologická sonda klientek o.s. ROSA a jejich dětí za rok 2007* [online]. 2008, [cit. 2009-04-10]. Dostupný z WWW: http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/statistika_ROSA_za_2007.pdf
30. O.S. ROSA. *Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci : Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí*. Text české části: PhDr. Branislava Vargová, Marie Vavroňová; překlad anglické části: PhDr. Branislava Vargová, Mgr. Dana Pokorná. [s.l.] : O.s. ROSA, 2006. 89 s. Dostupný z WWW: http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/zlom_manual.pdf
31. O.s. ROSA. *ROSA - Informace pro tisk : Tisková zpráva: Dětská svědectví násilí* [online]. 18.12.2008 [cit. 2009-04-03]. Dostupný z WWW: <http://www.rosa-os.cz/onas/informace-pro-tisk/>
32. O.s. ROSA. *Domácí násilí: mýty o domácím násilí*, [cit. 2009-03-03]. Dostupný z WWW <http://www.rosa-os.cz/domaci-nasili/myty-o-domacim-nasili/>
33. *Občanská společnost - informační server* [online]. Econnect, c2003-2006, 20.11.2008 [cit. 2009-06-15]. Dostupný z WWW: <http://www.obcan.ecn.cz/text.shtml?x=135488>.

34. OKsystem s.r.o. *Registr poskytovatelů sociálních služeb* [online]. c2006-2009 [cit. 2009-08-15]. Dostupný z WWW: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/vitejte.fw.do?SUBSESSION_ID=1250507614858_7.
35. Pelčáková, H. – *Postoj české společnosti k domácímu násilí (výsledky průzkumu)*, 2009. Pozn. Analýza souvislostí dostupná za výsledky analýzy. [cit. 2009-04-7]. Dostupný z WWW: <http://jaky-mate-postoj-k-domacimu-nasili.vyplnto.cz>.
36. ROGERS, Curt. *Domácí násilí - odpovědi expertů* [online]. c2005 [cit. 2009-04-04]. Dostupný z WWW: http://www.domacinasili.info/cze/komentare/curt_rogers/119_gay_domestic%20violence/.
37. ŘEŘUCHA, J. *Domácí násilí - násilí na ženách*. Brno, 2006. 101 s. Masarykova univerzita v Brně. Vedoucí diplomové práce Mgr. Lenka Gulová. Dostupný z WWW: http://is.muni.cz/th/55762/pedf_m/diplomka.pdf.
38. SMITH, M., STRAUS, M.A. Primární prevence mezi partnery. Přel. Marková, A. In *Zpravodaj Bílého kruhu bezpečí*. 12, 2003, č. 3, s. 18 – 27, Dostupné z WWW: <http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/prevence/primarni-prevence-nasili-mezi-partnery/r97>.
39. *STALKING - život s pronásledovatelem* [online]. c2005-2009 [cit. 2009-07-20]. Dostupný z WWW: <http://www.stalking.estranky.cz/>.
40. STEM pro Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR a.s. *Domácí násilí II. : Shrnutí základních výsledků reprezentativního výzkumu* [online]. Praha : 2006 [cit. 2009-05-10]. Word. Dostupný z WWW: <http://www.donalinka.cz/files/uploaded/UserFiles/File/informzpraSTEM.doc>.
41. *UN division for the Advancement of Women* [online]. 1997-2007 [cit. 2009-05-10]. Dostupný z WWW: <http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/responses/UNITEDKINGDOMweb.pdf>.
42. VITOUŠOVÁ, P. Pachatelé nejčastěji kombinují psychické a fyzické násilí – rozhovor. In *Sociální práce : Časopis pro teorii, praxi a vzdělávání v sociální práci* [online]. 2006, č. 2 [cit. 2009-06-15], s. 5-7. Dostupný z WWW: <http://www.socialniprace.cz/soubory/2006-2-090221133657.pdf>.
43. VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M., ČACKÁ-PAVLÍKOVÁ, I. *Domácí násilí v České republice v roce 2002 z pohledu práva*. [online]. 2002 [cit. 2009-06-15]. Dostupný z WWW: <http://www.feminismus.cz/download/domaci%20nasili.pdf>.

44. VYKOPALOVÁ, H. Násilí v rodině. *Kriminalistika : čtvrtletník pro kriminalistickou teorii a praxi* [online]. 2001, roč. 34, č. 4 [cit. 2009-05-15]. Dostupný z WWW: http://web.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2001/01_04/vykopal.html.
45. *Záznam ze schůze Výboru pro prevenci domácího násilí konané dne 7. listopadu 2008.* Dostupný z WWW: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rada-pro-rovne-prilezitosti/prevence-domaciho-nasili/cinnost/vybor-pro-dn-zapis_071108.pdf.

Odkazy:

1. www.avonprotidomacimunasili.cz
2. <http://www.stopnasili.cz/zeny/bezpecnostni-plan.html>
3. <http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/ohrozene-osoby/doporucena-literatura/r147>
4. http://www.donalinka.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=389
5. <http://www.feminismus.cz/download/domaci%20nasili.pdf>
6. http://aa.ecn.cz/img_upload/e86dd7311cf60fc96af019aef3dc233c/Domaci_nasili_proFem_ukazka.pdf
7. <http://www.ok.cz/iksp/publikace.html#s2001>
8. <http://www.socialniprace.cz/soubory/2006-2-090221133657.pdf>
9. <http://web.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/policista/2006/01/filoz.html>
10. <http://www.policie.cz/clanek/co-bychom-meli-vedet-o-domacim-nasili.aspx>
11. <http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/pravni-uprava/aktualni-informace-k-1.-1.-2009/r160>

Právní předpisy:

1. Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
2. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.
3. Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.
4. Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
5. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.
6. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

7. Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, ve znění pozdějších předpisů.
8. Zákon č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České republiky v sociální zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

SEZNAM PŘÍLOH:

Příloha č. 1: Seznam intervenčních center v ČR dle Registru služeb poskytovatelů sociálních služeb	101
Příloha č. 2: Seznam vybraných neziskových organizací.....	108
Příloha č. 3: Dotazníkové šetření "Postoj české společnosti k domácímu násilí" .	110

5.8 Příloha č. 1: Seznam intervenčních center v ČR dle Registru služeb poskytovatelů sociálních služeb

Název poskytovatele:	Bílý kruh bezpečí, o.s.
Zařízení:	Intervenční centrum Ostrava (28. října 2556/124, Moravská Ostrava, 702 00 Ostrava 2)
Formy poskytování sociálních služeb:	ambulantní, terénní
Kontakty:	Telefon: 597 489 207 Fax: 597 489 204 e-mail: bkb.ostrava@bkb.cz ww.bkb.cz www.domacinasili.cz

Název poskytovatele:	Centrum intervenčních a psychosociálních služeb Libereckého kraje
Zařízení:	Intervenční centrum (Tanvaldská 269, Liberec XXX-Vratislavice nad Nisou, 463 11 Liberec 30)
Formy poskytování sociálních služeb:	ambulantní, terénní
Kontakty:	Telefon: 482 311 632 Fax: 482 750 063 e-mail : info.ic@csslk.cz http://www.csslk.cz

Název poskytovatele:	Centrum sociálních služeb Praha
Zařízení:	Intervenční centrum - Intervenční centra (Šromova 861/1, Praha 14-Černý Most, 198 00 Praha 98)
Formy poskytování sociálních služeb:	ambulantní

Kontakty:	Telefon: 281 861 580 e-mail: marie.susterova@csspraha.cz www.csspraha.cz
-----------	--

Název poskytovatele:	Diecézní charita České Budějovice
Zařízení:	Intervenční centrum pro osoby ohrožené domácím násilím (Kanovnická 390/11, 370 01 České Budějovice 1)
Formy poskytování sociálních služeb:	ambulantní, terénní
Kontakty:	Telefon: 386323016 Fax: 386323016 e-mail: intervencnicentrum@charitacb.cz http://www.charitacb.cz

Název poskytovatele:	Diecézní charita Plzeň
Zařízení:	Intervenční centrum Plzeňského kraje (Cukrovarská 327/16, Plzeň 3-Jižní Předměstí, 301 00 Plzeň 1)
Formy poskytování sociálních služeb:	terénní
Kontakty:	Telefon: 777 167 004 Fax: 377 970 197 e-mail: krize@dchp.cz http://www.charita.cz/plzen

Název poskytovatele:	Jekhetani Luma - Společný Svět, o.s.
Zařízení:	Intervenční centrum Mladá Boleslav (Erbenova 790, Mladá Boleslav II, 293 01 Mladá Boleslav 1)
Formy poskytování sociálních služeb:	ambulantní

Kontakty:	<p>Telefon: 777 107 950</p> <p>Telefon: 774 607 840</p> <p>e-mail: luma@luma-mb.cz</p> <p>www.luma-mb.cz</p>
-----------	--

Název poskytovatele:	Občanská poradna Nymburk
Zařízení:	<p>Centrum pro pomoc obětem (Náměstí Přemyslovců 14/11, Nymburk, 288 02 Nymburk 2)</p> <p>Centrum pro pomoc obětem (Zahradní 46, Kolín III, 280 02 Kolín 2)</p> <p>Centrum pro pomoc obětem (Mariánské náměstí 1396, Brandýs nad Labem-Stará Boleslav, Stará Boleslav, 250 01 Brandýs n.Labem-St.Bol.1)</p> <p>Centrum pro pomoc obětem (Příčná 194/1, Milovice, 289 24 Milovice nad Labem 3)</p>
Formy poskytování sociálních služeb:	ambulantní, terénní
Kontakty:	<p>Telefon:737 104 928</p> <p>Fax: 325 511 148</p> <p>e-mail: info@pomocobetem.cz</p> <p>e-mail:pacesova@pomocobetem.cz</p> <p>http://www.pomocobetem.cz</p>

Název poskytovatele:	Občanské sdružení SPIRÁLA
Zařízení:	<p>Intervenční centrum (K Chatám 22, Ústí nad Labem-město, Skorotice, 403 40 Ústí nad Labem 19)</p> <p>Intervenční centrum (Písečná 5030, Chomutov, 430 04 Chomutov 4)</p>
Formy poskytování sociálních služeb:	pobytové, ambulantní, terénní
Kontakty:	<p>Telefon:+420472743835</p> <p>Telefon:+420475511811</p>

	<p>Fax:+420475201495</p> <p>e-mail:spirala.cki@volny.cz</p> <p>http://volny.cz/spirala.cki</p>
--	--

Název poskytovatele:	Oblastní charita Hradec Králové
Zařízení:	Intervenční centrum Hradec Králové (Velké náměstí 34/42, Hradec Králové, 500 03 Hradec Králové 3)
Formy poskytování sociálních služeb:	ambulantní
Kontakty:	<p>Telefon: 495 530 033</p> <p>Telefon: 774 591 383</p> <p>Fax: 495 530 033</p> <p>e-mail: intervencni.centrum@hk.caritas.cz</p> <p>http://www.hk.caritas.cz/ochhk</p>

Název poskytovatele:	Pomoc v nouzi, o.p.s.
Zařízení:	<p>Intervenční centrum (Josefa Kajetána Tyla 461, Sokolov, 356 01 Sokolov 1)</p> <p>Intervenční centrum (náměstí Dr. M. Horákové 1359/7, Karlovy Vary, 360 01 Karlovy Vary 1)</p> <p>Intervenční centrum (Hlavní třída 280/5, Mariánské Lázně, 353 01 Mariánské Lázně 1)</p>
Formy poskytování sociálních služeb:	ambulantní, terénní
Kontakty:	<p>Telefon: 735 514 095</p> <p>Telefon: IC Sokolov 352 661 418</p> <p>Fax: 352 669 839</p> <p>e-mail: intervencni@centrum.cz</p> <p>www.sweb.cz/pomocv nouziops</p>

Název poskytovatele:	Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy
Zařízení:	Intervenční centrum (Žižkovo nám. 169, Rakovník I, 269 01 Rakovník 1)
Formy poskytování sociálních služeb:	ambulantní, terénní
Kontakty:	Telefon: 313 502 588 Telefon: 605 765 883 Fax: 313 502 813 e-mail: ic.stredocesky@seznam.cz www.ic-rakovnik.cz

Název poskytovatele:	Poradna pro rodinu manželství a mezilidské vztahy Zlín, příspěvková organizace
Zařízení:	Poradna pro rodinu manželství mezilidské vztahy Zlín, příspěvková organizace (U Náhonu 5208, Zlín, 760 01 Zlín 1)
Formy poskytování sociálních služeb:	ambulantní, terénní
Kontakty:	Telefon: 577018265 Fax: 577018265 e-mail: ic.zlin@seznam.cz http://www.poradnazlin.cz

Název poskytovatele:	Psychocentrum- manželská a rodinná poradna kraje Vysočina, příspěvková org.
Zařízení:	Psychocentrum-manželská a rodinná poradna kraje Vysočina,p.o Intervenční centrum (Pod Příkopem 934/4, Jihlava, 586 01 Jihlava 1)
Formy poskytování	ambulantní, terénní

sociálních služeb:	
Kontakty:	Telefon: 567251532 Fax: 567215532 e-mail: ic.vysocina@volny.cz http://psychocentrum.cz

Název poskytovatele:	SKP - CENTRUM, o.p.s.
Zařízení:	Intervenční centrum (Erno Košťála 980, Pardubice III-Studánka, 530 12 Pardubice 12)
Formy poskytování sociálních služeb:	ambulantní, terénní
Kontakty:	Telefon: 777 765844 Fax: 466260528 e-mail: ic.pardubice@skp-centrum.cz www.skp-centrum.cz

Název poskytovatele:	Slezská diakonie
Zařízení:	Intervenční centrum (Opletalova 607/4, Šumbark, 736 01 Havířov 1)
Formy poskytování sociálních služeb:	ambulantní, terénní
Kontakty:	Telefon: 596 611 239 Fax: 596 611 238 e-mail: ic.ostrava@slezskadiakonie.cz http://www.slezskadiakonie.cz

Název poskytovatele:	SPONDEA při ČČK Brno, o.p.s.
Zařízení:	SPONDEA při ČČK Brno, o.p.s. (Sýpka 1351/25, Brno-sever, Černá Pole, 613 00 Brno 13)

Formy poskytování sociálních služeb:	pobytové, ambulantní, terénní
Kontakty:	Telefon: 541 501 121 Fax: 544 526 561 e-mail: donacentrum@donacentrum.cz http://www.donacentrum.cz

Název poskytovatele:	Středisko sociální prevence Olomouc, příspěvková organizace
Zařízení:	Středisko sociální prevence Olomouc, příspěvková organizace (Na Vozovce 622/26, Nová Ulice, 779 00 Olomouc 9)
Formy poskytování sociálních služeb:	ambulantní, terénní
Kontakty:	Telefon: 585427141 Fax: 585754736 e-mail: ssp@iex.cz http://ssp-ol.cz

5.9 Příloha č. 2: Seznam vybraných neziskových organizací

Převzato z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/neziskove-organizace-poskytujici-pomoc-obetem-domaciho-nasili.aspx>

- 1. Bílý kruh bezpečí**
nepřetržitá telefonická linka pro pomoc obětem domácího násilí
251 511 313
www.donalinka.cz
www.domacinasili.cz
www.bkb.cz
- 2. Nonstop linka důvěry krizového centra RIAPS**
222 58 06 97
<http://www.csspraha.cz/krizove-centrum-riaps.html>
- 3. Linka bezpečí, Nadace Naše dítě**
800 155 555, rodičovská linka: 283 852 222,
krizové centrum pro děti a mládež: 233 544 117
www.nasedite.cz
- 4. Linka důvěry Dětského krizového centra**
www.ditekrize.cz
- 5. Liga lidských práv**
tel. 545 245 996, 737 834 345
www.llp.cz
- 6. Rosa - centrum pro týrané a osamělé ženy**
tel. 241 432 466, SOS tel. 602 246 102 (Po-Pá 9-18 hod.)
www.rosa-os.cz

7. **ProFem**

linka pomoci 224 910 744 (středa 18:30-20:30)

www.profem.cz

5.10 Příloha č. 3: Dotazníkové šetření "Postoj české společnosti k domácímu násilí"

Dotazník je dostupný z WWW: <<http://jaky-mate-postoj-k-domacimu-nasili.vyplnto.cz>>

Drazí respondenti,

jmenuji se Hana Pelčáková a studuji HTF na Univerzitě Karlově v Praze, obor psychosociální vědy.

V současné době píšou svou diplomovou práci na téma "**Problematika domácího násilí**" a mou snahou je zjistit **postoj** populace k domácímu násilí v České republice. Jedná se v pořadí o druhý dotazník (*první nakonec nebyl pro studijní účely použit*), který obsahuje, jak věřím, zajímavé otázky lépe cílené k problematice.

Vaše odpovědi jsou pro mě velmi důležité a váš čas strávený vyplněním dotazníku znamená pro mou diplomovou práci velký přínos. Dotazník Vám zabere maximálně **20 minut**. Na položené otázky je každá odpověď správná. Zajímají mě vaše upřímné názory, postoje a pocity s ohledem na danou problematiku.

Tento průzkum je zcela **anonymní**, tedy nikde nejsou zaznamenávána jména nebo IP adresy respondentů.

Díky.

1. Víte, co si představit pod pojmem „Domácí násilí“? (povinná, seznam - právě jedna - rozděľující)

ODPOVĚĎ	POČET	LOKÁLNĚ	GLOBÁLNĚ
Ano, mám dostatek informací	141	64.38%	64.38%
Ano, uvítal/a bych ještě další	74	33.79%	33.79%
Ne, uvítal/a bych další	3	1.37%	1.37%
Ne, nezajímá mě to	1	0.46%	0.46%

2. Kolikrát jste se za posledních 12 měsíců setkal/a s pojmem „Domácí násilí“?
(povinná, seznam - právě jedna - rozdělující)

ODPOVĚĎ	POČET	LOKÁLNĚ	GLOBÁLNĚ
10 x až 50 x	83	38.07%	37.9%
Méně než 10 x	56	25.69%	25.57%
50 x až 100 x	29	13.3%	13.24%
Neumím posoudit	26	11.93%	11.87%
Vůbec ne	15	6.88%	6.85%
100 x až 300 x	9	4.13%	4.11%

3. Odkud jste se o pojmu domácí násilí dozvěděl / setkal/a s informacemi „Domácí násilí“? V případě více odpovědí vyberte jednu, odkud vás domácí násilí nejvíc zasáhlo nebo zanechalo nejvíc informací. (povinná, seznam - právě jedna - rozdělující)

ODPOVĚĎ	POČET	LOKÁLNĚ	GLOBÁLNĚ
Z televize	86	42.36%	39.27%
Z internetu	34	16.75%	15.53%
Z tisku	30	14.78%	13.7%
Mám s domácím násilím osobní zkušenost (oběť, násilník, svědek)	21	10.34%	9.59%
Ve škole nebo v práci	13	6.4%	5.94%
Z letáku nebo informačních brožur	6	2.96%	2.74%

V rodině	6	2.96%	2.74%
Od přátel / kolegů / známých	4	1.97%	1.83%
Neumím posoudit	3	1.48%	1.37%

4. Můžete prosím uvést jakou máte osobní zkušenost? Připomínám anonymitu dotazníku. (povinná, seznam - právě jedna - rozdělující)

ODPOVĚĎ	POČET	LOKÁLNĚ	GLOBÁLNĚ
Oběť	17	80.95%	7.76%
Svědék	4	19.05%	1.83%

5. Dochází v současné době ještě k násilí ve vztahu s partnerem/kou? (nepovinná, seznam - právě jedna)

ODPOVĚĎ	POČET	LOKÁLNĚ	GLOBÁLNĚ
Ne, odešel/la jsem ze vztahu	15	88.24%	6.85%
Ano, setrvávám se stejným partnerem/kou	1	5.88%	0.46%
Ne, dlouhodobě se situace zlepšila	1	5.88%	0.46%

6. Jednalo se o násilí trvající asi: (nepovinná, seznam - právě jedna - polouzavřená)

ODPOVĚĎ	POČET	LOKÁLNĚ	GLOBÁLNĚ
Déle než 5 let	8	38.1%	3.65%

1 - 3 roky	6	28.57%	2.74%
Kratší dobu než 1 rok	3	14.29%	1.37%
Neumím posoudit	2	9.52%	0.91%
3 - 5 let	2	9.52%	0.91%

7. Jednalo se o násilí, které bylo stále častější? (nepovinná, seznam - právě jedna)

ODPOVĚĎ	POČET	LOKÁLNĚ	GLOBÁLNĚ
Ano	15	71.43%	6.85%
Neumím posoudit	3	14.29%	1.37%
Ne	3	14.29%	1.37%

8. K jaké formě násilí mezi partnery nejčastěji docházelo? (nepovinná, seznam - alespoň jedna)

ODPOVĚĎ	POČET	LOKÁLNĚ	GLOBÁLNĚ
Psychickému	17	80.95%	7.76%
Fyzickému	12	57.14%	5.48%
Ekonomickému	4	19.05%	1.83%
Sexuálnímu	3	14.29%	1.37%
Sociálnímu	2	9.52%	0.91%
Jiné	1	4.76%	0.46%

9. Jaké bylo celkové zajištění domácnosti, ve které se odehrálo násilí (nepovinná, seznam - právě jedna)

ODPOVĚĎ	POČET	LOKÁLNĚ	GLOBÁLNĚ
Průměrně zajištěni	15	71.43%	6.85%
Solidně zajištěni	3	14.29%	1.37%
Špatně zajištěni	2	9.52%	0.91%
Neumím posoudit	1	4.76%	0.46%

10. Souhlasíte s názorem: „Domácí násilí mezi dospělými osobami je vážný netolerovatelný problém, který by měl řešit stát? (povinná, seznam - právě jedna)

ODPOVĚĎ	POČET	LOKÁLNĚ	GLOBÁLNĚ
Určitě souhlasím	107	49.08%	48.86%
Spíše souhlasím	76	34.86%	34.7%
Nemohu posoudit	22	10.09%	10.05%
Spíše nesouhlasím	10	4.59%	4.57%
Určitě nesouhlasím	3	1.38%	1.37%

11. Domníváte se, že se oběti domácího násilí obvykle stávají „puťky“ nebo „bačkory“, které si nechají všechno líbit? (povinná, seznam - právě jedna)

ODPOVĚĎ	POČET	LOKÁLNĚ	GLOBÁLNĚ
Spíše ano	98	44.95%	44.75%
Spíše ne	67	30.73%	30.59%
Určitě ne	42	19.27%	19.18%
Určitě ano	11	5.05%	5.02%

12. Víte, jak se zachovat tváří v tvář domácímu násilí? (povinná, seznam - právě jedna - rozdělující)

ODPOVĚĎ	POČET	LOKÁLNĚ	GLOBÁLNĚ
---------	-------	---------	----------

Ano, ale uvítal bych další	102	46.79%	46.58%
Ano, mám dostatek informací	64	29.36%	29.22%
Ne, ale uvítal bych informace	42	19.27%	19.18%
Neuměl/a bych to	8	3.67%	3.65%
Ne, nezajímá mě to	2	0.92%	0.91%

13. Víte o nové právní úpravě ochrany osob před domácím násilím? (povinná, seznam - právě jedna - rozdělující)

ODPOVĚĎ	POČET	LOKÁLNĚ	GLOBÁLNĚ
Ne	103	47.69%	47.03%
Ano	90	41.67%	41.1%
Neumím posoudit	23	10.65%	10.5%

14. Vidíte přínos v nové právní úpravě ochrany osob před domácím násilím? (povinná, seznam - právě jedna - rozdělující)

ODPOVĚĎ	POČET	LOKÁLNĚ	GLOBÁLNĚ
Ano, ochrana oběti potřebuje zlepšit	45	50%	20.55%
Ne, ochrana oběti je nedostatečná	23	25.56%	10.5%
Ano, ochrana oběti je dostatečná	11	12.22%	5.02%
Nemohu posoudit	10	11.11%	4.57%
Ne, nezajímá mě to	1	1.11%	0.46%

15. Z následujících institucí vyberte DVĚ, které se podle Vás NEJVÍCE zasazují o řešení problémů domácího násilí. Pokud nevíte, vyberte "Nedovedu posoudit". (povinná, seznam - alespoň jedna)

ODPOVĚĎ	POČET	LOKÁLNĚ	GLOBÁLNĚ
Nedovedu posoudit	94	43.72%	42.92%
Bílý kruh bezpečí	74	34.42%	33.79%
Policie ČR	48	22.33%	21.92%
Psychoterapeutické poradny	32	14.88%	14.61%
Aliance proti domácímu násilí	29	13.49%	13.24%
DONA linka	18	8.37%	8.22%
Městská policie	15	6.98%	6.85%
Manželské poradny	14	6.51%	6.39%
Občanské sdružení ROSA	12	5.58%	5.48%
Občanské sdružení ACORUS	4	1.86%	1.83%
Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR	3	1.4%	1.37%
Ministerstvo vnitra ČR	3	1.4%	1.37%
Spondea	2	0.93%	0.91%
Nesehnutí	2	0.93%	0.91%

16. Setkal jste se v poslední době s nějakou kampaní proti domácímu násilí? (povinná, seznam - právě jedna - rozdělující)

ODPOVĚĎ	POČET	LOKÁLNĚ	GLOBÁLNĚ
Ano	94	43.12%	42.92%

Ne, nevzpomínám si	79	36.24%	36.07%
Ano, několikrát	43	19.72%	19.63%
Ne, nezajímá mě to	2	0.92%	0.91%

17. Kde jste se setkal s kampaní proti domácímu násilí? (povinná, seznam - alespoň jedna)

ODPOVĚĎ	POČET	LOKÁLNĚ	GLOBÁLNĚ
Televize	56	40.88%	25.57%
Bill boardy	55	40.15%	25.11%
Tisk	31	22.63%	14.16%
Internet	30	21.9%	13.7%
Informační letáky, brožury	29	21.17%	13.24%
Jinde	10	7.3%	4.57%
Radio	7	5.11%	3.2%
Soubor akcí - přednášky, výstavy apod.	6	4.38%	2.74%

18. Říká vám něco „Avon proti domácímu násilí“? (povinná, seznam - právě jedna - rozdělující)

ODPOVĚĎ	POČET	LOKÁLNĚ	GLOBÁLNĚ
Ne, ale zaslechl/a jsem to	77	35.32%	35.16%
Ano, vím o čem se jedná	69	31.65%	31.51%
Ano, ale chtěl/a bych více informací	41	18.81%	18.72%
Ne, nezajímá mě to	31	14.22%	14.16%

19. Myslíte si, že je kampaň Avonu užitečná? (povinná, seznam - právě jedna)

ODPOVĚĎ	POČET	LOKÁLNĚ	GLOBÁLNĚ
Ano, obě varianty výše stejně	59	31.55%	26.94%
Neumím posoudit	58	31.02%	26.48%
Ano, vyvolává veřejnou diskuzi	37	19.79%	16.89%
Ano, pomáhá obětem začít řešit domácí násilí	21	11.23%	9.59%
Ne, opakuje jen dávno známé věci	10	5.35%	4.57%
Ne, je to naprosto k ničemu	2	1.07%	0.91%

20. Souhlasíte s názorem: „Pro nezúčastněnou osobu (příbuzní, přátelé, sousedé) je často těžké rozpoznat domácí násilí od méně závažných rodinných potyček/sporů.“ (povinná, seznam - právě jedna)

ODPOVĚĎ	POČET	LOKÁLNĚ	GLOBÁLNĚ
Spíše souhlasím	104	47.71%	47.49%
Určitě souhlasím	46	21.1%	21%
Spíše nesouhlasím	33	15.14%	15.07%
Neumím posoudit	29	13.3%	13.24%
Určitě nesouhlasím	6	2.75%	2.74%

21. Souhlasíte s názorem: „Lidé mají být shovívaví k domácímu násilí, protože to je soukromá věc a rodina si ji vyřeší stejně sama.“ (povinná, seznam - právě jedna)

ODPOVĚĎ	POČET	LOKÁLNĚ	GLOBÁLNĚ
Určitě nesouhlasím	139	63.76%	63.47%
Spíše nesouhlasím	62	28.44%	28.31%

Neumím posoudit	9	4.13%	4.11%
Spíše souhlasím	6	2.75%	2.74%
Určitě souhlasím	2	0.92%	0.91%

22. Bylo toho poslední dobou na něj/ní moc. Není divu, že mu prostě 'ujela ruka'! Tato častá fráze omlouvá nepřiměřené chování. Ke které reakci na tuto frázi se přikláníte? (povinná, seznam - právě jedna)

ODPOVĚĎ	POČET	LOKÁLNĚ	GLOBÁLNĚ
„Stres není omluva za agresivní chování.“	200	91.74%	91.32%
Nepřikláním se k žádné, neumím to posoudit.	12	5.5%	5.48%
„To se přece může stát každému.“	6	2.75%	2.74%

23. Souhlasíte s názorem: „Domácího násilí se dopouštějí jen lidé s nízkými příjmy, nebo bez vzdělání (povinná, seznam - právě jedna)

ODPOVĚĎ	POČET	LOKÁLNĚ	GLOBÁLNĚ
Určitě nesouhlasím	149	68.35%	68.04%
Spíše nesouhlasím	44	20.18%	20.09%
Spíše souhlasím	10	4.59%	4.57%
Neumím posoudit	9	4.13%	4.11%
Určitě souhlasím	6	2.75%	2.74%

24. Jste tolerantní k domácímu násilí, protože se nechcete vměšovat do cizích záležitostí? (zamyslete se nad svými pocity a aktuálním chováním) (povinná, seznam - právě jedna)

ODPOVĚĎ	POČET	LOKÁLNĚ	GLOBÁLNĚ
Spíše ne	97	44.5%	44.29%

Určitě ne	86	39.45%	39.27%
Spíše ano	33	15.14%	15.07%
Určitě ano	2	0.92%	0.91%

25. Uved'te prosím pohlaví. (povinná, seznam - právě jedna)

ODPOVĚĎ	POČET	LOKÁLNĚ	GLOBÁLNĚ
Žena	154	70.64%	70.32%
Muž	64	29.36%	29.22%

26. Kolik je vám let? (povinná, seznam - právě jedna)

ODPOVĚĎ	POČET	LOKÁLNĚ	GLOBÁLNĚ
26 - 39	127	58.26%	57.99%
15 - 25	50	22.94%	22.83%
40 - 55	38	17.43%	17.35%
Nad 55	3	1.38%	1.37%

27. Uved'te Vaše dokončené vzdělání (např. student střední školy má dokončené základní vzdělání) (povinná, seznam - právě jedna)

ODPOVĚĎ	POČET	LOKÁLNĚ	GLOBÁLNĚ
Střední s maturitou	102	46.79%	46.58%
Vysokoškolské	83	38.07%	37.9%
Vyšší odborné	19	8.72%	8.68%
Základní	7	3.21%	3.2%
Střední bez maturity	4	1.83%	1.83%
Vyučen/a	2	0.92%	0.91%

Nedokončené základní vzdělání	1	0.46%	0.46%
-------------------------------	---	-------	-------

28. Váš rodinný stav: (povinná, seznam - právě jedna)

ODPOVĚĎ	POČET	LOKÁLNĚ	GLOBÁLNĚ
Svobodný/á	105	48.17%	47.95%
Ženatý/Vdaná/Registrované partnerství	94	43.12%	42.92%
Rozvedený/á	17	7.8%	7.76%
Vdova/Vdovec	2	0.92%	0.91%

29. V jak velké obci bydlíte? Velikost podle počtu obyvatel. (odhadem, pokud nevíte) (povinná, seznam - právě jedna)

ODPOVĚĎ	POČET	LOKÁLNĚ	GLOBÁLNĚ
nad 500 000	96	44.04%	43.84%
obec do 3000	33	15.14%	15.07%
obec do 25 000	26	11.93%	11.87%
obec do 100 000	20	9.17%	9.13%
obec do 500 000	16	7.34%	7.31%
obec do 10 000	14	6.42%	6.39%
obec do 50 000	13	5.96%	5.94%

30. Ve kterém kraji bydlíte? (Kde trávíte 80 % svého času) (povinná, seznam - právě jedna)

ODPOVĚĎ	POČET	LOKÁLNĚ	GLOBÁLNĚ
Praha	94	43.12%	42.92%

Pardubický	31	14.22%	14.16%
Moravskoslezský	16	7.34%	7.31%
Jihomoravský	15	6.88%	6.85%
Středočeský	13	5.96%	5.94%
Ústecký	13	5.96%	5.94%
Plzeňský	8	3.67%	3.65%
Jihočeský	8	3.67%	3.65%
Zlínský	4	1.83%	1.83%
Královéhradecký	4	1.83%	1.83%
Liberecký	3	1.38%	1.37%
Zahraníčí	3	1.38%	1.37%
Olomoucký	2	0.92%	0.91%
Karlovarský	2	0.92%	0.91%
Vysočina	1	0.46%	0.46%
Slovensko	1	0.46%	0.46%